

**TURUN
YLIOPISTO**

Riskiperusteisen ja toimijälähtöisen pelastussuunnitelman laatiminen varhaiskasvatusyksikköön

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Tessa Rautiainen

Ohjaajat:
Yliopistonlehtori Serja Turunen
Dosentti Brita Somerkoski

14.4.2022
Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Tessa Rautiainen

Otsikko: Riskiperusteisen ja toimijälähtöisen pelastussuunnitelman laatiminen varhaiskasvatussyksikköön

Ohjaajat: yliopistonlehtori Serja Turunen, dosentti Brita Somerkoski

Sivumäärä: 69 sivua, 5 liitettä

Päivämäärä: 14.4.2022

Tiivistelmä

Tutkimuksessa tarkasteltiin turvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria varhaiskasvatussyksikkö Rauman pikkunorssissa. Tutkimuksen kohteena on turvallisuuskasvatus ja sen kehitystyö toimijälähtöisesti. Turvallisuuskasvatusta kehitettiin avaininformatiivisten henkilöiden haastatteluiden pohjalta. Haastattelujen ja analyysin perusteella tuotettiin toimijälähtöiset turvallisuuskortit aikuisille ja lapsille. Haastattelun tavoitteena oli vastata tutkimuskysymykseen varhaiskasvatussyksikön turvallisuusriskeihin liittyen. Muut tutkimuskysymykset keskittyivät käsittelemään turvallisuuskulttuurin ylläpitoa ja ideaa lasten pelastussuunnitelmasta.

Tutkimus on luonteeltaan kasvatustieteellinen design-tutkimus, jonka laadullisena analyysimenetelmänä käytettiin induktiivista sisällönanalyysia. Design-tutkimuksen edellytyksenä on tuottaa tutkimuksen kestävä lopputulos, joka on sovellettavissa tai uudelleen käytettävissä muodossa. Avaininformanttien haastatteluiden perusteella kartoitettiin toimijoiden turvallisuusnäkökulmia. Turvallisuus jakautui arkiturvallisuuteen ja turvallisuuden erityistilanteisiin. Haastatteluaineistosta nousseet aiheet loivat kokonaisuuden, joka näkyy turvallisuuskorttien teemoissa. Tutkimuksen keskiössä ovat toimijälähtöisyys sekä avaininformanttien kokemukset turvallisuudesta toteutuksineen. Haastattelut mahdollistivat uusien merkittävien merkityssuhteiden löytymisen. Tutkittavien turvallisuuskäsitykset tukivat turvallisuuskäsityksiä ja teorioita eri omista näkökulmista. Turvallisuuskorttien käyttö edesauttaa lapsen turvallisuuskasvatuksen opettamista, kehitystä ja mielenkiinnon kohdistumista tärkeisiin asioihin oppimisympäristössä turvallisuuden näkökulmasta.

Tulokset osoittivat, että turvallisuus on osa arkipäivää ja edellytys monelle toiminnalle. Turvallisuuden eteen on tehtävä jatkuvasti töitä laadukkaan ja tavoitteellisen kasvatuksen saavuttamiseksi. Turvallisuuskasvatus on tärkeää aloittaa jo varhain, jonka jälkeen konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan opittu tietotaito assimiloituu. Tulokset viittaavat siihen, että turvallisuuden tietotaidon kehittäminen ja harjoittelu jo varhaisessa iässä on merkittävää. Tarve pedagogiselle turvallisuusmateriaalille on todellinen.

Avainsanat: design-tutkimus, riskit, toimijälähtöisyys, turvallisuus, varhaiskasvatus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus	7
2.1	Varhaiskasvatuksen periaatteet	7
2.2	Arjen riskit	11
2.3	Riskienhallinta	12
2.3.1	Pelastussuunnitelma	16
2.3.2	Auditointi	18
2.4	Lasten tapaturmat	18
2.5	Tutkimuksia turvallisuudesta, turvattomuudesta ja tapaturmista	21
3	Turvallisuutta varhaiskasvatukseen	23
3.1	Rauman pikkunorssi	23
3.2	Kidisafe-hanke	24
4	Design-tutkimus	25
4.1	Design-tutkimus tutkimusstrategiana	25
4.2	Design-tutkimuksen prosessi	27
5	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen	28
5.1	Tutkimuskysymykset ja paradigma	28
5.2	Aineistot ja analyysit	29
5.2.1	Haastatteluiden analyysi	29
5.2.2	Tutkimustapaamiset, turvallisuustuokioien havainnointi ja palautelomakekysely	31
5.3	Tutkimuksen toteuttaminen	32
5.3.1	Ensimmäinen sykli: tutkimuksen toteuttaminen	33
5.3.2	Toinen sykli: avaininformanttien haastattelut	34
5.3.3	Kolmas sykli: toimijalähtöisen turvallisuusmateriaalin kehittäminen	36
5.3.4	Neljäs sykli: turvallisuuskorttien testaus ja kehitystyö	37
5.3.5	Viides sykli: jatkumo	38
6	Tulokset	39
6.1	Varhaiskasvatusyksikön keskeiset turvallisuusriskit	39
6.2	Turvallisuuden ja turvallisuuskulttuurin ylläpito	43

6.3	Lapselle suunnattu pelastussuunnitelma	45
6.4	Turvallisuustuokiot ja palaute	48
6.5	Turvallisuuskortit – turvallisuuden pedagoginen työkalu	51
7	Pohdinta	53
7.1	Tulosten tarkastelu	53
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitukset	55
7.3	Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusehdotukset	58
	Lähteet	61
	Liitteet	70
	Liite 1. Lintulogo	70
	Liite 2. Saatekirje	71
	Liite 3. Haastattelurunko	72
	Liite 4. Palautekyselylomake	73
	Liite 5. Turvallisuuskortit	77

1 Johdanto

Jokaisen toimijan tulisi voida tuntea olonsa turvalliseksi päivän aikana voidakseen hyvin. Varhaiskasvatyüksikössä turvallisuus syntyy turvallisuusasioiden osa-alueiden johtamisesta. Osa-alueiden kokonaisvaltaisella johtamisella tarkoitetaan turvallisuuden johtamista. Se pitää sisällään omaehtoisen ja lakisääteisen turvallisuuden hallinnan, toimintatapojen, menetelmien ja ihmisten johtamisen. Turvallisuussuunnittelu, oppilaitosten toiminnan seuranta ja terveyden edistäminen muodostavat jatkuvan turvallisuuskulttuurin kehittymisen. Vuonna 2018 Edusafe-hankkeen aikana kehitettiin kokonaisvaltaisen turvallisuuden malli, jonka avulla turvallisuuden hallinta yhteisenä asiana nähdään tavoitteellisenä kokonaisuutena. Malli luo lähtökohdan turvallisuuteen kokonaisuutena tätäkin tutkimusta ajatellen. (Teperi, Lindfors, Kurki, Somerkoski, Ratilainen, Tiikkaja, Uusitalo, Lantto & Pajala 2018, 85.)

Vuonna 2017 Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden strategiassa on nostettu esiin oppilaitosten turvallisuus. Strategiassa painottuu lasten tietojen ja taitojen välttämättömyys turvallisuuden näkökulmasta. Yhteiskunnan turvallisuuden ylläpito lähtee aina varhaiskasvatuksen turvallisuusjohtamisesta. Suomessa turvallisuus on korkealla tasolla ja oppilaitoksia pidetään turvallisina paikkoina (SPEK 2019, 15, 51). Turvallisuushaasteet ja riskit kuitenkin ovat arjessa läsnä. Toimivan turvallisuuskulttuurin rakentaminen on moninainen kokonaisuus, joka lähtee liikkeelle johtoportaasta koskien työntekijöitä ja kasvatettavia sekä mahdollisia yhteistyötahoja. (Valtioneuvosto 2017). Uudessa vanhaikasvatyüksuunnitelmassa (2022) painotetaan varhaiskasvatuksen selkeyttä ja suunnitelmallisuutta toimia kokonaisvaltaisesti terveyttä ja turvallisuutta edistävien elämäntapojen puolesta. Kiireettömyys ja joustavuus luovat hyvän kasvuympäristön. Hyvän kasvuympäristön lisäksi varhaiskasvatyükselta edellytetään sitoutuneita ammattimaisia ja toimivaa turvallisuusjohtamista (Varhaiskasvatyüksuunnitelman perusteet 2022, 19–20.)

Tässä tutkimuksessa kehitettiin varhaiskasvatyüksikkö Rauman pikkunorssin turvallisuuskulttuuria turvallisuuskasvatuksen materiaalin avulla. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uusi työväline varhaiskasvatyüksikkö pikkunorssin riskienhallintaan sekä opettaa tämän työvälineen käyttö työyhteisölle. Tutkimus vastasi turvallisuutta edellyttäviin tarpeisiin riskiperusteisesti ja toimijalähtöisesti, tavoitteenaan etsiä toimivia kokonaisuuksia ja ratkaisuja. Aiheena turvallisuus ei ole uusi, mutta näkökulmina varhaiskasvatyüksikkö

pikkunorssi ja toimijälähtöisyys luovat tutkimukselle uutta perspektiiviä. Tutkimuksen lähtökohtana oli tutkijan oma aito kiinnostus turvallisuuteen ja sen osa-alueisiin turvallisuuskasvatuksesta turvallisuuskulttuurin kehittämiseen. Vuonna 2021 Raumalla opettajankoulutuslaitoksen kampusalueella aloitti toimintansa Turun yliopiston alainen harjoittelupäiväkoti, Rauman pikkunorssi. Pikkunorssissa tarjotaan tutkimusperusteista varhaiskasvatusta modernissa oppimisympäristössä. (Pikkunorssi 2022.)

Tutkimuksen alkuvaiheessa, Kidisafe-hankkeen puitteissa luotiin idea ja malli turvallisuuskorteille. Ennen tutkimuksen aloitusta turvallisuuskortteja ei ollut käytössä Rauman pikkunorssissa. Turvallisuuskortit kehitettiin avaininformanttien haastatteluiden ja keskeisten, lakisäätteisten turvallisuuskorttien pohjalta. Turvallisuuskortit ovat osana kehittämässä varhaiskasvatusyksikkö pikkunorssin turvallisuuskulttuuria ja edistämässä sen kehitystä. Varhaiskasvatuksen opettajat testasivat turvallisuuskortit alkuvuonna 2022.

Tutkimuksen tavoitteena oli luoda kattava ja kokonaisvaltaisesti hyödynnettävä kokonaisuus, joka huomioi pelastus- ja turvallisuussuunnitelman sekä turvallisuuskulttuurin lapsenkin näkökulmasta. Turvallisuuskorttien käyttö edesauttaa lapsen turvallisuuskasvatuksen opettamista, kehitystä ja mielenkiinnon kohdistumista oppimisympäristön tärkeisiin asioihin turvallisuuden näkökulmasta. Turvallisuuskorttien avulla voidaan avata keskustelua turvallisuuteen liittyen. Korttien käyttö antaa valmiuksia vaara- ja hätätilanteissa toimimiseen sekä avun hälyttämiseen. Turvallisuuskorttien voidaan ajatella olevan opettajan työtä helpottava työkalu ja toimintatapa lähteä kehittämään varhaiskasvatusyksikön turvallisuuskulttuuria. Käyttäessään turvallisuuskortteja varhaiskasvatuksen opettaja ja osallistujat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja tämä mahdollistaa avoimen turvallisuutta edesauttavan ja kehittävän ilmapiirin. Lisäksi voidaan havaita puutteita sekä epäkohtia ja ennaltaehkäistä syntyviä vaaratilanteita ja vahinkoja raportoimalla asiasta eteenpäin. On tärkeää aloittaa turvallisuuskasvatus jo varhaisessa vaiheessa, jotta siitä saadaan osa arkea.

2 Varhaiskasvatus

2.1 Varhaiskasvatuksen periaatteet

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista hoitoa, opetusta ja kasvatusta lapsille. Varhaiskasvatuksen toteutusmuotoja on erilaisia. Kaikkien yhteinen tavoite on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen hyvinvointia edistään. (OPH 2022b; Kaskela & Kronqvist 2012.) Ympäristöstä varhaiskasvatuslaissa (540/2018) määrätään seuraavasti:

”Varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen” (Varhaiskasvatuslaki 540/2018).

Tässä tutkimuksessa käsitellään päiväkodin turvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria. Turvallisuutta on määritelty usein tavoin. Turvallisuutta käsitteenä voidaan pitää kontekstisidonnaisena ja monitahoisena (Smith & Brooks 2013, 15). Sisäministeriön mukaan turvallisuus voi olla sisäistä, ulkoista, koettua tai tunnettua (Sisäministeriö 2022). Linnell ja Rantapelkonen puolestaan ajattelevat turvallisuuden tunteena, jolla tarkoitetaan yksilön mielikuvaa ilman merkittävien riski ja vaaratekijöiden olemassaoloa (Linnell & Rantapelkonen 2017, 103–104). Turvallisuuden tunne voidaan määrittää objektiiviseksi tai subjektiiviseksi turvallisuuden tunteeksi tai tunteiden väliseksi suhteeksi (Mutanen 2010, 22–23). Turvallisuudesta puhuttaessa uhan poissaololla viitataan objektiiviseen turvallisuuteen. Vastaavasti yksilön tai yhteisön olosuhteita vastaavaa kokemusta pidetään subjektiivisena turvallisuutena. (Mutanen 2010, 25.) Levän (2003) tutkimuksessa turvallisuus nähdään holistisena. Holistisesta näkökulmasta katsottuna ajatellaan turvallisuuden määrittävän lopputuloksen mukaan. Turvallisuudessa on kyse prosessin ominaisuuksista eli riskienhallinnasta ja tavoitteellisesta kehittämisestä. (Levä 2003, 32–33, 68.)

Turvallisuuden tunteen lisäksi turvallisuutta voidaan pitää tilana, jossa henkilöön ei kohdistu minkäänlaista uhkaa tai häiriötä. Turvallisuus voi myös tiedottomuutta turvajärjestelyistä (Airaksinen 2012, 81–82.) Turvallisuutta voidaan ajatella myös tärkeänä perusarvona, toivottuna tavoitteena. Pellervon taloustutkimuksen (2018) mukaan turvallisuus on yksi pysyvimmistä arvoista hitaasti muuttuvassa arvomaailmassa (Helkama 2015, 10–13: PTT,

2018.) Turvallisuuden tunne ja tila voivat muuttua turvattomuudeksi, jos uhka turvallisuudelle on tuntematon tai turvallisuuden tunne on rakentunut yksilön omiin oletuksiin turvallisuudesta. Oppilaitosturvallisuus on osa jokapäiväistä toimintaa ja toimintakulttuuria (Valtioneuvosto 2021, 10–11; Sisäministeriö 2022.) Somerkosken mukaan turvallisuus on tiedostettua toimintaa, johon voi itse vaikuttaa. Turvallisuus on oppilaitoksen toiminnan ydinasia. (Somerkoski 2022.) Turvallinen varhaiskasvatusympäristö luo pohjan toimivalle ja oppimismyönteiselle ilmapiirille lasten, aikuisten ja henkilökunnan hyvinvointia ajatellen. Varhaiskasvatuksen turvallisuus on Opetushallituksen mukaan asia, josta aikuiset huolehtivat yhdessä. (Kokljuschkin 2001, 29, 53; OPH 2022a). Riskienhallinnan näkökulmasta turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaisesti turvallisen toimintaympäristön luomista. Varhaiskasvatuksen turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista turvallisuutta fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen turvallisuuden toteutuminen edellyttää asianmukaisen henkilökunnan suhteessa hoidettaviin lapsiin ja heidän vanhempiinsa. (Saarsalmi 2008, 7.)

Merkittävimmän perustan varhaiskasvatukselle antaa varhaiskasvatusturvelaki.

Varhaiskasvatusturvelaissa (540/2018) sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) edellytetään varhaiskasvatusympäristöltä turvallisuutta lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvointi huomioiden (Varhaiskasvatusturvelaki (540/2018) 3 § 1 momentti 2 kohta ja 10 §) Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävä on ohjata ja tukea kasvatuksen toteutumista, järjestämistä ja kehitystä. Tavoitteenaan edistää yhdenvertaista ja laadukasta varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) mainitaan kasvatuksen keskeisiksi periaatteiksi lapsen oikeus kasvaa turvallisessa ympäristössä monipuolisen toiminnan ja leikin mahdollistamana (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 10, 16, 36.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 on päivitys ajatellen varhaiskasvatusturvelain (540/2018) muutosta. Uudet muutokset koskevat oppimisen tukea ja lapsen kehityksen asioita. Päivitetyt perusteet määrittelevät entistä tarkemmin tuen tasoja ja muotoja. Kuviossa 1 on varhaiskasvatussuunnitelman (2022) perusteissa kuvattu pedagogisen toiminnan viitekehys, joka toimii pedagogisen toiminnan ohjenuorana.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 23).

Varhaiskasvatuksen sisältö, henkilökunta ja puitteet ovat varhaiskasvatuslain määräämiä ja niiden asianmukaista toteutumista valvotaan kuntakohtaisesti. Varhaiskasvatuksen turvallisuutta määrittävät lait ja säädökset koskien varhaiskasvatuksen toimintaa ja turvallisuutta. Lait (Taulukossa 1.) määrittävät kokonaisuuden varhaiskasvatuksen ja päivähoidon toiminnasta, vaikuttaen samalla yksikön turvallisuuteen. Asetuksissa edellytetään esimerkiksi pelastussuunnitelman ja omavalvontasuunnitelmien olemassaoloa.

Taulukko 1. Varhaiskasvatusta ohjaavat turvallisuuden lait ja säädökset.

Varhaiskasvatustilaki 540/2018
Työturvallisuuslaki 738/2002
Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta 44/2006
Työterveyshuoltolaki 1383/2001
Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011
Terveydensuojelulaki 763/1994
Elintarvikelaki 23/2006
Pelastuslaki 379/2011 - Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta 787/2003
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002 - Laki rikosrekisterilain 6 ja 7 §:n muuttamisesta - Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä - Laki rikosrekisterilain 6 §:n muuttamisesta 208/2022

Turvallisuuden viitekehystä tarkastellessa voidaan sanoa turvallisuuden merkitsevän fyysistä turvallisuutta sekä hengen ja omaisuuden suojaa (Green, Gion and Fisher Robert 1998). Turvallisuus voidaan käsittää myös ympäristön turvallisuutena ja yhtäaikaaisesti turvattomuuden poissaolona. Lindforsin (2012) mukaan turvallisuus voi koostua ympäristön ja yksilön kokemaan ja muodostamaan suhteeseen, riskienhallintaan ja uhan arviointiin. (Lindfors 2012, 12.) Yksilön kokemukset turvallisuudesta ja turvattomuudesta ovat seurausta kyvyistä ja osaamisesta sekä ulkoisista paineista. Tutkimuksen mukaan riskienhallintaan liittyvä kouluttamattomuus lisää ahdistusta ja riskien sekä uhkien kokemista liiallisena. (Kuhanen 2014, 60–62.) Turvallisuus arvona ei lisäännä, sen sijaan turvallisuutta on mahdollista kehittää toimenpiteiden avulla. Organisaation toiminnassa turvallisuutta pidetään keskeisenä ja kunnioitettuna arvona (Lahikainen 2000, 70.) Sukupuolet kokevat riskit eri tavoin. Naisvoittoisilla aloilla, kuten varhaiskasvatuksessa riskien kokemiseen eri tavoin on kiinnitettävä erityisesti huomiota. (Husso & Heiskala 2016, 60; Kuhanen 2014, 26, 60.) Yleisesti ajatellaan, että Suomessa turvallisuus on korkealla tasolla, mutta hyvä turvallisuuskulttuuri edellyttää jatkuvia toimenpiteitä (SPEK 2019, 15, 51).

2.2 Arjen riskit

Riskistä puhuttaessa tarkoitetaan haluttuun lopputulokseen vaikuttavaa epävarmuutta. Riski kuvataan toteutuman ja sen seurauksen yhdistettynä todennäköisyytenä ja vakavuutena. (SFS-Opas 73:2011, 8.) Riski-käsitteellä kuvataan asioita, joilla voidaan tarkoittaa myös vaaraa tai uhkaa. Käsitteenä riskin voi ymmärtää yksilön tai ryhmän valinnanvapaudesta koskien päätöksiä ja tekoja eri vaihtoehtojen välillä. Arkikielessä riskeistä puhuttaessa tarkoitetaan epätietoisuutta tai vaaraa, joka riskistä mahdollisesti seuraa. (Kuusela & Ollikainen 2005, 16–17.) Vahingon mahdollisuutta kuvataan riskinä. Riski on vaaratekijä, jolle ollaan alttiina määrätynä hetkenä. Suurin osa riskeistä on seurausta ihmisen toiminnasta. Tästä syystä riskeihin voidaan vaikuttaa sekä niiltä pystytään suojautumaan. Useassa toiminnassa joudutaan päivittäin sellaisten päätösten eteen, joiden seurausta on mahdoton ennustaa eli riskit eivät ole tiedossa. (Kahra, Kuusela & Kanto 2005, 72; Suominen 2003, 9.)

Riskinä voidaan pitää negatiivista lopputulosta, jota ei osata ennakoida ja joka on samaan aikaan odottamaton. Päätöksentekijä ei aina havaitse tai tiedosta oman päätöksensä kaikkia vaikutuksia. Vaikka riski on tiedossa, on riskejä joskus otettava. Suurimpana epävarmuutta aiheuttavana tekijänä pidetään riskien toteutumista ja niiden suuruutta. Kasvattajan on aina ajateltava asia turvallisesti ja muidenkin kuin itsensä näkökulmasta. (Hollnagel 2018, 148.) Riskin luonne on tyypillisesti epävarma, koska aina ei voida olla varmoja tapahtumien kulusta ja niihin vaikuttavista riskitekijöistä.

Riskin toteutumisesta seuraa mahdollisesti menetyksiä. Menetys voi kohdistua mihin tahansa arvoon. Kuuselan ja Ollikaisen (2005) määritelmän mukaan menetettävä arvo voi olla rahallinen arvo, ympäristöarvo, terveydellinen arvo tai yhteiskunnallinen arvo. Teoreettisessa ajattelussa riski yhdistetään tulokseltaan erilaisten, onnistuneiden ja epäonnistuneiden tapahtumien vaihteluksi. Riskiin liittyy poikkeuksetta tapahtumien todennäköisyyksien arviointia. Riskin todennäköisyys suurenee vaaralle altistuessa. Riskin syntyyn vaikuttavina tekijöinä pidetään riskin hallittavuutta ja rajoitettavuutta. Maantieteellisellä sijainnilla on oma vaikutuksensa, tilanteen, tekijöiden ja tilanteen käsittämisen lisäksi. Riskit ovat kontekstisidonnaisia; henkilöiden riskiarviot vaihtelevat ajan ja paikan mukaan. Samoin henkilön ikä vaikuttaa riskienarviointikykyyn. (Kuusela & Ollikainen 2005, 17–18; Suominen 2003, 9.) Epävarmuus on tyypillisin piirre, joka yhdistetään olennaisena riskiin. Riskin kokemus on useimmiten subjektiivinen, joten riskiarviot vaihtelevat henkilöiden välillä.

Ajattelun ja päätöksenteon kautta riski konkretisoituu tapahtumaketjuksi. (Kuusela & Ollikainen 2005, 28–29; Marchetti 2012, 2.)

2.3 Riskienhallinta

Tämän tutkimuksen yksi keskeisistä käsitteistä on riskienhallinta, joka on osa hyvää turvallisuusjohtamista. Käsitteenä riski kuuluu osaksi riskienhallintaa. Riskienhallinnan tavoitteena on varautuminen uhkatekijöihin, niiden toteutumiseen ja toteutumisen ehkäisemiseen. Näillä ennaltaehkäistään mahdollista riskiä. (SFS-ISO 31000:2018, 6, 8–9.) Riskienhallintaan kuuluvat myös riskien arviointi ja toimenpiteet riskienhallitsemiseksi. Riskienhallinnalla tarkoitetaan riskin poistamista tai minimointia. (Saarsalmi 2008, 28–29; Parantainen & Soini 2011, 8; Kanerva 2008, 30.) Kuviossa 2 on riskienhallinnan vaiheet alkaen riskianalyysistä, päätyn arvioinnista käsittelyyn.

Uhan tunnistaminen ja arviointi ovat merkittävässä asemassa turvallisuuden näkökulmasta. Riskit ympärillämme ovat muuttuvia, joten riskien muutos ja todennäköisyys ovat seurattavia asioita. (Pro työturva 2022.) Jokainen voi yksilönä toteuttaa riskienhallintaa omalla toiminnallaan osana tavallista arkea. Riskienhallinnan taso riippuu yksilöstä ja yksilön tietotaidosta sekä kiinnostuksesta kehittää sitä. Mahdolliset ohjeistukset ja kehotukset sekä toimiminen niiden mukaisesti on riskienhallintaa ja turvallisuuden edesauttamista jo itsessään. (Pro työturva 2022; Suomen riskienhallintayhdistys 2022a.) Hyvä riskienhallinta ei ole itsestään selvää. Hyvään riskienhallintaan kuuluu ennakointi, suunnittelu ja järjestelmällisyys. Riskianalyysi on vaarojen tunnistamista ja niiden merkityksen arvioimista. (Suomen riskienhallintayhdistys 2022b.) Epävarmuus on tietämättömyyttä tulevasta ja täten luonnollinen tunne osana kehittyvää toimintaa. Kuusela ja Ollikaisen (2005, 15–16) mukaan epävarmuuden voi kokea myönteisenä tai kielteisenä tunteena.

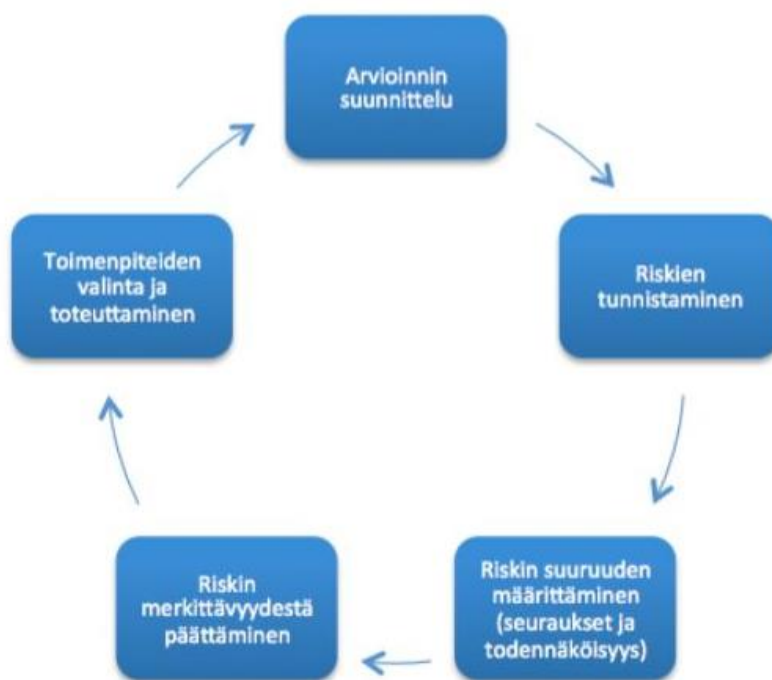

Kuvio 2. Riskienhallinnan moninaisen kokonaisuuden osa-alueet, mukaillen Kanervan (2008, 30) ja SFS- ISO 31000 mukaista riskienhallinnan kuvausta.

Jokainen organisaatio kohtaa erilaisia riskejä ja epävarmuutta eri toimintavaiheissaan. Organisaation johtohenkilöt tekevät päätöksiä sen eteen, minkälaisia epävarmuustekijöitä tai riskejä se on valmis kohtaamaan. Riskienhallintaa pidetään työvälineenä epävarmuustekijöiden hyväksyttävässä hallinnassa. Riskienhallinta on toimintaa riskien tunnistamiseksi, valvomiseksi, analysoimiseksi ja merkitysten ymmärryksen edistämiseksi johtohenkilöiden keskuudessa. (Marchetti 2012, 2; SFS-ISO 2011, 6.) Epävarmuuden ja häiriötekijöiden läsnäolo ja hallinta edellyttää aina toimenpiteitä (Martikainen 2016, 13–14). Riskienhallintaa pidetään työvälineenä epävarmuustekijöiden hyväksyttävässä hallinnassa. Riskienhallinta on toimintaa riskien tunnistamiseksi, valvomiseksi, analysoimiseksi ja

merkitysten ymmärryksen edistämiseksi tapahtuvaa toimintaa johtohenkilöiden keskuudessa. (Marchetti 2012, 2; SFS-ISO 2011, 6.) Epävarmuuden ja häiriötekijöiden läsnäolo ja hallinta edellyttää aina toimenpiteitä (Martikainen 2016, 13–14).

Riskienhallinta on parasta silloin, kun siitä muodostuu yhteinen työskentely- ja toimintatapa. Riskienhallinta etenee suunnitellusti, omana vaiheittaisena toimintaprosessinaan. Oleellisena osana kehittämisen kannalta riskit on nostettava esille ja niistä on käytävä keskustelua. (Marchetti 2012, 2; Suominen 2003, 30–31.) Riskienhallintaprosessia kuvaava yhtäjaksoinen kehä kuvataan kuviossa 3. Riskienhallintaprosessi Ilmosen, Kallion, Koskisen & Rajamäen (2013, 86) mukaan on määritelty viisivaiheiseksi syklittäiseksi prosessiksi. Prosessin vaiheita ovat - tavoitteiden määrittely ja kohdentaminen - riskientunnistaminen ja arviointi - riskienhallintatoimenpiteet - riskiraportointi ja seuranta - riskienhallinnan arviointi ja jatkuva parantaminen.

Kuvio 3. Riskien arvioinnin viisi vaiheinen kehä Ilmosen ym. (2013, 86) mukaan.

Riskienhallintaprosessi kokonaisuudessaan on tärkeää. Riskienhallinta kuuluu työnantajan velvollisuuksiin ja työntekijän etuihin sekä oikeuksiin. Jokaisen työntekijän tulee tuntea omaan työtehtäväänsä liittyvät riskit ja mahdolliset toimintatavat. Riskienhallinta ja sen edellyttävät toimintatavat ovat merkittävä osa työhyvinvointia. Rauman pikkunorssi on

varhaiskasvatyüksikkö, jossa on säännöllisesti opiskelijaharjoittelijoita. Opiskelijan oikeus on saada tehdä työtä turvallisessa työpaikassa ja olla tietoinen mahdollisista riskeistä. Lisäksi työpaikan muilla työntekijöillä on oikeus tehdä työtä turvallisesti toimivien opiskelijoiden kanssa. (POA 2020; Työsuojelu 2022.)

Riskienhallintaan on luotu erilaisia analyysimenetelmiä kuten potentiaalisten ongelmien analyysi: POA, joka on suomalainen riskien ja vaarojen tunnistamiseen kohdennettu menetelmä. Menetelmän tavoitteena on löytää vaara ja ongelma-alueet sekä niihin liittyvät riskitekijät. Potentiaalisten ongelmien analyysissä kaikki ongelmat huomioidaan. Menetelmän avulla pyritään tunnistamaan erilaiset ja eritasoiset potentiaaliset riskit. (Knuuttila & Tamminen 2004, 10; Ranta & Martikainen 2019, 3.) POA mahdollistaa riskien todennäköisyyden arvioinnin riskimatriisiin (Kuvio 4.) periaattein. Ensisijaisesti huomioidaan haitallisimmat riskit ja riskitekijät kuitenkin sivuuttamatta muita riskejä (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu, 2011, 22–24). Perinteisesti riskien arviointia voidaan pitää todennäköisyyslaskentana. Riskien todennäköisyys mitataan tapahtuman todennäköisyyden ja toteutuvan haitan suuruutena. (Paasonen 2012, 81; Kalliolinna 2009, 17; Ristioja & Tamminen 2011, 34.)

Riskin esiintyminen (vaara, ongelma, epätoivottu tapahtuma)					
E. Tapahtuma todennäköinen tai usein toistuva, hallinnassa erittäin paljon parannettavaa	3	3	4	5	5
D. Tapahtuma todennäköinen (sattuu toisinaan, silloin tällöin), hallinnassa parannettavaa, ongelmia esiintyy	2	3	4	4	5
C. Tapahtuma mahdollinen, asian hallinnassa jonkin verran parannettavaa, ongelmia on esiintynyt	1	3	3	4	4
B. Tapahtuma epätodennäköinen, asia riittävästi hallinnassa, ongelmia on esiintynyt hyvin vähäisessä määrin tai ei ollenkaan	0	1	2	2	2
A. Tapahtuma erittäin epätodennäköinen, asia hallinnassa, ongelmia ei ole esiintynyt	0	0	1	2	2
Seuraukset ihmisille, omaisuudelle, tiedolle tai maineelle	I. Vähäiset seuraukset	II. Lievät seuraukset	III. Merkittävät seuraukset	IV. vakavat seuraukset	V. Erittäin vakavat seuraukset

Kuviossa 4. Riskien suuruuden määrittelyyn käytetty riskimatriisi (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 23).

Riskin vakavuuden arviointi on oleellinen osa potentiaalisten ongelmien analyysia, mahdollistaen riskin haitallisuuden arvioinnin. Riskin haitallisuuden arviointi ilmenee myös (Kuviossa 3.) Ilmosen ym. (2013) riskien arvioinnin kehässä. POA:ssa käytetään apuna yksinkertaista ja selkeää matemaattista kaavaa (Kaava 1.), jossa riski määritellään seuraavasti: *Riskin suuruus = riskin todennäköisyys x seurausten vakavuus* (Kaava 1). (Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011, 22; Kuusela & Ollikainen 2005, 30; Suominen 2003, 10; Juvonen, Koskensyrjä, Kuhanen, Ojala, Pentti, Porvari & Talala 2014, 9).

2.3.1 Pelastussuunnitelma

Pelastussuunnitelma on pelastuslakiin (379/2011) pohjautuva asiakirja. Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) velvoittaa pelastussuunnitelman olevan voimassa olevien säädösten mukainen. Lainsäädäntö määrittelee pelastussuunnitelman rakenteen. (Pelastuslaki 379/2011.) Pelastussuunnitelma sisältää laajasti ja monipuolisesti toimintatapoja ja turvallisuusvelvoitteita toimijan näkökulmasta sille osoitetussa yksikössä.

Pelastussuunnitelma käsitteenä on yksityiskohtaisempi kuin turvallisuussuunnitelma, joten pelastussuunnitelmaa voidaan pitää turvallisuussuunnitelman lisäosana. (SPEK 2022.)

Suomen pelastuslain (379/2011) mukaan pelastussuunnitelmaa tulee pitää aina ajan tasalla. Mikäli pelastussuunnitelmaan tai turvallisuuteen tulee muutoksia, suunnitelma on päivitettävä (Pelastuslaki 379/2011). Pelastussuunnitelmalla pyritään parantamaan turvallisuutta ja ennen kaikkea tiedostamaan ja ennaltaehkäisemään riskejä. Pelastussuunnitelma sisältää toimintaohjeita vaara- ja onnettomuustilanteisiin. Pelastussuunnitelman karttaan merkitään turvallisuuden kannalta oleelliset asiat kuten kokoontumispaikka, poistumistiet ja sammuttimet. (SPEK 2022.) Mikäli kohteelle on lain puitteissa määrätty laadittavaksi valmius- tai turvallisuussuunnitelma, niin erillistä pelastussuunnitelmaa ei ole välttämätöntä laatia, koska asiat tulevat jo ilmi edellä mainituissa asiakirjoissa. Tästä tulee kuitenkin olla maininta suunnitelmassa. (SPEK 2022; Pelastuslaki 379/2011.)

Pelastussuunnitelman laatii kohteen tai rakennuksen haltija yhteistyössä muiden rakennuksen haltijoiden kanssa. Pelastussuunnitelmaa tehdessä tulee panostaa toimijalähtöisyyteen. Ideaalitulanteessa pelastussuunnitelma muodostuu suoraan kohteen käyttäjiltä, ei ulkoisesti ostettuna. Kohteen haltija laatii pelastussuunnitelman nojaten pelastuslain 18 § pykälään

tarkoitettua hoitolaitoksen ja palvelu- ja tukiasumisen toiminnanharjoittajan kanssa, mikäli tällainen harjoittaa toimintaansa samoissa toimitiloissa. Myös yleisötilaisuuksiin tulee laatia tietyissä olosuhteissa pelastussuunnitelma. (Pelastuslaki 379/2011 pykälä 18 §.)

Valtioneuvoston asetuksessa pelastustoimesta (2011/407) ja pelastuslaissa (379/2011) määritellään kohteet, joihin tulee laatia pelastussuunnitelma. Tällaisia ovat vähintään kolmen asuinhuoneiston asuinrakennukset, julkiset tilat, palvelutilat, oppilaitokset, koulut ja päiväkodit. Pelastussuunnitelmassa tulee olla selostus arvioinnin johtopäätöksistä riski- ja vaaratilanteissa sekä toimintaohjeet rakennuksen turvallisuusjärjestelyistä ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä. Lisäksi omatoimisen varautumisen toimenpiteiden periaatteet ylös kirjattuina. (Pelastuslaki 379/2011.)

Pelastuslaissa (379/2011) pykälä 14 sisältää omatoimisen varautumisen toimenpiteet rakennuksen haltijan, omistajan ja toiminnanharjoittajan osalta tulipalojen ja muiden vaaratilanteiden ennaltaehkäisemiseksi. Omaisuuden, ympäristön ja henkilöiden suojaaminen vaaratilanteissa ohjaa pelastustoimenpiteisiin varautumisessa ja pelastustoiminnan edesauttamiseksi. Pelastussuunnitelman lisäksi Suomen laki edellyttää pitämään ajan tasalla muita turvallisuuteen liittyviä dokumentteja tai asiakirjoja, kuten turvallisuusasiakirjaa (Tukes 2022). Turvallisuusasiakirjassa kuvataan kyseessä olevan kuluttajapalvelun toteutusta, vaaroja ja turvallisuustoimenpiteitä (Rauma 2022; Tukes 2022). Pelastussuunnitelman tulee olla aina saatavilla jokaiselle kyseisessä kohteessa olevalle tai muuten asianomaiselle henkilölle. Yksinkertainen tapa toteuttaa tätä on jakaa pelastussuunnitelma avoimen linkin kautta. Täten pelastussuunnitelmaa on yksinkertaista ja esteetöntä päivittää jokaiselle. Lisäksi tiedot päivittyvät reaaliajassa kaikille. Julkisella pelastussuunnitelmalla pyritään edesauttamaan turvallisuutta, joten sen sisältö tulee myös pohtia tarkoin. (SPEK 2022.)

Pelastussuunnitelmassa tulee olla selkeästi näkyvillä tarvittavat yhteystiedot eri yhteistyötahojen kuten isännöitsijän, huollon, vartiointin ja sähköhuollon saantia varten. Pelastussuunnitelmassa toimintaohjeet ovat helposti saatavilla vahinko- ja poistumistilanteisiin. (Pelastuslaki 379/2011.) Pelastussuunnitelma on koko kiinteistön ja siellä toimivien ohjeistus turvallisuuteen (SPEK 2022).

2.3.2 Auditointi

Turvallisuuspoikkeamien ennakointia kutsutaan auditoinniksi eli omatoimiseksi varautumiseksi. Omatoiminen varautuminen mahdollistuu, kun organisaatio omaa vahvan ja kehitysmuotoisen turvallisuuskulttuurin. (Teperi ym. 2018, 60–61.) Auditointi edellyttää turvallisuusosaamista. Turvallisuusosaaminen tarkoittaa kokonaisuudessaan toimintakykyä ennakoita riskejä ja turvallisuuspoikkeamia (Puolitaival & Lindfors 2019). Pelastuslaki (379/2011) määrittää omatoimista varautumista ja velvoitetta toteuttaa riskien tunnistamista ja arviointia tunnistettujen riskien ennaltaehkäisemiseksi. Lisäksi edellytetään toimintavalmiutta erilaisissa onnettomuustilanteissa (Pelastuslaki 379/2011, 14–16 §).

Omatoimiseen varautumiseen on luotu omatoimisen varautumisen auditointimalli, joka on kohdistettu erityisesti pelastusviranomaisille auditoivan palotarkastuksen suorittamiseksi sekä omatoimisen varautumisen ja turvallisuuden kehittämiseksi. Turvallisuuskulttuurin muodostuessa omatoimisella varautumisella on tärkeä roolinsa. Jokaisen tahon omatoiminen varautuminen on tärkeää, koska onnettomuuksia pystytään ehkäisemään organisaation ollessa siitä ensiksi itse tietoinen. Organisaation vastuulla on osittain myös itse toiminta onnettomuustilanteessa. (Teperi ym. 2018.) Onnettomuustilanteet voivat vahingoittaa toimintaa, mainetta, ympäristöä, omaisuutta tai ihmisiä. Omatoimisen varautumisen eli auditoinnin tasolla pystytään ennaltaehkäisemään vahinkojen syntymistä sekä niistä aiheutuvia haittoja ja seuraamuksia (HEL 2012.) Lainsäädännön vaatimukset vaihtelevat toteutettavan toiminnan luonteen, riskien ja rakennustyyppin perusteella. Toimijan itsensä suorittamaa arviointia kutsutaan auditoinnin itsearviointiksi. Omatoiminen varautuminen on pelastuslain (379/2011 14 §) mukainen vaatimus omaehtoisesta turvallisuustyöstä.

2.4 Lasten tapaturmat

Tapaturma määritellään odottamattomaksi ja äkilliseksi tapahtumaksi, josta voi aiheutua vamma, loukkaantuminen tai pahimmassa tapauksessa menehtyminen. (STM 2020, 23, 27). Tapaturmia pidetään huomattavana kansanterveyteen liittyvänä ongelmana. Tapaturmat ovat yksi yleisimmistä kuolinsyistä Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2020) julkaisun mukaan vuodessa noin 2600 suomalaista menehtyy tavan aiheuttaman turman seurauksena. Varhaiskasvatuksen tapaturmista Suomessa tiedetään toistaiseksi melko vähän. Yleisimmin sattuneet tapaturmat ovat lieviä ja vakavampia tapaturmia on raportoitu vain satunnaisesti.

Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan päivähoiton tulee olla turvallista ja laadukasta. Yleinen ilmapiiri vaikuttaa lapsen turvallisuuden tunteeseen. Jo pienelläkin tapaturmalla voi olla kohtalokkaat seuraukset, joten turvallisuusjohtamisen tulisi olla kunnossa tietojen ja taitojen osalta. (Nurmi-Lüthje & Lüthje 2009, 1135.)

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on laatinut koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyohjelman: *Turvallisesti kaiken ikää* -ohjelma on suunnattu tapaturmien ehkäisyyn vuosille 2021–2030. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyohjelma tiedottaa vammojen ehkäisystä elämän eri vaiheissa. Tavoitteena on nollavisio, kenenkään ei tarvitse loukkaantua tai kuolla tapaturman seurauksena. Tavoiteohjelmassa pyritään kansalaisten arkiturvallisuuden parantamiseen ilman onnettomuuksia ja tapaturmia. Ihanteena Suomi, jossa on turvallinen elää vapaa-ajalla ja työelämässä. (STM 2020; STM 2017, 9–10.) Lääketieteellisen aikakauskirjan julkaisussa (2019) kerrotaan tapaturmien seurannan ja riskitekijöiden ennakkoinnin vähentävän tapaturmia (Korpilahti, Hakulinen, Parkkari, Koivusilta, Parkkari, Rajamäki, Heinonen, Ojanperä, Serlo & Lillsunde 2019).

Edellisen vuosikymmenen aikana on huomattu kehitystä tapaturmatilastoissa. Kehitys osoittaa, että tapaturmat ovat ehkäistävissä. Lasten tapaturmaiset kuolemat ovat vähentyneet. Vuosittain lapset altistuvat tapaturmien seurauksena terveydellisille menetyksille. Leikki-ikäiset lapset ovat tapaturma- ja riskialttiita. Alttius muuttuu lapsen ikä- ja kehitysvaiheen myötä. Tapaturmaiset kuolemat ovatkin yleisin yksittäinen kuolinsyy alle 25- vuotiaiden keskuudessa. Suomessa lasten ja nuorten tapaturmakuolleisuus on yleisempää kuin Euroopassa keskimääräisesti (Korpilahti ym. 2019.) Tapaturmien ennaltaehkäisyssä onnistutaan tapaturmia systemaattisesti seuraamalla ja seuraamukset suunnitellusti eliminoimalla. (STM 2020, 23, 27). Lapsen turvallisuudelle luodaan perustaa jo varhaislapsuudessa, joten tapaturmien ehkäisytaitoihin eli ennakkointiin ja elämänhallintaan on panostettava jo varhaisessa iässä. Tapaturmien ehkäisy mahdollistuu avoimen ja määrätietoisen turvallisuuskulttuurin myötä. Turvallisuuskulttuurin kehittyminen ja muutokset vievät oman aikansa, joten työ vaatii pitkäjänteisyyttä. (STM 2020, 23–27.)

Mertasen (2013) mukaan oppilaitoksen turvallisuuden tärkein tavoite on tapaturmattomuus. Jokainen tapahtunut tapaturma on liikaa. Tapaturman todennäköisyyttä voidaan pienentää välttämällä vaaratilanteita eli ennaltaehkäisemällä riskejä, noudattamalla yhteisiä ohjeita sekä valppaasti puuttumalla epäkohtiin. Vakavaa onnettomuustilannetta edeltää keskimäärin 600 vaaratilannetta ilman onnettomuutta. Vaarojen ehkäisy on siis merkittävässä asemassa

oppilaitoksissa. Vakavat tapaturmat ja ei-toivotut onnettomuustilanteet saadaan minimoitua, kun vaaratilanteita saadaan ennaltaehkäistyä eli kun vaaratilanteita sattuu vähemmän. (Mertanen 2013, 60.) Oikeus turvalliseen oppimisympäristöön kuuluu jokaiselle lapsesta aikuiseen (Perusopetuslaki 1998/628, 29 §).

Lasten tapaturmat vaihtelevat iän mukaan. Päiväkoti-ikäinen lapsi on tapaturma altis erityisesti putoamiselle, kaatumiselle sekä myrkytyksille. Myös autossa matkustaminen ja tieliikenneonnettomuudet autossa, pyörällä ja jalan ovat tapaturmalle altistavia tekijöitä. Lapsen kasvaessa myös erilaiset liikuntavammat yleistyvät. (STM 2020, 124, 128, 133.) Valtakunnallista tietoa varhaiskasvatuksessa tapahtuneista tapaturmista on vähän. THL (2021) kertoo julkaisussaan, että alle kouluikäisten sairaalassa hoidetusta tapaturmista noin puolet tapahtuvat kotioiloissa ja vastaavasti alle 3-vuotiailla luku on 70 prosenttia. Alle kouluikäisen lapsen tapaturmat ovat yhteydessä leikkimiseen. Lapsen leikkejä ei tulisi rajoittaa vaan huolehtia leikin turvallisuudesta. Lapsen kasvaessa koululaiseksi tapaturmaisuus suurenee kodin ulkopuolella eli vapaa-ajalla. (THL 2021; Korpilahti ym. 2019, 8.)

Yleisiä lasten tapaturmia kaikissa ikäluokissa ovat murtumat, haavat, mustelmat, niveliin kohdistuvat vammat, aivotärähdykset, palovammat, nenäverenvuodot, myrkytykset, sähkötapaturmat ja vierasesineet hengitysteissä. Suurin osa alle 3-vuotiaiden lasten tapaturmista sattuu kotona. Lapsi on altis tapaturmille kehittyvän fysiologian ja anatomian vuoksi. Lapsen pää suhteessa vartaloon on suurempi kuin aikuisella, täten painopiste on korkealla. Tämä voi aiheuttaa kömpelyyttä esimerkiksi kävelemään opettelun yhteydessä (Kuisma, Holmström, Nurmi, Porthan, Taskinen 2015, 246; Markkula & Råback 2009, 162.) Pieni lapsi on haavoittuvaisempi ja tapaturma-alttiimpi pienen kokonsa ja kehitysvaiheiden vuoksi (MLL 2021). Lisäksi päiväkotikäinen lapsi ei aina ymmärrä mikä on parhaaksi itselle, mikä on vaarallista tai kiellettyä. (Koskinen 2007, 260–267; Markkula & Råback 2009, 162–171). Pojat ovat samanikäisiä tyttöjä alttiimpia tapaturmille (TEKO 2022). Onnettomuudet ja tapaturmat sekä karkaamistapaukset puhututtavat paljon etenkin, jos ne kohdistuvat varhaiskasvatukseen ja lapsiin. Varhaiskasvatuksen turvallisuus on nostettu esiin myös mediassa. Riskit ja niiden tiedostaminen sekä tilojen ja toiminnan suunnittelu ovat keskiössä. Hyvän ja onnellisen pohjan lapsen kasvulle takaa fyysisesti ja psyykkisesti turvallinen kasvuympäristö. (Palosaari & Saarsalmi 2006, 11.)

2.5 Tutkimuksia turvallisuudesta, turvattomuudesta ja tapaturmista

Tässä luvussa esittelen aiempaa tutkimustietoa riskianalyysistä ja päiväkodin turvallisuudesta sen eri näkökulmista. Filosofi Marc Schuilenburgin (2015, 17) mukaan nykypäivän turvallisuustutkimuksen rajanveto on häilyvä. Usein turvallisuustutkimuksissa turvallisuus liitetään osaksi johonkin käsitteeseen tai laajempaan ilmiöön. Päiväkodin turvallisuutta ajatellen siihen liittyvät esimerkiksi oppilaitosturvallisuus, sisäinen turvallisuus ja turvallisuus perusoikeutena.

Knuutilan & Tammelinin (2004) *Turvallinen hoitoyksikkö- projektin* tarkoitus oli tunnistaa ja arvioida keskeisiä riskejä ja valikoida turvallisuutta ylläpitäviä toimenpiteitä tavoitteenaan luoda malli riskienhallintaan. Projekti muodostui potentiaalisten riskien analyysistä. Arjen riskit määriteltiin luvussa 2.3 mainitun riskimatriisin (Kuvio 3.) mukaan (Knuutila & Tamminen 2004, 4, 12, 15). Projektin riskitekijöiksi muodostuivat puutteellinen laitteiden käyttökoulutus, infektiovaara, ahtaat tilat, terävien esineiden hävitys ja henkilöstön määrä. Näitä riskitekijöitä voidaan soveltaa myös päiväkotimaailmaan. Riskienhallintaa edesauttaviksi toimenpiteiksi projektissa muodostuivat johtaminen, perehdyttäminen ja tiedottaminen. Nämä kolme edellä mainittua riskienhallintatapaa pätevät myös varhaiskasvatukseen. (Knuutila & Tamminen 2004, 12, 15.)

Nuikkisen (2009) väitöskirjatutkimuksen mukaan koulurakennuksen tulisi olla käyttäjilleen turvallinen fyysisesti ja psyykkisesti (Nuikkinen 2009, 130). Turvallisuuden tunteen syntymiseen vaikuttaa merkittävästi oppilaitoksen rakenteellinen ympäristö. (Nuikkinen 2009, 130). Tutkimuksen tulosta voidaan soveltaa ajateltavaksi myös varhaiskasvatuksen puolelle, koska Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden strategiassa korostetaan laadukkaan koulutuksen olevan perusta hyvinvointiyhteiskunnassamme. (Nuikkinen 2009, 278; Valtioneuvosto 2017.)

Turun yliopiston tutkimuksessa on tutkittu alakouluikäisten lasten turvallisuuden tunteen syntyä koulussa. Tutkimuksessa tutkittiin turvallisuuden tunnetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä koulupäivän aikana. Turvattomuuden tunne liittyi useimmiten ihmissuhteisiin, koulu yhteisöön, kiusaamiseen tai yksinäisyyteen. Turvallisuuden tunteen edistämiseksi luottamukselliset ihmissuhteet, yhteisöllisyys, myönteinen ilmapiiri sekä positiivinen näkemys koulumenestyksestä. Lisäksi vapaa-ajalla huomattiin olevan merkitystä esimerkiksi myönteistä ilmapiiriä ajatellen. (Virta, Asanti, Junttila, Koivusilta, Koski & Virta 2011, 121–

130.) Tutkimus eroaa varhaiskasvatuksesta ikäryhmän ja hankittavan aineiston perusteella, mutta koin tutkimuksen merkittäväksi kiinnittäessäni huomiota siihen, että varhaiskasvatuksesta luonnollisestikin seuraava siirtymä on esikoulun kautta peruskouluun.

Karttusen (2013) tutkielmassa selvitettiin lääkärihoitoa vaativia tapauksia vuosilta 2010–2011. Leikki-ikäisten lääkärihoitoa vaativia tapaturmia vuosien 2010–2011 aikavälillä Itä-Suomessa oli raportoitu kaksi kappaletta (Karttunen 2013, 32–33.) Kirmasen (2000) väitöskirjassa tutkittiin lasten pelkoja osana turvattomuuteen liittyvää tutkimushanketta. Tutkimus toteutettiin haastatteluin turvattomuuden tunteesta, peloista ja pelkojenhallinnasta. (Kirmanen 2000, 13.)

Suomessa terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL tilastoi lasten ja nuorten tapaturmia sekä kuolemia. Tapaturmista yleisimpiä ovat tieliikenneonnettomuudet (Korpilahti 2019, 47–54). Yhdysvalloissa tutkimustulokset lasten ja nuorten tapaturmista ovat samankaltaisia. Lasten ja nuorten vammautumisen ja kuolemien pääsyynä pidetään erilaisia tavan aiheuttamia turmia. Muualla maailmassa tutkimukset lasten tapaturmista ovat samansuuntaisia. Yhdysvalloissa tapaturmat ovat johtava lasten vammautumisten ja kuolemien syy. Terveys- ja turvallisuustutkimuksilla pyritään löytämään keinoja ennaltaehkäistä tapaturmia (Denny, Gittelman, Southworth, Anzeljc & Wervej Arnold 2019.)

Tutustuessani alle kouluikäisten lasten turvallisuuteen ja tutkimuksiin huomasin, että aihetta ei ole paljoa tutkittu. Aikaisempien tutkimusten tulokset osoittivat päiväkodin leikkivälineet, piha-alueet sekä aidat ja portit riskeiksi tai vaaranpaikoiksi. Lisäksi henkilökunnan määrä ja valvonta ulkoillessa koettiin haasteelliseksi. Puutteita ilmeni myös läheltä piti -tilanteisiin liittyen. (Honkalampi ym. 2006; Palosaari & Saarsalmi 2004; Pääntönen 2007; Nurmi-Lüthje & Lüthje 2009.) Tutkimuksissa keskenään on havaittavissa eroavaisuuksia, mutta yhtäläisyydet riskejä ajatellen tuovat nämä tutkimukset yhteen. Tutkimusten yhtäläisyyksistä suurimmaksi muodostuivat piha-alueet ja henkilökuntamitoitus. Opetushallituksen verkkosivuilta löytyy tutkimuspohjaista turvallisuusmateriaalia turvallisuuden organisoinnista turvallisuuden johtamiseen. Materiaaleissa on tärkeää tietoa riskeistä ja riskienhallinnasta, jotka ovat tärkeässä asemassa tässäkin tutkimuksessa. (OPH 2022c.)

3 Turvallisuutta varhaiskasvatukseen

3.1 Rauman pikkunorssi

Pikkunorssi on vuonna 2020 toukokuussa valmistunut yliopistollinen harjoittelupäiväkoti. Pikkunorssi toimii Raumalla Turun yliopiston Rauman opettajankoulutuslaitoksen kampusalueella. Pikkunorssi tarjoaa tutkimusperusteista varhaiskasvatusta noin sadalle lapselle. Toiminta varhaiskasvatusyksikössä käynnistyi 1.1.2021. (TY 2020.) Esiopetuksen lisäksi päiväkotitilat mahdollistaa tilat viidelle varhaiskasvatusryhmälle ensimmäisestä ikävuodesta alkaen. (Pikkunorssi 2022.)

Pikkunorssissa pyritään toiminallisuuden keinoin kokonaisvaltaiseen oppimisympäristöjä hyödyntävään oppimiseen. Kokonaisvaltaista ja toiminnallista oppimista edesauttavat ympäristöpedagoginen taito- ja taideainepainotus päiväkodin arjessa. Uudet, avarat tilat mahdollistavat käsityön, kuvataiteen, kotitalouden ja liikunnan erilaiset projektit. Kulttuurihistoriallisestikin arvokas Rauman opettajankoulutuslaitoksen kampusalue mahdollistaa puutarhan käytön myös pikkunorssilaisille. Aivan päiväkodin vieressä samaisella kampusalueella sijaitsee myös Rauman normaalikoulu. Kaikenikäisille oppijoille on turvallinen kasvu- ja oppimispolku samassa pihapiirissä. Päiväkodin johtaja Anne Toivosen mukaan, opettajankoulutuslaitoksen kanssa tehtävä tiivis yhteistyö takaa käyttöön tuoreimman tutkimustiedon. Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajien täydennyskoulutusta kehitetään pikkunorssissa (TY 2020.) Rauman pikkunorssi on yksityinen päiväkotitila, joka toimii palvelusetelipäiväkodin periaatteella (TY 2020; Pikkunorssi 2022).

Tuoreen tutkimustiedon ja muun tärkeän informaation jakaminen on mahdollistettu Pikkunorssin verkkosivujen välityksellä (Pikkunorssi 2022). Verkkosivut mahdollistavat yksinkertaisen keinon jakaa tietoa laajasti. Yksi tärkeistä jaettavista tiedostoista on nimeltään pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelman tulee olla aina saatavilla jokaiselle kyseisessä kohteessa olevalle henkilölle. Yksinkertainen tapa toteuttaa tätä on jakaa pelastussuunnitelma avoimen linkin kautta. Täten pelastussuunnitelmaa on yksinkertaista ja esteetöntä päivittää jokaiselle. Lisäksi tiedot päivittyvät reaaliajassa kaikille. Julkisella pelastussuunnitelmalla pyritään edesauttamaan turvallisuutta, joten sen sisältö tulee myös pohtia tarkoin. (SPEK 2022.)

3.2 Kidisafe-hanke

Kidisafe-hanke on varhaiskasvatuksen turvallisuutta edistävä ja kehittävä hanke. Hankkeessa tutkitaan varhaiskasvatuksen kasvu- ja oppimisympäristöjen turvallisuutta sekä kehitetään päiväkotia Rauman pikkunorssin turvallisuuskulttuuria. Hanke toimii yhteistyössä Satakunnan pelastuslaitoksen kanssa luoden mallin varhaiskasvatuksen turvallisuusviestinnästä. Pelastuslaitoksen lisäksi hankkeen yhteistyökumppanina on Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos Raumalta. (Kidisafe 2022.)

Kidisafe-hankkeen tavoitteena on kehittää toimijalähtöisiä menetelmiä päiväkotien turvallisuuden hallintaan. Toimijalähtöisyydellä tarkoitetaan sitä, että turvallisuuden edistäminen kuuluu jokaiselle päiväkodissa, myös lapsille. Tästä ajatuksena syntyi tarve tuottaa sekä lasten että työntekijöiden versiot pelastussuunnitelmasta. (Kidisafe 2022; Mannermaa 2018, 271; Hyppänen 2010, 258; Stenvall & Virtanen 2012, 8, 75, 77–78.) Hankkeella on omat verkkosivut, jossa on saatavilla lisää materiaalia turvallisuuskasvatukseen. (Kidisafe 2022).

Kidisafe-hankkeen keskiössä on toimijalähtöisyys (Kidisafe 2022). Toikon (2009) mukaan voidaan puhua toimijalähtöisestä kehittämisestä, kun toimijoiden näkemykset tavoitteesta ja suunnasta ovat selvillä ja ne huomioidaan. Toimijalähtöinen kehittämisen malli mahdollistaa kehittämistoiminnan monitahoiseksi prosessiksi, jossa huomioidaan muutakin kuin välttämättömät velvoitteet. Toimijoina voidaan nähdä jokainen, jota kehittäminen koskee tavalla tai toisella. Toimijalähtöisessä kehittämistoiminnassa osallisena ovat ammattilaiset, asiantuntijat, palveluiden käyttäjät sekä viralliset ja epäviralliset organisaatiot. (Toikko 2009, 4–5, 7.) Vuonna 2011 Euroopan unionin raportissa on esitetty mahdollisuus lasten ja nuorten osallistavaan päätöksentekoon ja kehittämiseen. Päätöksenteossa kehoitetaan ammattilaisia asiantuntemuksensa lisäksi kuulemaan sidosryhmiä, jotta lapset ja nuoret oppisivat arvostamaan vaikutusvaltaansa ja ymmärtäisivät merkitystään toimijalähtöisessä kehityksessä (Council of Europe 2011, 37.) Prosessina toimijalähtöinen kehittäminen on käyttäjien ja toimijoiden osallistamista. Todellisuudessa käyttäjiä ja toimijoita voidaan pitää parhaina asiantuntijoina kokemuksiensa ansiosta. Tämän vuoksi osallisia tulee kuulla säännöllisesti, koska heidän avullaan toimijalähtöinen kehitystyö on tehokasta ja mahdollista (Rantanen & Toikko 2009, 95–97.)

4 Design-tutkimus

4.1 Design-tutkimus tutkimusstrategiana

Design-tutkimus, DBR (Design Based Research) on laaja ja monipuolinen tutkimusmenetelmä ja tapa lähestyä tutkimusaihetta. Tutkimusmenetelmänä sitä ei voida yksiselitteisesti määritellä (Pernaa, 2013, 12.) Design-tutkimuksen metodologia tavoittelee opetuksen kehittämistä joustavasti, mutta systemaattisesti autenttisissa tilanteissa. Design-tutkimus pitää sisällään jatkuvaa kehitystä ja arviointia sekä siinä hyödynnetään sidosryhmien eri asiantuntijoita ja heidän osaamistaan laaja-alaisesti. (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2008, 39–75; Kiviniemi 2018, 231–250.) Tutkimusmenetelmänä design-tutkimus on vaiheittain etenevä prosessi. (Kelly 2004, 118). Vaiheittaiselle prosessille ominaista on monimenetelmäisyys (mixed-method), joka on tyypillinen piirre design-tutkimukselle. Tutkimuksen menetelminä voidaan käyttää useita ja vaihtelevia menetelmiä tarpeen mukaan. Design-tutkimuksen lähtökohtana on periaatteiden ja toimintamallien kehittäminen käytännön tukemiseen kasvatusalalla. Tutkimus voidaan nähdä systemaattisena suunnitteluna, toteutuksena ja arviointina. Tyypillistä on, että jokin orientaatio ohjaa kehitystyötä (Plomp 2010, 9–33.)

Design-tutkimuksen tavoitteena on olla yhteydessä käytäntöön mahdollistaen tutkijoille laajat mahdollisuudet lähestyä ja ratkoa erilaisia arkisiakin ongelmia. Design-tutkimusmenetelmänä on laaja ja monipuolinen verrattaessa sitä perinteisempiin tutkimusmenetelmiin. Design-tutkimusmenetelmää voidaan käyttää avuksi suunnitteluprosesseissa, teorian testaamisessa sekä ongelmanratkaisun mahdollistamiseksi kehitysmielessä. (McKenney, Nieveen & Van den Akker. 2006, 5) Tutkimukselle tyypillistä on tutkijoiden ja toimijoiden yhteistyö (Collins, Joseph & Bielaczyc 2004, 15–16; Juuti & Lavonen 2013, 47). Tutkimusmenetelmänä design-tutkimus on tunnettu oppimisen tutkimisen kautta (Barab & Squire 2004). Educational design research -ilmaisu sopii kuvaamaan kasvatustieteellistä design-tutkimusta (Kiviniemi, 2018, s. 231).

Viime vuosikymmeninä Design-tutkimus on ottanut paikkansa kasvatustieteellisenä tutkimusmenetelmänä. Design-tutkimus on hyväksytty tieteelliseksi paradigmaksi kasvatustieteelliseen tutkimukseen (Anderson & Shattuck, 2012, s. 23; Sandoval, 2014).

Design-tutkimusmenetelmässä kehitys- ja tutkimustyö yhdistyvät kokeellisten ja teoreettisten vaiheiden vuorotteluna. Design-tutkimuksessa kehityksen vaiheet liittyvät aina teoriaan tuottaen mahdollisesti jo samanaikaisesti uutta teoriaa kehittämistä. Barab & Squiren (2004) mukaan design-tutkimuksella on monia tavoitteita kuten teorioiden luominen, opetusta ja oppimista kehittävien ja tukevien tuotteiden kehittäminen luonnollisissa olosuhteissa.

On tavanomaista, että design-tutkimus etenee vaiheittain. Useat tutkijat (esim. Cobb 2001; Coillins 1992) ovat kuvanneet kehittämistutkimuksen etenemistä design-sykleittäin, jossa analyysi- ja toteutusosat vaihtelevat kohti haluttua lopputulosta (Cobb 2001, 455; Collins 1992, 15–22.) Kolmantena tutkimuksen tulisi johtaa jaettavaan teorioihin, koska tutkimuksella osoitetaan tuotetun mallin toimiminen todellisessa tilanteessa. Design-tutkimus kuvataan yhtenäisenä kokonaisuutena dokumentoimalla vaiheet ja taustatekijät yhteen. Tämä onnistuu dokumentoimalla eri vaiheet ja taustatekijät. Tutkimuksen interventiota voidaan pitää prosessin osana ja lopputuloksena. Design-tutkimus vaikuttaa kasvatuksellisten interventioiden suunnittelun systemaattisuutena, kehittämisenä ja arviointina (Plomp 2010, 9–10). Kuviossa 5. esiintyy tämän turvallisuustutkimuksen pelkistetty prosessimalli design-tutkimuksen periaattein. Ensimmäinen, toinen ja kolmas sykli kehittämisvaiheineen sekä neljäs sykli, joka tuo näkyväksi tutkimusasetelmat.

Lisäksi lopputuotoksen tulee olla sovellettavissa tai uudelleen käytettävissä. Kelly (2004, 116) Design-tutkimuksen tarkoitus voi olla valmiin mallin luominen. Malli edustaisi onnistunutta innovaatiota. (vrt. esim. Brown & Campione 1996; Cole, Pura, Rossi & Stein 2005). Tutkimusta tehdessä tulee huomioida erilaisten opetusryhmien ja oppimistilanteiden vaihtelu. Dokumentoinnin tulee olla ennalta määriteltyä, koska tutkimustulokset esitetään suhteessa kehitysprosessiin. Myös suunnitteluprosessin osuus on tärkeä, koska siitä kehitys lähtee liikkeelle. (Kiviniemi 2018, 233–236.) Teoriaan pohjaava kehittäminen, toiminta käytännössä ja käytössä ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Täten design-tutkimus ei tavoittele staattisessa teoreettisessa viitekehyksessä pysymistä. Prosessi etenee sykleittäin: suunnittelu, toteutus, arviointi. Osa-alueet luovat tärkeän merkityksen tutkimuksen kokonaisuuteen. (Kiviniemi 2018, 240.)

4.2 Design-tutkimuksen prosessi

Tutkimusprosessiin kuuluu ohjaavien orientaatioiden lisäksi syklittäinen kehittäminen (McKenney ym. 2006, 62–65). Kehitystyön tavoite on luoda uutta tutkimusperusteista pedagogiikkaa materiaalein ja menetelmin. Oleellista on, että tutkimukselle ja lopputulokselle on tarve eli se on hyötyperusteista. Työn ohessa alan teoreettiset näkemykset kehittyvät. Kehittäminen tapahtuu teoriapohjaisesti mutta samalla käytännönläheisesti. Syntyneistä toimintamalleja arvioidaan koko prosessin ajan. (McKenney ym. 2006, 73). Tutkimuksella voi olla erilaisia prosessimalleja. Kuviossa 5 esitetty yksi tapa tutkimuksen etenemiselle.

Kuvio 5. Design-tutkimuksen etenemisen idea (mukaiillen McKenney & van den Akker 2005, 49)

5 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Tutkimuskysymykset ja paradigma

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta varhaiskasvatuksen toimijat tai toimintaympäristö eivät ole olleet tutkijoiden suosiossa, koska aiempaa tutkimustietoa varhaiskasvatuksen turvallisuuteen on hyvin vähän. Turvallisuuden johtamisen näkökulmasta riskiperusteisuutta voidaan pitää merkittävänä, koska sen kautta havainnoidaan ja mahdollistetaan toimintatapojen jatkuvuutta (Ranta & Martikainen 2019, 8–9.) Kokonaisturvallisuus on otettu huomioon parhaalla mahdollisella tavalla, kun näkökulma riskeihin pidetään toimijalähtöisenä (Rantanen & Toikko 2009, 95). Kasvatusalalla tärkeässä roolissa on varhaiskasvatus, joka edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä turvallisessa oppimisympäristössä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, 10–12).

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoitus on tarkastella varhaiskasvatuksen keskeisiä turvallisuusriskejä ja edesauttaa turvallisuuskulttuurin kehittymistä pikkunorssissa. Aiheena turvallisuus on vanha, tunnettu ja laajalti tutkittu, mutta tutkimus ja tutkittavana kohteena varhaiskasvatusyksikkö pikkunorssi on uusi. Tutkimuskysymysten muotoutuminen on ohjannut pohdintaani turvallisuusaiheeseen ja siihen, mikä on kehittämistarve tässä kontekstissa. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä ovat keskeisiä varhaiskasvatusyksikön turvallisuusriskejä ja miksi?
2. Miten turvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria ylläpidetään varhaiskasvatusyksikössä?
3. Millainen on lapselle suunnattu pelastussuunnitelma?

5.2 Aineistot ja analyysit

Toteutin analyysin design-tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Kysymykset ja tausta olivat tapauskohtaisia. Laadullisen aineiston analyysin tavoite oli luoda aineistoon selkeyttä. Aineistoa pyrittiin tiivistämään, jonka jälkeen aineiston informaatioarvoa kasvatettiin selkiyttämällä sitä. (Eskola & Suoranta 2014, 138.) Tutkimuksen aineistoja analysoitiin sisällönanalyysin menetelmin. Sisällönanalyysi on tutkimusmetodin lisäksi väljä teoreettinen viitekehys, joka mahdollistaa laajankin aineiston muotoutumisen yksinkertaisempaan muotoon. Analyysimenetelmä mahdollisti laadullisen aineiston monipuolisen tarkastelun. (Krippendorff 2004, 17.) Sisällönanalyysiä voidaan toteuttaa eri tavoin. Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysiä lähdettiin toteuttamaan induktiivisesti eli aineistolähtöisesti yksityisestä yleiseen edeten (Puusa 2011, 120; Tuomi & Sarajärvi 2013, 95). Induktiivinen sisällönanalyysi pohjautuu kokonaisuuksien tulkintaan ja perustuu päättelyyn. Käytännössä se on keino empiirisen aineiston jäsentämiseen ajatellen aineiston tulkintaa. Aineiston analyysi lähti liikkeelle sisällönanalyysin kautta muodostaen koodauksen aineiston teemoista.

5.2.1 Haastatteluiden analyysi

Haastattelut muodostuivat suunnitellusti puolistrukturoiduksi teemahaastatteluksi avaininformatiivisine haastateltavineen. Haastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen tyypillisin aineistonkeruumenetelmä, havainnoinnin kyselyn ja dokumenttien lisäksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87.) Puolistrukturoiduissa teemahaastattelussa teemat ovat kaikille haastateltaville samat, mutta haastattelu ei kuitenkaan ole vapaa avoimen haastattelun kaltainen strukturoimaton haastattelu. Teemahaastatteluissa haastateltavien tulkinat ja merkitykset ovat tärkeitä ja tieto arvokasta. Toisena tärkeänä piirteenä teemahaastattelussa on teemojen muodostuminen haastattelijan ja haastateltavan välille vuorovaikutustilanteen kautta. Valitsin teemahaastattelun laadullisen tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi, koska se sopi kriteereiltään aiheeseeni. Aiheena toimijalähtöinen ja käyttäjäkeskeinen kehittäminen on uudehko aihe, johon teemahaastattelu sopii menetelmäksi. Teemahaastattelusta avautuu erittäin tärkeä näkökulma toimintaa ajatellen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 45–48.)

Haastatteluihin valitsin tietyt teemat käsiteltäväksi haastateltavien kanssa. Tutkimusaiheena toimijalähtöinen ja käyttäjäkeskeinen kehittäminen sopii parhaiten teemahaastattelun tavoin

tiedonkeruuseen, koska uskoin haastateltavilla olevan paljon tärkeää ja oleellista tietoa turvallisuudesta. Haastatteluissa tavoitteena oli saada haastateltavien omia näkemyksiä omalta osaamisalaltaan. Haastatteluissa oli valmis ja suunniteltu haastattelurunko (Liite 3.) turvallisuuden teemoineen ja alakysymyksineen. Tietyissä haastattelutilanteissa avasin haastattelukysymyksiä omin sanoin kuitenkin johdattelematta haastateltavaa tiettyyn suuntaan. Haastattelukysymysten avaaminen mahdollisti yhteisymmärryksen ja yhteisen linjan aiheesta ja käsitteistä, joista keskustelimme. Tämä oli oleellista haastatteluvastausten ja haastattelun kulun kannalta. Näin haastattelut etenivät johdonmukaisesti. Haastateltavat vastasivat teemoihin oman kykynsä ja osaamisensa mukaisesti ja kunnioitin heidän vastauksiaan. Vaihtelevasti haastateltavilla oli teemoista paljonkin sanottavaa, mutta toisinaan jokaisesta teemasta ei syntynyt syvempää pohdintaa. Haastattelutilanteesta pyrittiin luomaan luonnollinen ja ilmapiiristä avoin vaikkakin haastattelut tapahtuivatkin etänä. Haastattelutilanteista muodostui jokaisesta erilainen sisällöltään ja kestoaltaan. Haastattelut nauhoitettiin myöhempää litterointia varten, koska tavoitteena oli hyödyntää aineistot parhaalla mahdollisella tavalla tehdessäni analyysiä.

Saatu vastausaineisto koodattiin värikoodein teemojen mukaan. Haastatteluaineiston teemoittelu toteutettiin aineistolähtöisesti. Teemat, jotka nousivat esiin keskeisten riskien kautta, olivat rikkoutuminen, siirtymät, hätätilanteet, tapaturmat, kiusaaminen, säännöt, poikkeustilanteet ja ennaltaehkäisy. Koodaus mahdollisti aineiston selkeäksi kokonaisuudeksi ja luettavuus selkeytyi. Haastatteluaineistosta nousseet teemat ja vastaukset loivat kokonaisuuden, joka näkyy analyysin tuloksena turvallisuuskorteissa. Turvallisuus jakautui arkiturvallisuuteen ja turvallisuuden erityistilanteisiin (Kuvio 7). Jokaisen haastateltavan vastauksista muodostui omanlaisensa kokonaisuus yhtäläisyyksineen ja eroavaisuuksineen. Vastausten jaottelu teemojen ja turvallisuuden arki- ja erityistilanteisiin oli ajoittain haastavaa, koska turvallisuuden osa-alueet liittyivät vahvasti toisiinsa.

Aineisto järjestetään tiiviiseen muotoon aineiston informaatioarvon kehittymiseksi (Weber 1990, 9–10.) Laadullisen tutkimuksen aineiston analysointi aloitettiin luomalla haastateltaville koodit (H1, H2, H3). Tutkimuksen aineiston analysointi eteni haastatteluiden kuuntelusta litterointiin. Haastatteluiden aineisto kuunneltiin ja litteroitiin tarkasti sanasta sanaan sekä tulostettiin. Seuraavaksi haastatteluaineisto luettiin syvälukien läpi. Toisella lukukerralla aloitin etsimään ja koodaamaan aineistoa haastattelu kerrallaan. Aineiston läpikäyntiin ja

koodaukseen käytettiin aikaa noin 40 tuntia. Haastatteluiden kesto yhteensä 135 minuuttia. Litteroitua aineistoa muodostui yhteensä 28 sivua, fonttikolla 12.

Teemoittelun jälkeen alkoi uudelleen aihepiirin kokoaminen ajatellen turvallisuuskortteja. Laadullinen tulkinta oli merkittävässä roolissa haastatteluja kuunnellessa. Tulkinnassa apuna hyödynsin aineistonäytteitä. Vastausaineisto oli linjassa asettamiini tutkimuskysymyksiin ja tuotti samanaikaisesti muuta tietoa turvallisuudesta. Suurin painoarvo analyysissä oli haastatteluaineistolla. Analysoidessani kontekstia käytössäni on ollut myös turvallisuuteen liittyviä asiakirjoja, kuten pelastussuunnitelma ja muita merkittäviä dokumentteja. Valmiita asiakirjoja tai dokumentteja en ole analysoinut sisällönanalyysin keinoin. Pidän tärkeänä ja merkittävänä sitä, että sain toimijälhtöisiä näkemyksiä ja kokemuksia turvallisuudesta ja sen toteutuksista. Kun haastateltavat kuvailevat tietojaan, voidaan löytää uusia ja merkittäviä merkityssuhteita. Turvallisuuskortit (Liite 5.) saivat alkunsa haastatteluiden pohjalta.

5.2.2 Tutkimustapaamiset, turvallisuustuokioien havainnointi ja palautelomakekysely

Haastatteluaineiston lisäksi muita analysoitavia aineistoja tutkimuksessa olivat tutkimustapaamiset ja havainnointiaineisto, jonka keräsin muistiinpanojen muodossa pikkunorssilla turvallisuustuokioiden jälkeen. Havainnointiaineiston hankinta alkoi pikkunorssin pedagogisen tiimin palaverista ja päättyi turvallisuustuokioihin. Täten sain mielikuvan turvallisuuskorttien (Liite 5.) vastaanotosta. Toisena merkittävänä vaiheena olivat turvallisuustuokiot ja niiden aikainen vuorovaikutus lasten kanssa. Turvallisuustuokioiden aikana huomioitavaa oli paljon ja muistiinpanot mahdollistivat muistijälkieni säilymisen ennen raportointia. Haastattelujen tuloksia käsiteltiin pikkunorssin turvallisuusvastaavan ja hankkeen turvallisuuspedagogiikkaan perehtyneen työntekijän kanssa, jossa korttien tarvetta ja sisältöä käsiteltiin edelleen siten, että kortteja voitiin alkaa valmistaa käytännössä.

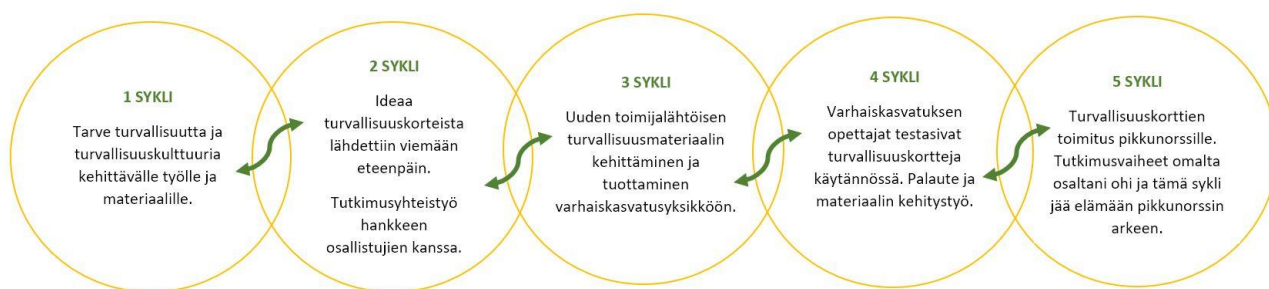
Kolmas aineisto muodostui palautekyselylomakkeiden (Liite 4.) vastauksista, jotka keräsin sähköisesti turvallisuuskorttien testijakson aikana. Palaute koostui kuudesta suljetusta kysymyksestä, yhdestä avoimesta vastauskentästä ja lupaosiosta. Vastauksia palautteeseen sain kahdeksan kappaletta. Analysoin palautteiden vastaukset laadullisen sisällön analysoinnin mukaisesti. Ensin kävin vastaukset läpi yksitellen, jonka jälkeen yksittäisistä vastauksista muodostui yhtenäinen laajempi kokonaisuus. Analyysi selkeytti aineiston kokonaisuuden ja mahdollisti yhtenäistä tulkintaa eroavaisuuksineen.

Palautekyselylomakkeista saatujen tulosten perusteella toteutin turvallisuuskorttien kehitystyötä, josta lisää neljännessä syklissä.

5.3 Tutkimuksen toteuttaminen

Metodologialtaan tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jonka tutkimusstrategiana on design-tutkimus. Lähestyin tutkimustehtävää design-tutkimuksen periaattein ja toimin yhteistyössä asianomaisten tutkijoiden ja toimijoiden kanssa. (Collins, Joseph & Bielaczyc 2004, 15–16; Juuti & Lavonen 2013, 47.) Tutkimus toteutettiin vuosien 2021–2022 aikana. Design-tutkimuksen ja kehittämistutkimuksen erot ja yhtäläisyydet jakavat tutkijoiden mielipiteitä teoria painotteisessa kirjallisuudessa. (Juuti ja Lavonen, 2013, 46–47). Tutkielmassa käytetään design-tutkimuksen käsitettä, koska tutkimusta pidetään menetelmänä, joka kehittää oppimiskulttuuria ja -ympäristöä (Collins, Joseph & Bielaczyc 2004, 15–16). Design-tutkimuksen tavoite on saattaa yhteen tutkijoita eri osaamisen aloilta. Design-tutkimusta voidaan määritellä sen lopputuotoksen tarkastelun kautta.

Design-tutkimuksen piirteinä voidaan pitää interventionististä otetta, toistuvia syklejä, eri toimijoiden yhteistyötä sekä prosessi-, hyöty- ja teoriaorientaatioita. Seuraavaksi kuvaan oman tutkimukseni syklittäisen etenemisen. Design-tutkimuksella voi olla tutkijasta riippuen erilaisia prosessimalleja. Tämän tutkimuksen prosessimalli (Kuvio 6.) muotoutui mukailien McKenney, Nieveen & Van den Akkerin (2006, 49) design-tutkimuksen prosessin kuvausta.

Kuvio 6. Design-tutkimuksen toteutuksen edistymisen sykleittäin.

5.3.1 Ensimmäinen sykli: tutkimuksen toteuttaminen

Ensimmäisen syklin vaiheessa syntyi idea avaininformanttien haastattelusta turvallisuuskorttien luomiseksi. Kidisafe-hankkeen työryhmä havaitsi tarpeen turvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria kehittävälle työlle ja materiaalille. Ensimmäinen idea turvallisuuskorteista syntyi yhteistyössä hankkeen toimijoiden kanssa. Ensimmäisenä oppimisen teorian kehitystavoitteet ja oppimisympäristön suunnittelu tulisi sovittaa yhteen. Tutkimustehtäväni muotoutui Kidisafe-hankkeesta, jossa tutkitaan ja kehitetään varhaiskasvatussyksikkö pikkunorssin kasvu- ja oppimisympäristön turvallisuutta. Tavoitteenani kehittää varhaiskasvatuksen turvallisuuskulttuuria tuottamalla käytännön materiaalia lapsille ja henkilökunnalle. Tutkimuksen tuloksena tulee syntyä ehyt lopputulos (Kelly 2004, 116). Lopputuotoksen ei ole välttämätöntä olla konkreettinen, mutta tässä tutkimuksessa se muodostui konkreettiseksi. (Baumgartner, Brophy, Hoadley, Hsi, Joseph, Orrill, Puntambekar, Sandoval, & Tabak. 2003, 6). Kasvatuksellinen ongelma tässä design-tutkimuksessa on toimijalähtöisen toimintamallin uupuminen. (Plomp 2010, 17). Tutkimuksen avulla varhaiskasvatussyksikkö pikkunorssiin luodaan toimijalähtöiset riskiperusteiset turvallisuuskortit pelastussuunnitelman ja avaininformatiivisten haastatteluiden pohjalta. Tavoitteenani oli kehittää varhaiskasvatuksen turvallisuuskulttuuria tuottamalla käytännön materiaalia lapsille ja varhaiskasvattajille.

Design-tutkimukselle on tyypillistä, että ongelma ja ratkaisu ovat vuorovaikutuksessa. Ongelma on pohja ratkaisulle ja ratkaisut määrittävät tarvittaessa ongelmaa uudelleen. (Vesterinen & Aksela 2013, 203; Kelly 2003, 3–4.) Tutkimuskysymykset vastaavat laajalti turvallisuuteen ja turvallisuuskulttuuriin liittyviin asioihin. Itse asiassa tekemäni tutkimus on ennakoivia ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisyä sekä oikeiden ja asianmukaisten toimintatapojen luomista, jotta tilanteen vaatiessa osataan käyttäytyä oikein. Tutkimuskysymykset käsittelevät varhaiskasvatussyksikön keskeisiä turvallisuusriskejä, turvallisuuskulttuurin ylläpitoa sekä lapsille suunnattua pelastussuunnitelmaa. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään toimintaa sekä kuvailemaan ilmiöitä, ei yleistämään asioita tilastollisesti. Laadullisessa tutkimuksessa haastateltavat tiedonantajat tulee olla tarkkaan, perustellusti ja tarkoituksenmukaisesti valittu. On tärkeää, että haastateltavat omaavat kattavasti kokemusta käsiteltävästä asiasta ja ovat muutoin siitä runsaasti tietäviä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84–86.) Tutkimuksen empiirinen kohderyhmä valikoitui tarkkaan harkiten hankkeen ja tutkimustehtävän mukaan. Haastateltavaksi haluttiin

avaininformatiivisessa asemassa olevia ammattitaitoisia toimijoita turvallisuuden eri näkökulmista kattavan ja monipuolisen aineiston varmistamiseksi. Tavoitteena myös huomata eroja ja yhtäläisyyksiä haastateltavien välillä käsityksissä sekä ja ajatuksissa.

Haastateltaville lähetettiin saatekirjeet (Liite 2.) ennen haastatteluja. Saatekirjeessä kerrottiin mahdollisuudesta osallistua tutkielmaani. Saatekirje tavoitti asianmukaiset haastateltavat ja he suostuivat haastatteluun.

Tutkimuksessa tulee ymmärtää turvallisuuden moninaisuus ja kokonaisvaltainen turvallisuuden näkökulma tutkittavaan kohteeseen. Tutkimusaineisto kerättiin haastattelunomaisesti keskustellen, tarkoituksena kerätä laadukas aineisto yksityiskohtineen. Tutkielman kohteet valittiin huolellisesti ja tarkoituksenmukaisesti, välttämättä sattumat, joita useimmiten määrällinen tutkimus edustaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.) Laadullisen tutkimuksen erityispiirre on se, että tutkimuksen tavoite ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta kohteesta. Ihmisten kuvaamien kokemusten kautta voi auttaa tulkitsemaan asioita ja merkityssuhteita. (Vilka 2005, 98.) Laadullinen tutkimusote ja aihe perustuvat toimijälähtöisyyteen ja haastateltavien kokemuksiin kehityskohtineen. Kvalitatiivinen tutkimus korostaa konkreettisesti turvallisuuden kuvailua avaininformanttien näkökulmasta.

5.3.2 Toinen sykli: avaininformanttien haastattelut

Toisessa syklissä ideaa turvallisuuskorteista lähdettiin viemään eteenpäin ja tutkimusyhteistyö hankkeen osallisten kanssa alkoi. Kehittäminen ja tutkiminen tapahtuvat design-sykleissä, toteuttaen, analysoiden ja uudelleen muotoillen haluttua lopputulosta (Cobb 2001, 455; Collins 1992, 15–22). Toisen syklin merkittävin osuus oli avaininformanttien haastattelut. Tässä syklissä kerron tiiviisti aineiston keruusta ja osallistujista. Tässä pro gradu - tutkimuksessa keskitytään turvallisuuteen ja turvallisuuskulttuuriin varhaiskasvatuksessa. Aineiston keruu toteutettiin kesän 2021 aikana etäyhteyksin kolmen avaininformanttien puolistrukturoituina yksilöhaastatteluina.

Tämän tutkielman aineisto koostuu jo ennalta tiedetystä turvallisuudesta sekä turvallisuuden teorioista ja käsitteistöä, avaininformatiivisista haastatteluista ja niistä saaduista aineistoista, turvallisuuskorttien tekoprosessista aina niiden viimeistelyyn arviointineen. Tutkijana toteutin haastattelut itse. Tutkimukseen osallistui kolme henkilöä. Vallitsevasta Covid-19

tilanteesta johtuen haastattelut toteutettiin etäyhteyksin Teams-kokouksina. Haastattelut tallennettiin litterointia varten. Haastattelut kestivät 38 minuutista 54 minuuttiin. Haastattelukysymysten lisäksi haastatteluissa syntyi keskustelua ja pohdintoja monipuolisesti eri turvallisuus teemojen kesken. Arviointiprosessi suunnattiin design-tutkimuksen ja toimijalähtöisyyden periaattein palautekyselylomakkeen (Liite 4.) kautta varhaiskasvatuksen opettajille. Toimijat testasivat kortteja ennalta sovitun ajan, jonka jälkeen tein kehitystyötä. Tutkimuksen aineistoon kuului myös pikkunorssin ”maskotin” suunnittelu ja toteutus luonnoksen tasolla (Liite 1.). Monipuolisten luonnosten pohjalta pitkäjäkkinen lintu, valikoitui yhteensopivaksi pikkunorssin oman puuta kuvaavan logon kanssa.

Haastattelut muodostuivat suunnitellusti puolistrukturoiduksi avaininformanttien teemahaastatteluksi. Avaininformanteiksi valittiin tässä tutkimuksessa henkilöt, jotka olivat turvallisuustiedon asiantuntijoita ammattitaitonsa vuoksi tähän tutkimukseen. Haastatteluihin valitsin tietyt teemat käsiteltäväksi haastateltavien kanssa. Tutkimusaiheena toimijalähtöinen ja käyttäjäkeskeinen kehittäminen sopii parhaiten teemahaastattelun tavoin tiedonkeruuseen, koska uskoin haastateltavilla olevan paljon tärkeää ja oleellista tietoa turvallisuudesta. Haastatteluissa tavoitteena oli saada haastateltavien omia näkemyksiä omalta osaamisalaltaan. Haastatteluja varten valmistettiin sarja kysymyksiä (Liite 3.), jonka mukaan teemahaastattelut etenivät johdonmukaisesti. Tässä teemahaastattelussa esitettiin kysymyksiä, mutta haastattelutilanne oli luonteva ja keskustelunomainen haastateltavan ja haastattelijan välillä. Toteutin tutkimuksen empiiristä osuutta kesä- elokuussa 2021. Haastateltavat olivat Satakunnan alueen toimijoita, kukin omalta sektoriltaan. Avaininformantit toimivat myös osana Kidisafe-hanketta.

Avaininformantti 1

Haastateltava 1 (H1) on pelastusviranomaisen Satakunnan pelastuslaitokselta. Haastattelun ajankohta heinäkuussa 2021. Toteutus etäyhteyksin Teams-kokouksen välityksellä varhaiskasvatusyksikön turvallisuudesta ja riskeistä. Haastattelun pituus 53 minuuttia. Haastateltava on merkittävässä asemassa työskentelevä pelastusviranomaisen, joka on toiminut työssään useiden vuosien ajan ja omaa laajaa kokemusta turvallisuuden eri osa-alueilta. Haastattelussa keskityimme pelastusviranomaisen näkökulmiin ja hyödynsin hänen alakohtaista osaamistaan. Ote haastattelun alusta:

”Mä oon pelastusviranomainen ja ajattelen asiaa ehkä erityisesti - - siitä sitä kautta ja silloin mulla tulee - - suurena riskinä ei välttämättä erityisen todennäköisenä mutta yksi suuri kun seurauksena riski on tietysti tulipalo” (H1).

Avaininformantti 2

Haastateltava 2 (H2) on varhaiskasvatusyksikön johtoasemassa toimiva henkilö. Haastattelun ajankohtana elokuu 2021. Haastattelu toteutettiin etäyhteyksin Teams-kokouksen välityksellä varhaiskasvatusyksikön turvallisuudesta ja riskeistä. Haastattelun pituus 44 minuuttia.

Haastateltava on toiminut työssään toiminnan alusta alkaen. Tässä haastattelussa keskityimme pikkunorssin turvallisuuteen muun muassa pelastussuunnitelman, harjoittelun ja kouluttautumisen merkeissä. Haastattelusta nousi esiin erinomainen turvallisuuslause, jota käytän turvallisuuskorttien otsikoinnissa.

”Toimin turvallisesti omassa työssäni -itseni ja lasten kannalta”(H2).

Avaininformantti 3

Haastateltava 3 (H3) on lapsen kehityksen asiantuntija, ylitarkastaja sekä väitöskirjatutkija. Hän on työssään vaikutusvaltainen henkilö. Haastattelun toteutusajankohta elokuussa 2021. Haastattelu järjestettiin etäyhteyksin Teams-kokouksen välityksellä varhaiskasvatusyksikön turvallisuudesta ja riskeistä. Haastattelun pituus 38 minuuttia. Haastateltava on toiminut työssään useita vuosia. Haastattelusta nousi esiin käytännön kokemus ja laaja tietämys turvallisuusasioista. Lapsen kehitys, leikki ja toiminta syyseuraus-suhteineen olivat tämän haastattelun keskiössä.

”Mun tehtäväkuvaan kuuluu varhaiskasvatuslain toteutuman valvonta, ohjaus ja myöskin täydennyskoulutus ja sitten esittelen noita kanteluja jos muu työaika antaa periks” (H3).

5.3.3 Kolmas sykli: toimijälähtöisen turvallisuusmateriaalin kehittäminen

Kolmannen syklin tavoitteena oli uuden toimijälähtöisen turvallisuusmateriaalin kehittäminen ja tuottaminen varhaiskasvatusyksikköön. Tutkimuksen tulisi johtaa jaettavaan tietoihin ja

teorioihin, koska tutkimuksella osoitetaan tuotetun mallin toimiminen todellisessa tilanteessa. Design-tutkimuksen prosessi halutaan koota yhteen halutuksi lopputulokseksi. Tämä onnistuu dokumentoimalla eri vaiheet ja taustatekijät. Tutkimuksen interventiota voidaan pitää prosessin osana ja lopputuloksena. Design-tutkimus vaikuttaa kasvatuksellisten interventioiden suunnittelun systemaattisuutena, kehittämisenä ja arviointina (Plomp 2010, 9–10).

Prosessi eteni sopimallamme turvallisuustuokioilla pikkunorssilla, kahdessa eri varhaiskasvatusryhmässä maaliskuun 2022 alussa. Tuokio ryhmässä kesti noin 30 minuuttia. Vierailun aikana pidin yhteensä kolme turvallisuustuokiota. Pikkunorssi vierailun yhteydessä vein heille sähköisen palautteen rinnalle vaihtoehtoisesti myös paperisia versioita. Palautteen jälkeen tein kehitystyö korteille, ja toimitin lopulliset versiot pikkunorssiin.

5.3.4 Neljäs sykli: turvallisuuskorttien testaus ja kehitystyö

Neljäs sykli sisältää testikappaleet turvallisuus korteista konkreettisina ja digitaalisina versioina. Toimijälähtöisesti edeten varhaiskasvattajat testasivat turvallisuuskortteja ja antoivat niistä palautetta. Neljänteen sykliin sisältyi palautekysely turvallisuuskorteista varhaiskasvatuksen ammattilaisille ja vastausten analysoinnin pohjalta tapahtuva kehitystyö. Kehitystyö johti uuden materiaalin valmistamiseen ja käyttöönottoon. Vaiheen voidaan ajatella olevan kuin viimeinen sykli, jossa työ saatetaan loppuun. On kuitenkin oleellista huomioida syklien välinen yhteys ja turvallisuuskorttien muokattavuus tulevaisuudessakin. Sykli neljä ei näin ollen ole valmis työ, koska kehittyvässä prosessissa valmiin ja edelleen kehittyvän raja on häilyvä. Tutkijana ja uuden materiaalin kehittäjänä olen havainnut yhteistyön olevan tärkeässä roolissa. Design-tutkimuksen syklittäisen etenemisen vuoksi vaiheita on haasteellista erotella toisistaan, koska ideana on ikään kuin palata vanhaan ja kehittää. Erottelu ei kuitenkaan ole edes tarpeen.

Turvallisuuskorttien ensimmäinen versio saatiin valmiiksi joulukuussa 2021.

Turvallisuuskortit kulkevat nimellä: Arjen potentiaalisten riskien havainnointi (Liite 5.).

Turvallisuuskorteista luotiin ensin luonnokset, jonka jälkeen muodostin niistä PowerPoint esitys- version. Lopuksi ehostin turvallisuuskortteja Canva-ohjelmalla visuaalisen ilmeen ja ehyen kokonaisuuden saavuttamiseksi. Kuvituskuvat turvallisuuskortteihin on haettu Pixapay kuvagalleriasta sekä Canvan omasta kattavasta kuvavalikoimasta. Kaikki käyttämäni kuvat

ovat vapaassa käytössä olevia ja tekijänoikeusvapaita. Turvallisuuskorttien kehitystyö oli läsnä koko projektin ajan yhteistyössä hankkeen muiden jäsenten mahdollistamana. Korttien kehitystyön tavoitteena toimijalähtöisyys ja tulevan opetusmateriaalin käyttäjien huomioiminen opetusmateriaalia tehtäessä.

Turvallisuuskorttien sisältöä määriteltiin yhdessä päiväkodin turvallisuusvastaavan kanssa. Kortit valmistuivat vaiheittain. Korttien ensimmäistä luonnoskertaa varten haastatteluaineistosta nousseet potentiaaliset riskit oli koottu havaintomatriisiin. Havainnot jäsentyivät kolmeen pääryhmään: arjen riskeihin ja onnettomuustilanteisiin. Keskustelun perusteella havainnot pelkistettiin ja yhdistettiin. Nämä tulokset on kuvattu tarkemmin kuvion 7 yhteydessä. (Kuvio 7.) Korttien esittelyajankohdaksi sovimme helmikuun 2022. Esittely pidettiin etäyhteyksin pikkunorssin pedagogisen tiimin palaverissa. Palaveriin osallistui varhaiskasvatuksen opettajia ja johtohenkilöitä sekä graduohjaajani. Esittely oli noin tunnin mittainen ja siinä esittelin kortit sekä kerroin niiden käyttötarkoituksesta. Esittelytilaisuuden jälkeen alkoi kolmen viikon mittainen turvallisuuskorttien testijakso. Testijakson aikana keräsin sähköisellä palautekyselylomakkeella (Liite 4.) turvallisuuskorttien kehitystyötä ajatellen palautetta. Palautteen antamisesta pyrin tekemään mahdollisimman yksinkertaista.

5.3.5 Viides sykli: jatkumo

Design-tutkimuksen viides sykli jää elämään pikkunorssiin, kun oma tutkimustyöni päättyy. Turvallisuuskortit jäävät myös muokattavaan muotoon, jolloin heillä pikkunorssissa on mahdollisuus jatkaa turvallisuuden kehitystyötä.

6 Tulokset

6.1 Varhaiskasvatusyksikön keskeiset turvallisuusriskit

Tässä luvussa esittelen tuloksia tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen riskeistä. Avaininformanttien haastatteluista nousseet riskit ovat selvästi kytköksissä turvallisuuden käsitteistöön ja teorioihin. Haastateltavat pitävät turvallisuutta moninaisena ilmiönä, koska turvallisuus voidaan käsittää koettua, tunnettuna, sisäisenä tai ulkoisena. Turvallisuuden poissaolo lisää turvattomuuden tunnetta. Haastateltavan (H1) mukaan turvallisuus voidaan ajatella perustarpeena terveen toiminnan edellyttämiseksi. Turvallisuus on osa jokapäiväistä toimintaa ja toimintakulttuuriamme, sen vuoksi siitä on pidettävä huolta.

” - - siellä on oikeat ihmiset ja niillä on asianmukaiset selvitykset tehtynä. Kokonaisturvallisuus liittyy tietyllä tapaan myös siihen - - yhteiskunnallinen turvallisuus ja ennen kaikkea se turvallisuuskasvatus ” (H2).

” - - toiminnan turvallisuudesta - - kaikki ne toimintaohjeet ja asiakirjat, niiden päivitys ja riskien kartoitus tällöiset asiat tulis olla - - koko ajan läsnä ” (H3).

Haastatteluiden aluksi kysyin avaininformanteilta turvallisuudesta ja turvallisuusriskeistä. Haastateltavat (H1, H2, H3.) olivat yhtä mieltä siitä, että riski on tekijä, joka voi toimia vaarana tai uhkana. Lisäksi he korostivat riskien läsnäoloa arjessa. Haastateltavien mukaan usein pojilla suurempi riskialttius kuin tytöillä. Tämän vuoksi riskiperusteisuuden tulisi ohjata toimintatapoja. Haastatteluista keskeisiksi varhaiskasvatusyksikön turvallisuusriskeiksi lasten, kasvattajien ja muun henkilökunnan osalta nousivat monipuolisesti erilaiset vahinkoriskit. Haastatteluvastausten tulosten perusteella turvallisuus jakautuu arkiturvallisuuteen ja turvallisuuden erityistilanteisiin. Arkiturvallisuus ja turvallisuuden erityistilanteet ovat yhteydessä toisiinsa riskien ja riskien vakavuuden vuoksi. Keskeisiksi turvallisuusriskeiksi nousivat rikkoutuminen, siirtymät, säännöt, ennaltaehkäisy, kiusaaminen, tapaturmat sekä hätä- ja poikkeustilanteet.

”Riskit, joita arjessa tapahtuu ovat luonnollisia riskejä, koska on pientä porukkaa niin siellähän tulee ihan arjessa tällöisiä riskejä ” (H3).

”Arjen turvallisuutta on yleisesti toimintatavat ja muiden huomiointi sekä auttaminen” (H1).

Arkiturvallisuutta ovat arkiset ja jokapäiväiset tavat, joiden mukaan toimitaan. Arkiturvallisuudeksi haastateltavat avaininformantit kuvailivat luonnollisia riskejä kuten rikkoutumista, siirtymiä, sääntöjä ja ennaltaehkäisyä. Haastateltavan (H3.) mukaan rikkoutuminen tai asioiden epäkunnossa oleminen on valitettavaa mutta yleistä ja täten sitä voidaan pitää arjen potentiaalisena riskitekijänä. Päivähoidon asiakaskunta on pientä ja riskien tiedostaminen mahdollisesti epäselvää. (H2.) Siirtymätilanteet ovat osa päiväkodin arkea. Päivän ensimmäiset siirtymätilanteet pitävät sisällään lasten saapumisen varhaiskasvatukseen. Päivän aikana siirtymiä syntyy erilaisista tekemisistä kuten retkistä, vierailuista, ulkoilusta ja päivän lopuksi kotiinlähdestä. (H1.) Varhaiskasvatuksessa hoidettavia on paljon ja hoitajia suhteessa lapsiin on erityisjärjestelyitä lukuun ottamatta aina vähemmän. Yhteiset säännöt ja toimintatavat luovat selkeän perustan toiminnalle ja toimimiselle. Sääntöjen puuttuminen tai noudattamattomuus voi johtaa kaoottiseen lopputulokseen, koska väkeä on paljon. Aito kiinnostus lapsiin ja turvallisuuteen on hyvä lähtökohta riskien vähentämiseksi ja yhteisen turvallisuuden edistämiseksi.

”kasvattajan on aina ajateltava asia turvallisesti ja muidenkin kuin itsensä näkökulmasta” (H2).

Ennaltaehkäisy on rikkoutumisten, sääntöjen ja siirtymien perusta, jolla riskien syntymiseen voidaan vaikuttaa. Kaikki haastateltavat nostivat ennaltaehkäisyn tärkeään rooliin. Ennaltaehkäisyä on kaikki tekeminen, joka tehdään yhteisen turvallisuuden saavuttamiseksi. Haastattelusta nousi keskeisenä ajatuksena riskistä ja riskien luonteesta:

”riski on keskeinen, jos ja kun siihen varaudutaan tavalla tai toisella” (H1).

Turvallisuuden erityistilanteiden ei kuulu olla osana arkipäivää, mutta riskeinä ne ovat läsnä ja mahdollisia. Erilaiset hätätilanteet ja poikkeustilanteet nousivat haastatteluiden tuloksista turvallisuuden erityistilanteiksi. Hätä- ja poikkeustilanteina voidaan pitää tapaturmien ja onnettomuuksien lisäksi palohälytystä, vesivahinkoa, sähkökatkoa, väkivaltatilanteita ja sisälle suojautumista. Edellä mainittuja tilanteita ei tule pelätä vaan pyritään siihen, että suhtautuminen turvallisuuteen olisi ajantasaista ja tiedostettua toimintaa. Hätä- tai poikkeustilanteessa on tavoiteltavaa säilyttää toimintakyky ja tieto siitä, miten toimia.

Arkiturvallisuuden ja turvallisuuden erityistilanteiden selkeä rajanveto on hyvin häilyvä käsite. Toisaalta rajanveto ei edes ole tarpeen. Kiusaaminen ja tapaturmat ovat riskejä, jotka haastatteluiden perusteella asettaisin arkiturvallisuuden ja turvallisuuden erityistilanteiden väliin. Näin ilmeni haastateltavien kanssa käydystä keskustelusta haastattelutilanteessa. Lapsen ymmärrys ja käsitys kiusaamisesta voi olla vaihtelevaa. Joka tapauksessa jokainen kiusaamistilanne tulee ottaa tosissaan ja tilanteisiin on puututtava. Kiusaaminen on saatava hallintaan, jotta se saadaan loppumaan. Jos näin ei ole, riskien todennäköisyys suurenee ja tilanne voi hankaloitua. (H1, H2, H3.)

”Kiusaaminen on aina riski, joka voi kohdata osapuolet fyysisesti, psyykkisesti sekä sosiaalisesti aiheuttaen vahinkoa” (H3).

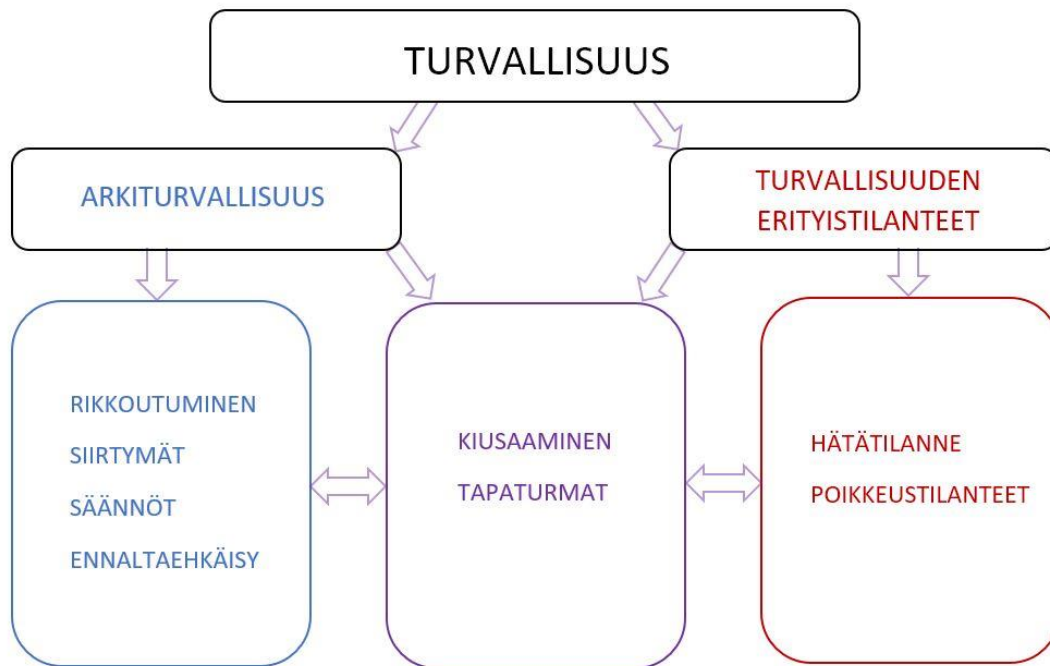
Erilaiset tavan aiheuttamat turmat eli tapaturmat useimmiten saavat alkunsa arkisista tilanteista. Tapaturmia voidaan näin pitää arjen potentiaalisina riskitekijöinä. Tapaturmiin voivat vaikuttaa asiakaskunnan pieni koko ja nuori ikä. Varhaiskasvatustyöskentelyn tilat on pyritty suunnittelemaan pienille ihmisille ja esteettömälle toiminnalle, jolla puolestaan tavoitellaan helpompaa arkea. Arjen riskit koostuvat haastateltavien mukaan turvallisuuden erityistilanteista ja useimmiten kuitenkin arjen luonnollisista riskeistä. Luonnollisiksi riskeiksi haastateltava (H2) kuvaa arjen riskejä, jotka ovat varhaiskasvatustyöskentelyä tyypillisiä arkisia askareita. Arkiset askareet hän määrittelee lasten olemiseen ja tekemiseen liittyviin tilanteisiin sekä henkilökunnan avustamiin tilanteisiin kuten saksilla leikkaamiseen, tavaroiden siirtämiseen, kompastumiseen ja palovammoihin.

”Palovammat kohdistuvat henkilökuntaan. Tiivistetysti ihan kaikkeen mitä arjessa nyt voikaan tapahtua” (H3.)

”Lasten olemiseen liittyviä juttuja ja sitten siitä luonnollisesti - - henkilökunnan työn tekemiseen liittyviä juttuja ihan perus leikataan saksilla sormeen tai keittiössä poltetaan tuota käsin ja kuumassa ruoan siirtämisessä tai mitä kaikkea nyt arjessa voi tapahtua” (H2.)

Haastatteluista nousseet vahinkoriskit voivat henkilöriskien lisäksi kohdistua myös kiinteistöön tai materiaaliin. Kokonaisvaltaisesti kiinteistöön liittyvät riskitekijät kuten paloturvallisuus edellyttää toimijoilta asianmukaisia selvityksiä turvallisuus- ja pelastussuunitelmien. Toimintaan liittyvät turvallisuusriskit kohdistuvat pääasiassa ulkoiluun piha- ja metsäympäristössä. Toimintariskien ennaltaehkäisyä tueksi on mahdollista

toteuttaa erilaisia toimintasuunnitelmia kuten lähiympäristön retkisuunnitelmia ja koulutusmateriaalia. Koulutusmateriaalin avulla pyritään luomaan kypsää asennetta turvallisuutta kohtaan. Haastateltavan (H3) mukaan turvallisuusasenteesta voivat kertoa myös *“tavaroiden ja siivousvälineiden huolenpidon lisäksi järjestelmällisyys”*. Turvallisuuden kokonaiskuvan saamiseksi haastateltavien käsityksistä muodostettiin yhteenveto, joka ilmenee kuviosta 7.

Kuvio 7. Haastattelutulosten muodostama turvallisuuden kokonaiskuva; turvallisuuden jakautuminen ja potentiaalisten riskien jaottelu.

Varhaiskasvatusyksikön keskeiset turvallisuusriskit avaininformanttien mukaan jäsenyivät kahteen riskiryhmään, jotka ovat arkiturvallisuus ja turvallisuuden erityistilanteet. Riskit, jotka kohdentuivat arkiturvallisuuteen, olivat luonteeltaan jokapäiväisiä ja lieviä. Osa riskeistä oli vakavampia, joten ne luokiteltiin turvallisuuden erityistilanteisiin. Tämän dikotomian myötä keskeiset turvallisuusriskit jäsenyivät arkiturvallisuuden ja turvallisuuden erityistilanteiden alle. Kokoavasti voidaan todeta haastatteluaineiston perusteella seuraavat teemat: rikkoutuminen, säännöt, siirtymät, ennaltaehkäisy, tapaturmat, kiusaaminen, sekä hätä- ja poikkeustilanteet. Riskikokonaisuudet jäsenyivät kolmeen osioon avaininformanttien kuvailujen perusteella. Tapaturmat ja kiusaaminen osoittautuivat haastaviksi, koska ne sopivat samanaikaisesti sekä arkiturvallisuuden että turvallisuuden erityistilanteiden teemojen alle.

Turvallisuustutkimuksissa (Nurmi-Lüthje & Lüthje 2009; Nuikkinen 2009; Lindfors 2012; Schuilenburgin 2015; Denny ym. 2019) tapaturmat mielletään turvallisuuden erityistilanteiksi arkiturvallisuuden sijaan. Varhaiskasvatusikäiset lapset ovat riskialttiita jo pienen kokonsa ja kehittyvän motoriikkansa vuoksi, joten pienimuotoiset tapaturmat kuten epävakaasta liikkumisesta johtuva kompastuminen määriteltiin avaininformanttien (H1, H2, H3) mukaan arkiturvallisuuden alaisuuteen.

“ - arjessa sattuu erilaisia pienimuotoisia tapaturmia, kun on pientä porukkaa niin siellähän tulee - - kompastumisia ja kaatumisia ja tuolilta putoamisia ” (H2).

Haastavaa jaottelusta tekee sen, että riskitulokset eivät ole staattisia. Riskien dynaamisuutta voidaan pitää merkittävänä tekijänä, jonka vuoksi nämä kaksi riskikokonaisuutta jäävät kuvion 7 keskiöön. Dynaamisuuden vuoksi esimerkiksi tapaturman voidaan ajatella olevan riski, joka kohdistuu arkeen ja täten se on osa arkiturvallisuutta. Kuitenkin tapaturmasta arkiturvallisuuden riskinä on mahdollista tulla turvallisuuden erityistilanne riskin arvaamattomuuden vuoksi. Kuvion 7 nuolet kuvaavat turvallisuuden ja riskien läsnäoloa sekä mahdollista tilanteiden äkillistäkin vaihtelua tai muutosta.

6.2 Turvallisuuden ja turvallisuuskulttuurin ylläpito

Tässä luvussa on tuloksia tutkimuksen toiseen tutkimuskysymykseen turvallisuuskulttuurin ylläpitoon liittyen. Turvallisuuskulttuurin ylläpitäminen edellyttää turvallisuuden edistämistä. Turvallisuuden edistämiseksi tarkoitetaan toimia, joiden tavoite on ennaltaehkäistä tapaturmia. Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen mahdollistaa turvallisuuden edistämisen, joka on monitahoista poikkisektoraalista työtä. Turvallinen oppimis- ja kasvu ympäristö tukee lapsen kehitystä. Ylläpitäminen edellyttää, että turvallisuuden edistäminen sisältyy turvallisuussuunnitelmiin, asetettuihin tavoitteisiin ja toimien vaikutuksia arvioiviin hyvinvointikertomuksiin. Niissä täytyy ilmetä sekä turvallisuusjohtaminen että tapaturmien ja väkivallan ehkäisyn toimenpiteet. Yksiköissä tulee tehdä näkyväksi ennakoiva turvallisuustoiminta, kuten riskien vaikutusten ennakointi ja arviointi. Riskitekijöiden minimointi sekä tapaturmien ehkäisy on asia, joka koskee jokaista. Turvallisuus on perinteinen arvo, jonka läsnäolo mahdollistaa kasvun, kehityksen ja tulevan.

”Pikkunorssissa ylläpidetään turvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria toimijälähtöisen pelastussuunnitelman avulla. Toimijälähtöisen pelastussuunnitelman tekemiseen on osallistettu kohteen edustajia. Pelastussuunnitelman kohdat tulee pelastuslaista eli se on varautumista onnettomuustilanteisiin.” (H1).

Jotta pelastussuunnitelma tukee turvallisuuskulttuurin kehittymistä, suunnitelman tulee olla toimijälähtöinen. Henkilökunnan kanssa perehdytään yhdessä turvallisuusasioihin, koska *”turvallisuus koskee kaikkia”*. (H2.) Kaikkien toimijoiden tulisi kyetä hyödyntämään turvallisuuden suunnitelmia parhaan osaamisensa mukaan. Kaikki avaininformantit (H1, H2, H3) olivat yksimielisiä siitä, että pelastussuunnitelman toimijälähtöisyys on tärkeää. Turvallisuuden ennaltaehkäisyssä pidetään tärkeänä avointa ja keskustelevaa asennetta riskien tiedostamisen mahdollistamiseksi. Tieto siitä mitä tehdään ja miten toimitaan, kun jotain tapahtuu, on tärkeä saattaa kaikkien tietoisuuteen.

”On todella tärkeää, että ei osteta vain semmoista kasaa paperia, joka on sitten se pelastussuunnitelma” (H2).

”Eli lähtökohtaisesti kaikki tutustuvat esimerkiksi pelastussuunnitelmaan, vaikka sitä ei alusta loppuun käytäisi läpi.” (H1).

Turvallisuusjärjestelmät omalta osaltaan lisäävät tietoisuutta työturvallisuudesta ja turvallisuusasioista tuoden varovaisuutta ja vastuullisuutta tekemiseen. Vaikka turvallisuudesta aiheutuisi kustannuksia tai seurauksia asia hoidetaan kuntoon. Jokainen toimija tunnistaa omat vastuunsa asioita hoidettaessa ja kunnostaessa. Säännöllinen pelastus- ja turvallisuuskasvatuksen järjestäminen edesauttaa turvallisuuskulttuurin kehitystä ja ylläpitoa. Haastateltava tiivistää ennaltaehkäisyn turvallisuuskulttuurin ennakoitavuutena ja avoimuutena tarkoittaen sitä, että kun huomaat puutoksen teet ja toimit asian vaatimalla tavalla edistäen yhteistä turvallisuuskulttuuria. Haastateltavat ovat yhtä mieltä siitä, että turvallisuuskulttuurin ylläpito perustuu havainnointiin ja ennakkointiin.

”Silloin kaikille kasvaa vähän semmoiset tuntosarvet siitä, että haistellaan mitä turvallisuusriskejä” (H1).

”Kyllä se perustuu siihen havainnointiin ja ennakointiin. Potentiaalisten riskien - - analyysiä, että mikä riski tähän voi sisältyä” (H2).

Haastateltava (H3) korostaa myös dokumentoinnin tärkeyttä. Dokumentoinnin avulla voidaan arvioida mitä tapahtui ja miten sekä ketä tapahtumahetkellä oli paikalla. Dokumentointia pidetään tärkeänä erityisesti kehittyvää turvallisuuskulttuuria ajatellen ja samalla se on vakuutuksen toteutuman ehto. Jokaisen haastateltavan kanssa käydystä keskustelusta käy ilmi turvallisuuden yhteinen tavoite eli pyrkimys siihen, että turvallisuusasioissa käytetään tarkoituksenmukaista arkiarjittelua. Lähtökohtaisesti varhaiskasvatyüksikössä perustoiminnan tulee olla toimivaa ja tuottavaa turvallisuusasiat huomioiden. (H1, H2, H3.)

”Joo sitten keksin muuten noiden kaikkien dokumentointi on myös tosi tärkeä, että tavallaan se, että dokumentoi ja arvioi, että mitä tapahtui ja ketkä oli paikalla ja sitten tietenkin näiden vakuutusten takia se tehdään ne ilmoitukset niin joo näiden vahinkojen dokumentointi niin se on kanssa semmoinen tärkeä”. (H3)

”Ei et ei se turvallisuus saa hallita ihan kaikkea” (H1).

Yhteenvedona voin todeta avaininformanttihaastattelujen päätuloksena sen, että kaikki toimijat tarvitsevat pelastussuunnitelmassa olevaa tietoa. Lisäksi haastattelujen perusteella toimijälähtöisyys on tärkeää, ja tämän vuoksi olisi tarpeen tuottaa toimijälähtöinen versio pelastussuunnitelmasta. Kolmannen tutkimussyklin asiantuntijahaastattelujen perusteella oli ilmennyt tarve tuottaa versio päiväkodin pelastussuunnitelmasta työntekijöiden ja lasten – eli toimijoiden – turvallisuuden edistämiseksi. Kolmannella tutkimuskysymyksellä selvitetään, mitä tulisi ottaa huomioon laadittaessa pelastussuunnitelman versioita toimijoille.

6.3 Lapselle suunnattu pelastussuunnitelma

Kolmas tutkimuskysymykseni liittyy ideaan lapsille suunnatusta pelastussuunnitelmasta. Esitin kysymyksen yhtenä haastattelukysymyksenä haastateltaville henkilöille. Minkälaisia asioita tulisi olla lapselle suunnitellussa pelastussuunnitelmassa ja minkälainen sen pitäisi olla, että kaikki toimijat pystyisivät sitä hyödyntämään. Haastattelukysymys herätti mielenkiintoista pohdintaa ja keskustelua, koska idea lasten pelastussuunnitelmasta haastateltavien mukaan *”ei ole mitään perinteistä” (H1)*. Kaikki avaininformantit innostuvat

ideasta toteuttaa pelastussuunnitelma lapsille. Tärkeimpänä huomiona kortteja tehdessä tulee tiedostaa lasten ikä- ja kehitystaso. *”Luonnollisestikaan ei osata vielä lukea”* (H2), joten oppimisen tulee tapahtua eri aistien kautta.

”Oikea lähestymistapa turvallisuuteen, lapset oppii paljon leikkimisen kautta niin leikin merkitys ja opetus tällaisessa turvallisuus kasvatuksessa on tärkeässä roolissa” (H3).

Lasten pelastussuunnitelman tulee olla toteutettu niin, että lapset pystyvät sitä ymmärtämään. Haastateltavat ehdottavat toteutusta esimerkiksi videon tai kuvien muodossa. Toteutustavasta huolimatta tilanne voisi olla sellainen, että joku aidosti on lasten kanssa läsnä ja käy turvallisuusasioita läpi mahdollistaen kysymykset. Kysymysten kautta voidaan välttää väärinymmärrykset, jotka paljon puhuttelevasta aiheesta nousevat esiin. Turvallisuuskasvatus niin kuin kasvatus yleensäkin on tavoitteellista ja systemaattista toimintaa. Avaininformantit pitävät tärkeänä kouluissa ja päiväkodeissa järjestettävää turvallisuuskasvatusta monestakin syystä. Haastateltava (H2) pitää tärkeänä sitä, mitä vanhemmaksi tullaan niin sitä enemmän pelastussuunnitelma sopivassa muodossa voi olla osa turvallisuuskasvatusta.

”Leikin merkitys on tärkeä, pitää tulla lapsen tasolle, koska lapsen ikä ja ymmärrys tällaisesta turvallisuudesta vaikuttaa tosi paljon, että sitä täytyy soveltaa riippuen ikäluokasta” (H3).

”Iloinen tekeminen säilytetään siitä huolimatta, että huolehditaan turvallisuudesta” (H1).

Lapsen varttuessa ymmärrys turvallisuudesta kehittyy ja elää. Ikäkausille tyypilliset potentiaaliset riskit vaihtelevat. Leikin rooli on lapsen kasvulle ja kehitykselle olennaisessa asemassa. Kuvia turvallisuuskasvatuksen näkökulmasta voidaan pitää tärkeänä apuvälineenä, jonka avulla voidaan kehittää keskustelua ja päästä lapsen mielestä merkittäviin riskeihin käsiksi. Kaikkien haastateltavien (H1, H2, H3) mukaan lapselle suunnatun pelastussuunnitelman voidaan päätellä ennakoivan kokonaisvaltaisesti turvallisuutta ja kehittävän turvallisuuskulttuuria. Lapsia halutaan ohjata siihen suuntaan, että he informoisivat aikuisia, jos huomaavat jonkun turvallisuuspuutteen. Haastateltava (H1) miettii tilannetta, kun palomies varusteissaan menee päiväkotiin ja tilanne voi lapsesta olla jopa pelottava.

Esimerkiksi palomiehen vierailun funktiota tulee miettiä tarkoin ja vertailla myös vaihtoehtoisia tapoja. Haastateltava (H2) ilmaisee kiinnostusta turvallisuuskortteihin ja niiden käyttöön mutta samalla hän pohtii kriittisesti sitä, mitä turvallisuuskorteilla halutaan viestiä ja miten haluttu viesti saadaan välitettyä lapsille. Haastateltava (H3) pohtii leikkimökin sääntöjen olevan eräänlainen lasten turvallisuussuunnitelma. Leikkimökin säännöt voidaan tuoda esille sanoin, kuvin tai teoin, ja tällä tavoin osoittaa yhteisten toimintatapojen tärkeä merkitys. Ohjeet tekstin ja kuvan muodossa tukevat lapsen kielellistäkin kehitystä. Haastatteluista nousi keskeisenä ajatuksena lapsille suunnatusta pelastussuunnitelmasta myös kasvattajan roolin tärkeys ja merkitys.

”Ennakoivaa turvallisuuskulttuurin sekä lasten, että aikuisten osalta tarkoittaa sitä, että yksinkertaisella lapsia halutaan viedä siihen suuntaan, että he infoisi ja kertoisi siitä, että jos on joku turvallisuus puute”. (H3)

Turvallisuuskorttien toteutuksessa huomioitiin edellytykset laadukkaana pedagogisen toiminnan ja materiaalin dokumentoinnissa, arvioinnissa ja kehitystyössä. Turvallisuuskortit (Liite 5.) syntyivät huolellisen pohjatyön ja teoriaan pohjautuvan tiedon sekä avaininformanttihaastatteluiden seurauksena. Korttien työstäminen aloitettiin tutustumalla pikkunorssin pelastussuunnitelmaan (Pikkunorssi 2022), varhaiskasvatuslakiin (540/2018) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022; Kuvio 1).

Turvallisuuskorteista luotiin malli aikuisille ja lapsille. Aikuisille suunnattu turvallisuuskorttien osuus sisältää otteita pikkunorssin pelastussuunnitelmasta ja kuuluu siten osaksi omatoimista varautumista sekä yhteisen turvallisuuskulttuurin edesauttamista. Lasten osuus turvallisuuskorteista koostuu keskustelua avaavista kuvista ja yksinkertaisista ohjeista ja säännöistä turvallisuuden eri tilanteissa. Lasten turvallisuuskorttien voidaan ajatella olevan lasten pelastussuunnitelma vastaavan virallisen, aikuisille suunnatun pelastussuunnitelman rinnalla. Turvallisuuskorteissa (Liite 5.) turvallisuus jakautui avaininformanttihaastatteluiden perusteella arkiturvallisuuteen ja turvallisuuden erityistilanteisiin. Varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen tavoitteisiin viitaten turvallisuuskorttien tavoitteet on esitetty alla olevassa taulukossa 2.

Taulukko 2. Turvallisuuskorttien tavoitteet

Edistää lapsen kehityksen mukaista kasvua ja kehitystä turvallisuuden näkökulmasta.
Tukea lapsen turvallisuuskasvatusta aloittamalla aiheeseen perehtyminen jo varhaisessa iässä ajatellen tulevaisuutta ja elinikäistä oppimista.
Avata keskusteluja turvallisuuteen liittyen, jolloin asiat kytketään osaksi arkea, leikkien, liikkuen ja taitaen. Mahdollisuudet hyödyntää turvallisuuden aihepiirejä monipuolisesti.
Turvallisuuskorttien yhteinen käyttö edistää suhdetta turvallisuuteen ja luo avoimen turvallisuuspositiivisen varhaiskasvatusympäristön.
Opetella yhteisiä turvallisia toimintatapoja kunnioittaen ja vuorovaikutussuhteita.
Mahdollistaa turvallisuuden opetushetki hyödyntämällä eri opetusmenetelmiä niin, että jokaisella lapsella on yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttöön ja toimintaan.
Turvallisuusasioita läpikäydessä on mahdollista huomioida pientäkin tuen tarvetta ja vastata suoraa lasta askarruttaviin aiheisiin opetus hetkessä.
Yhteistyö ja avoin keskustelu kehittävät yhteistyö ja vuorovaikutustaitoja. Eettisesti vastuullinen ja kestävä toiminta rakentuu yhteistyössä yksikön lasten ja aikuisten kesken.
Yhteisten turvallisten toimintatapojen mahdollistaen lapsen kuulemisen, hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
Toiminta turvallisuuskorttien kanssa lisää lapsen tietoisuutta kiinnittää huomiota itseä ja muita koskeviin arjen potentiaalisiin riskeihin.
Toimintatavat ja kulttuurit opetetaan koko ryhmälle kerrallaan, jolloin opetus on tasapuolista kaikille.

6.4 Turvallisuustuokiot ja palaute

Tässä tutkimuksessa haluttiin varmistua korttien tarkoituksenmukaisuudesta ja käyttökelpoisuudesta. Tämä päätettiin toteuttaa pitämällä turvallisuustuokioita pikkunorssilla. Sovimme pikkunorssin johtajan ja turvallisuusvastaavan kanssa sopivan ajankohdan vierailulleni. Vierailuni ajankohdaksi sovittiin eräs aamupäivä, jolloin sain pitää turvallisuustuokioita eri ryhmille. Tutkimusmenetelmänä oli tässä vaiheessa tutkijan oma havainnointi ja keskustelu päiväkodin työntekijöiden kanssa. Pidettyjen turvallisuustuokioiden havainnointitulokset osoittautuivat positiivisiksi ja kannustaviksi. Pyrin olemaan aito oma itseni ja osallistamaan lapsia tuokioihin parhaani mukaan. Havaitsin tärkeänä asiana sen, että turvallisuustuokioihin käytettävä aika on rajallinen. Rajallisuudella tarkoitan vireystason

säilymistä ja mielenkiinnon kohdistamista itse aiheeseen. Pienimpien kanssa käytettävissä oleva aika on rajallisempaa juuri mielenkiinnon säilyttämisen vuoksi. Eli haasteeksi turvallisuuskorttien kanssa mainitsisin ajankäytön. Havaitsin myös valokuvien ja kuvituskuvien olevan tärkeässä roolissa kaikkien mutta etenkin pienempien kanssa. Turvallisuustuokioiden tulokset ryhmien välillä olivat samankaltaisia keskenään. Omien havaintojeni perusteella turvallisuuskortit toimivat hyvin pedagogisena työvälineenä eri ikäisten lasten kanssa. Erityisen merkittäväksi koin lasten mielenkiinnon ja avoimuuden aihetta kohtaan. Mielenkiinto ilmeni esimerkiksi kysymysten muodossa. Lapset osasivat myös soveltaa turvallisuuskorttien kuvitus kuvia arkisiin, juuri heitä koskeviin tilanteisiin. Tilanteiden soveltaminen kertoi sen, että lapset olivat ymmärtäneet kortin sisällön. Kortit otettiin positiivisesti vastaan ja osa lapsista vielä varmisti mahdollisuutensa katsoa kortteja pitämäni tuokion jälkeen. Turvallisuuskorttien testaus ja kehitystyö on kuvattu tarkemmin luvussa 5.3.4

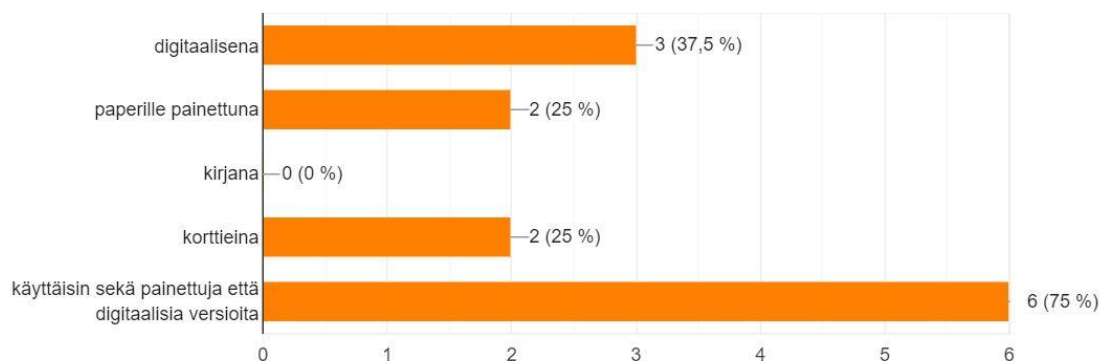
Palautekyselylomakkeista saadut vastaukset olivat samansuuntaisia keskenään.

Palautekyselyn vastaajista 100 % koki olonsa turvalliseksi työpäivän aikana sekä piti turvallisuutta merkittävänä osana työtään. Kaikki vastaajat olivat myös sitä mieltä, että turvallisuuskortit ovat toimiva työväline pikkunorssin turvallisuuskulttuurin kehittämiseen. Kysymys, joka jakoi mielipiteitä, oli kysymys turvallisuuskorttien muotoon liittyen. Paperille kirjan tai korttien muotoon painetut kortit saivat vähemmän kannatusta kuin digitaalisessa muodossa olevat, muokattavat kortit. Palautekyselylomakkeen (Liite 4) viisi ensimmäistä kysymystä olivat suljettuja kysymyksiä. Suljettujen kysymysten vastaukset olivat identtisiä keskenään. Kuudes kysymys (Kuviossa 8.) koski turvallisuuskorttien käyttöä.

6. Käyttäisin turvallisuuskortteja työssäni mieluummin..(voit valita useita)

 Kopioi

8 vastausta

Kuvio 8. Tulokset palautekyselyn kuudenteen kysymykseen.

Vastaajista suurin osa käyttäisi turvallisuuskortteja sekä painettuna että digitaalisina versioina. Turvallisuuskorttien tavoitteena voidaan pitää yhdessä oppimista avoimessa ja turvallisessa ympäristössä. Haastateltavat avaininformantit kiinnostuivat lasten pelastussuunnitelmaideasta. Myös palautekyselylomakkeesta tuli ilmi, että kaikki kyselyyn vastanneista varhaiskasvatuksen ammattilaisista olivat sitä mieltä, että turvallisuuskortit ovat toimiva työväline pikkunorssin turvallisuuskulttuurin kehittämiseen. Kaikki vastaajat ilmoittivat käyttävänsä turvallisuuskortteja työssään. Kortit sopivat hyvin eri ikäisille lapsille, koska kortit ovat monipuoliset aiheineen ja kuvineen. Keskustelu turvallisuuteen liittyen oli luontevaa niin lasten kuin aikuistenkin osalta.

Palautetta korteista tuli muun muassa selkeydestä, muodosta ja muokattavuudesta, kuviin sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin liittyen. Kehitystyön seurauksena turvallisuuskorttien teksti osuutta on vielä yksinkertaistettu, kuvia aiheisiin liittyen lisätty sekä yhteyttä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin korostettu. Turvallisuuskorttien valmistuttua niiden on tarkoitus toimia digitaalisessa ja painetussa muodossa monipuolisen käytettävyyden vuoksi. Vapaan kommenttikentän kysymys kuviossa 9 liittyi turvallisuuskorttien kehittämiseen. Tämän perusteella turvallisuuskortteja muokattiin design-tutkimuksessa tyypillisellä tavalla.

Vapaa kommenttisi ajatellen korttien kehittämistä

8 vastausta

Pienille ehkä vielä selkeämpiä ja konkreettisella kuvia.

Kuvat mahdollisimman paljon vastaamaan tekstin/aiheen sisältöä, jolloin lapsen on helpompaa yhdistää itse asia kuvaan.

Selkeys ja muokattavuus ovat ehdottomasti tärkeimmät

Kuvallinen tuki on hyvä pedagoginen lisä, joka auttaa lapsia muistamaan paremmin. Korttien avulla turvallisuusasioita on helpompi käsitellä lasten kanssa.

Pedagoginen käyttö osana korttien struktuuria.

teemojen käyttämisen ja aihepiirien linkittäminen vasuperusteisiin niin, että yhteys vasuun on näkyvissä kortissa

Selkeys ja helppotajuisuus pienillekin lapsille tärkeää.

Lisää valokuvia liittyen aiheeseen

Kuvio 9. Vastaukset palautelomakekyselyn avoimeen kysymykseen.

6.5 Turvallisuuskortit – turvallisuuden pedagoginen työkalu

Tutkimuksen alussa, ensimmäisten design-syklien aikana luotiin idea turvallisuuskorteille varhaiskasvatusyksikkö pikkunorssiin. Turvallisuuskortit ovat konkreettinen työväline, jonka avulla voidaan kehittää ja edistää yhteistä turvallisuuskulttuuria toimijalähtöisesti.

Design-tutkimuksen periaattein, kun ensimmäinen sykli on valmis, voidaan siirtyä seuraavaan eli kehittämisvaiheeseen. Kehittämisvaihe pitää sisällään turvallisuuskorttien testausta ja kehitystyötä palautteensaannin jälkeen. Turvallisuuskorttien teemat alkoivat muodostua avaininformanttien haastatteluiden analyysin yhteydessä. Teemat on esitelty yhteenvetona kuviossa 7. Turvallisuuskortit (Liite 5.) ovat suunniteltu ja toteutettu varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksen (Kuvion 1.) mukaisin periaattein. Pedagoginen toiminta on aina tavoitteellista toimintaa, siksi turvallisuuskortit pohjautuvat lisäksi varhaiskasvatuslain mukaisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. (Varhaiskasvatuslaki (540/2018; 3 §). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) toiminnan tavoitteellisen perustan luovat luvut koskien arvoperustaa, oppimiskäsitystä sekä niihin pohjautuvaa

toimintakulttuuria. Lisäksi monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja työtavat huomioiden lasten mielenkiinnon kohteet tarpeineen toimivat pedagogisen suunnittelutyön lähtökohtana.

Monipuolisen saavutettavuuden mahdollistamiseksi turvallisuuskortit on toimitettu pikkunorssiin sekä painetussa että digitaalisessa muodossa. Pikkunorssin työntekijöillä on vapaa pääsy digitaalisten turvallisuuskorttien käyttöön sekä tarvittavaan päivitykseen.

7 Pohdinta

7.1 Tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa analysoitiin varhaiskasvatusyksikkö Rauman pikkunorssin turvallisuuskulttuuria, riskejä ja turvallisen toiminnan edesauttamista. Analyysi tapahtui design-tutkimuksen periaattein. Tutkimuksen avaininformanttien haastatteluiden pohjalta selvisi arjen potentiaaliset riskit varhaiskasvatusyksikössä. Riskienhallinnan perusteella kyetään ennaltaehkäisemään ja edistämään turvallisuuskulttuuria. Lisäksi ajatus ja toteutus lapselle suunnatusta pelastussuunnitelmasta kokonaisuutena huomioiden lapsen kehityksen ja ymmärryksen taso. Perehdyin siihen, että missä määrin on mahdollista luoda mallia lasten pelastussuunnitelmasta ja miten se toteutetaan, perehdyin lasten pelastussuunnitelman mallin luomiseen ja sen toteutukseen. Haastatteluiden tulosten pohjalta koin saaneeni merkityksellisen haasteen, johon halusin luoda vastauksen. Hanke ja tutkimus osoittautuivat tarpeellisiksi ja hyödyllisiksi. Tulokset osoittavat varhaiskasvatuksen turvallisuuskasvatuksen olevan tärkeässä asemassa tulevaisuutta ajatellen.

Tutkimuksessa nousi esiin arjen potentiaaliset riskit kasvatusympäristössä. Tietoisuus riskeistä edesauttaa turvallisuustietoisuutta ja turvallisuuskulttuurin kehitystä. Tulokset ovat samansuuntaisia aiemman turvallisuustutkimuksen (Nurmi-Lüthje & Lüthje 2009; Nuikkinen 2009; Lindfors 2012; Schuilenburgin 2015; Denny ym. 2019) merkittävyyden kanssa. Olisi tarkoituksenmukaisinta, että turvallisuuskasvatusta toteutettaisiin päiväkodeissa systemaattisesti toistuvana osana arkea. Uuden oppiminen vaatii paljon toistoja ja kertausta sekä käytännön harjoittelua. Lasten osallisuus tuokioissa otettiin huomioon yhteistyön ja avoimen keskustelun kautta. Korttien sanastoa visualisoitiin lapsen kehityksen mukaan ikäluokalle sopivaksi. Tuokiosta oli tärkeä saada rauhallinen, mielenkiintoinen ja tunnelmaltaan lämmin. Monipuolisuus ja mahdollisuudet hyödyntää kortteja haluamassaan järjestyksessä osoittautui hyväksi. Pienen välijumpan, ilmeilyn ja toiminnan kautta lasten mielenkiinto säilyi ja he olivat innolla mukana. Arvioisin turvallisuustuokion sopivaksi pituudeksi korkeintaan 30 minuuttia. Kokemani perusteella näen turvallisuuskortit tulevaisuuden pedagogisena työkaluna, vuorovaikutteisen ja määrätietoisen kasvatuksen tukena. Tulokset viittaavat siihen, että turvallisuuskulttuurin kehittäminen edesauttaa turvallisuuden ja osallisuuden tunnetta. Tarvittavien taitojen harjoittelua voidaan pitää

merkityksellisenä jo varhaiskasvatuksesta alkaen. Varhaiskasvatuksen ja tulevaisuudessa koulunkin merkitys turvallisuuskasvattajana on kasvanut (Jokinen & Nieminen 2019, 25).

Levän (2003) esittämät turvallisuuden näkökulmat toistuvat tutkimuksessani.

Haastatteluaineistoista havaittavissa olevat näkökulmat olivat pyrkimys estää onnettomuudet sääntöjen avulla, tunnistamalla ja ennaltaehkäisemällä. Myös hyvinvoinnin edistäminen myönteisten muutosten ja kehitystyön avulla nousivat suureen rooliin. (Levä 2003, 32–33, 68.) Tutkimuksen tulosten perusteella voin todeta turvallisuuden olevan moninainen kokonaisuus, joka on perusta toiminnan edellytykselle. Turvallisuuden edistäminen kuuluu kaikille, koko työyhteisölle ja lisäksi yhteistyötä tehdään eri tahojen kuten, pelastuslaitoksen ja poliisin kanssa. Arjessa on paljon riskejä, jotka vaikuttavat turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Riskejä voidaan ennaltaehkäistä perehtymällä asioihin ja olemalla ajan tasalla siitä, mitä tapahtuu ja mitä on mahdollista tapahtua. On tärkeää olla tietoinen siitä, mitä tehdään, kun jotain tapahtuu ja jokainen tietää oman osa alueensa ja tehtävänsä. Ensisijaisesti turvallisuusjohtaminen ja riskienhallinta ohjautuu johtajalta työntekijöille ja työntekijän välityksellä kasvatuksellisesti hän siirtää tietoaan lapselle. Työyhteisössä työtehtäviä ja vastuuta jaetaan. Ihannelilanteessa turvallisuus ja turvallisuuteen liittyvät vastuut ovat jokaisella asianomaisella tiedossa ja turvallisuusasiat hoidetaan yhdessä. Lähtökohtaisesti aina aikuinen on johtaja turvallisuusasioissa; sopivassa määrin vastuuta voidaan jakaa ja kertoa lapsille. Yksinkertaiset, selkeät ja ymmärrettävät ohjeet toimivat niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. Tiedon jakamista pidetään tärkeänä, koska jo se itsessään edesauttaa turvallisuuskulttuurin kehittymistä. Turvallisuus kuuluu kaikille niin kuin haastatteluistakin nousi ilmi. Turvallisuuden haasteina voidaan pitää asiakaskunnan ja aikuisten vaihtuvuutta sekä ennakkointia.

Suomi on turvallinen maa, jossa valtioneuvoston strategia pyrkii kehittämään turvallisuutta jatkuvasti. Kokonaisvaltaiseen turvallisuuteen pyritään panostamaan ja töitä turvallisemman huomisen eteen tehdään jatkuvasti (STM 2020, 23–27.) Design-tutkimukseni tuloksena syntyi ehyt ja konkreettinen lopputulos. Turvallisuuskortit on luotu niin, että mahdollisimman moni pystyisi niitä hyödyntämään ikätasosta riippumatta sanallisesti ja kuvallisesti. Jokainen omalla toiminnallaan voi vaikuttaa riskienhallintaan ja turvallisuuden tasoon.

Riskienhallinta on parasta silloin, kun siitä muodostuu yhteinen työskentely- ja toimintatapa. Riskienhallinta etenee suunnitellusti, omana vaiheittaisena toimintaprosessinaan. Oleellisena

osana kehittämisen kannalta riskit on nostettava esille ja niistä on käytävä keskustelua. (Marchetti 2012, 2; Suominen 2003, 30–31.) Voin todeta, että riskienhallinta on ajattelu- ja toimintatapa. Lisäksi riskienhallinta on laaja kokonaisuus, jota ei hoideta ”kerralla kuntoon” -periaatteella. Design-tutkimuksessa käytännön tutkimus ja teoria sovitetaan yhteen, joten pidän design-tutkimusta ideaalina menetelmänä tutkimukselleni. Design-tutkimuksen tutkimusmenetelmät soveltuvat työhöni hyvin, sillä tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita arkisten asioiden tiedoista, käytännöistä ja vaikutuksista sekä niiden hyödyntämisestä tutkimukseni sykleissä ja kehitysvaiheissa.

Olin myös motivoitunut ja kiinnostunut yhteistyöstä hankkeen tutkijoiden kanssa. Idea siitä, että pääsen osana pro gradu -tutkimusta toteuttamaan käytännön materiaalia, tuntui merkitykselliseltä. Aidosti tarpeeseen ja käyttöön tulevaa tutkielma tuntui jo lähtökohtaisesti houkuttelevalta. Toikon (2009) mukaan toimijalähtöistä kehitystyötä pidetään monipuolisena ja tehokkaana toimintatapana kehityksen näkökulmasta. Luonteeltaan neuvotteleva kehitystyö prosessina sisältää keskustelua ja yhteistyötä kuten tässäkin tutkimuksessa. (Rantanen & Toikko 2009, 95–97; Toikko 2009, 8–9.)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja rajoitukset

Tieteellinen tutkimus etenee johdonmukaisesti. Tutkimuksessa pyritään aina hyvään luotettavuuteen virheet välttäen. Tämän tutkimuksen tutkimustuloksia vahvistaa design-tutkimus tutkimusmenetelmänä monipuolisuutensa vuoksi. Tutkimustuloksien luotettavuutta lisäsi toimijalähtöisyys kohdennetusti juuri niille henkilöille, jotka kortteja tulevat käyttämään. Kasvatustieteelliselle tutkimukselle hyvin laajan joukon tutkiminen on melko harvinaista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 180).

Tämä tutkimus on osa laajempaa tutkimusta ja Kidisafe-hanketta, jossa on tehty yhteistyötä Rauman pikkunorssin ja Satakunnan pelastuslaitoksen kanssa hankkeen eri vaiheissa. Hankkeen puitteissa on hoidettu lupa-asiat pikkunorssin kanssa. Tutkimus suoritettiin uudessa harjoittelupäiväkodissa, jossa on avoin ympäristö tutkimuskulttuurille. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi yhteistyö hankkeen tutkijoiden ja toimijoiden kanssa. Kuitenkin tämän tutkimuksen päätehtävä kuului ja rakentui minulle, joten tiesin mitä teen ja miten toimin. Haastateltavat avaininformantit olivat aikuisia ja haastattelut tapahtuivat etäyhteyksin luonnollisissa ja tutuissa ympäristöissä, joka oli ennalta tiedossa.

Haastattelijana on huomioitava useita asioita. Haastattelijan tulee tuntea aihepiiri, josta haastattelee, että osaa keskustella asioista. Haastattelijan tulee olla selkeä sanoissaan ja tulee osata esittää kysymykset ymmärrettävästi. Luottamus haastatteluissa tulee olla molemminpuolista, koska se on mahdollistaa arvokkaan tiedon saannin ja kokonaisuuden (Hirsjärvi & Hurme 2008, 68–69.) Tutkimuksen keskeiset ongelmat ja teemat valitaan teemahaastatteluun käsiteltäviksi, jotta saadaan vastauksia (Vilkka 2005, 101). Haastattelijana arvostan haastateltavien ammattitaitoa ja saamaani tietoa sekä kokemuksia ja mahdollisuutta saada haastatella heitä osana tutkielmaani. Haastattelut etenivät tavoitellusti ja vuorovaikutteisesti. Lisäksi turvallisuus aiheena on varsin mielenkiintoinen ja kiinnostava sekä osana jokaisen arkipäivää. Avaininformatiivisten henkilöiden haastatteluista saatujen tietojen perusteella koen saavani kattavan läpileikkauksen turvallisuuteen sen eri tulokulmista tutkimusta ja työtäni ajatellen. Haastateltavat henkilöt loivat turvallisuudesta kokonaisuuden sen eri näkökulmista. Kaikilta haastateltavilta saamani tiedot ja havainnot olivat tärkeitä ja mielenkiintoisia niin nykyhetken kuin tulevaisuudenkin kannalta.

Tutkimuksen tekijänä haastattelin itse jokaisen haastateltavan. Haastattelut etenivät ennalta suunnitellun haastattelurungon mukaisesti. Tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa on otettava huomioon normit, jotka koskevat luotettavuutta sekä ihmisarvon suojelua.

Tutkimusaineistojen avoimuus ja tarkastuksen mahdollisuus ovat merkittävä osa tiedettä (Barab & Squire 2004, 4). Tyypillisesti haastatteluiden syvyyden ja määrän välillä vallitsee käänteinen suhde. Käänteisellä suhteella tarkoitetaan haastatteluista saadun tiedon mahdollista pinnallisuutta, jos haastateltavia on useita. (Taylor, Bogdan & DeVault 2015, 107). Tämän vuoksi haastateltavien määrä tässä tutkimuksessa haluttiin pitää pienenä. Kerätystä aineistosta on pyritty löytämään syvällisiä yhteyksiä, merkityksiä ja syyseuraussuhteita. Tutkielmani on laadullinen tutkimus. Tutkielman aineiston tieteellisyyttä ei määrittele aineiston määrä vaan aineiston laatu. (Eskola & Suoranta 2014, 18.) Avaininformanttien haastatteluaineistoon suhtautuminen anonyymisti ja ennakkoluulottomasti oli aika ajoin haastavaa. Lisäksi haastatteluvastaukset olivat osittain luonteeltaan tunnepitoisia. Tunnepitoisuus ohjasi haastateltavan vastausta, jolloin vastaus esitettyyn kysymykseen ei ollut suora. Tämän vuoksi tulkinta ei ollut aina helppoa. Aineistosta nousi esiin tietoa haastateltavien suhtautumisesta turvallisuuteen.

Ennen vierailuani pikkunorssilla varhaiskasvatusryhmät olivat harjoitelleet poistumista, turvallisuusasioita, leikkineet, tavanneet pelastusviranomaisia. Lapsia kannustettiin sanallisesti ja elein osallistumaan yhteiseen turvallisuushetkeen. Tutkimustilanteesta pyrittiin

luomaan osallistujalle miellyttävä ja positiivinen kokemus rohkaisemalla ja avoimesti keskustelemalla. Tutkimuksen haastatteluaineistot on kaikki äänitetty ja litteroitu. Esittelyä pikkunorssilla ei taltioitu videoin, koska sen ei koettu olevan merkittävässä osassa tutkimusta. Oman kokemukseni ja palautteen avulla teen luovan kehitystyön parhaan mahdollisen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Haastatteluaineiston litteroinnin ja koodauksen jälkeen äänitteet hävitettiin laitteilta. Tutkimukseen osallistuneet avaininformantit sekä kyselylomakkeista saadut vastaajat koodattiin yksityisyys säilyttäen. (TENK 2012.) Itsemääräämisoikeus ja yksityisyys ovat normeja, jotka tässä tutkimuksessa suojaavat ihmisarvoa. Aineiston hankinnan lisäksi oleellinen osa tutkimusta on kehitystyö, joka tapahtui pikkunorssissa turvallisuustuokioiden ja saamani palautteen avulla. Turvallisuuskorttien esittelyissä eri ryhmissä edettiin lapsen ehdoilla huomioiden lapsen kehitystaso. (Kuula 2011, 60, 147–151.)

Oleellisena osana vertailin ja arvioin lukiessani tekstejä sekä kiinnitin huomiota julkaisuiden taustatietoihin. Luotettavuuden näkökulmasta otoksen laatu on tärkeä. Tutkimukseen saatiin suunniteltu määrä haastateltavia. Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttivat teorian ja aineiston vuoropuhelu sekä analyysimenetelmäksi valikoitunut sisällönanalyysi design-tutkimuksessa. Tavat ja tyylit sopivat yhteen luoden ehyen kokonaisuuden. Tutkimuksen päätavoitteena on uuden tiedon rakentaminen ja esille tuominen. Aiempi tieteellinen tutkimus ja teoreettinen pohdiskelu mahdollistavat uuden tieteellisen tiedon syntymisen (Hyttökoski & Kiviharju 2008, 114).

Tutkimusta tarkastellessa sille asettuu myös muutamia tekijöitä, joita kutsun rajoitteiksi. Tutkittava joukko eli haastateltavat ovat tässä tutkimuksessa avaininformantteja pikkunorssia ajatellen, joten tutkimustulokset eivät ole laajasti yleistettävissä. Koen, että onnistuin tutkimustehtävissäni hyvin. Tutkimuksen tarkoitus ei ollut tavoitella tilastollista yleistettävyyttä vaan enemminkin tulosten laadullista merkitystä. Turvallisuus on korkealla tasolla, mutta sen eteen on tehty paljon töitä ja töitä tulee tehdä tulevaisuudessakin, jos halutaan turvallisuuden säilyvän. Tutkimuksen aikana seurasin hankkeen osallisten suhtautumista turvallisuusasioihin. Suhtautuminen oli asiallista ja turvallisuutta pidetään sekä tärkeänä että merkittävänä eri tahoilla ja eri näkökulmista. Pro gradu -tutkimuksen tulee sisältää selkeät viittaukset sekä asianmukaiset lähteet ja lähdemerkinnät. Pyrin arvioimaan eri lähteiden luotettavuutta parhaan kykyni mukaan. Lähteiden luotettavuutta tarkastellessa pyrin ottamaan huomioon vuosiluvut, vertaisarvioinnin ja tieteellisyyden kriittisestä näkökulmasta.

Lähteiden sisällön tulisi olla uutta tutkittua tietoa tai lähteen ollessa vanhempi tiedon luonteen on oltava ajaton. Aineistoksi valikoitui tuoreita tutkimuksia sekä vanhempia julkaisuja, joissa asiasisällöt ovat edelleen päteviä.

Tutkimusta tehdessä pyrin johdonmukaisesti noudattamaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä, jotta tutkielmasta muodostuisi johdonmukainen kokonaisuus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018). Työtä tehdessä pidin jatkuvasti mielessä eettisyyden sekä luotettavuuden. Tutkimuksessa tutkittava aihe on eettisesti hyväksyttävä, ajankohtainen sekä tieto on luotettavaa. Käyttämäni lähdekirjallisuus on haettavissa lähdeluettelosta ja haut voidaan toistaa. Osa julkaisuista on painettuna, osa digitaalisena. Osaan materiaaleista on pääsy vain Turun Yliopiston tunnuksilla kirjaututtaessa. Kansainväliset tutkimukset ja julkaisut lisäävät tutkimuksen luotettavuutta sekä tukevat teoriaa. Tutkimuksen aikana pyrin tuottamaan selkeää ja johdonmukaista ulosantia. Suhtauduin aineistoihin, materiaaleihin ja tuloksiin neutraalisti. Tutkimuksen luotettavuutta nostaa säännöllinen ja johdonmukainen työskentely suunnitellun aikataulun mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Tutkimuksen huolellinen analysointi mahdollisti selkeät tulokset. Tulosten analysointi mahdollisti ehyen lopputuloksen turvallisuudesta kokonaisuutena turvallisuuskorttien muodossa.

Tämä tutkimus ei sisältänyt eettistä ennakoarviointia edellyttäviä kokonaisuuksia. Kidisafe-hankkeen osatutkimukset ovat läpäisseet ihmistieteisiin liittyvän tutkimuksen eettisen ennakoarvioinnin keväällä 2021 ja päätöksen mukaisia kokonaisuuksia asiakirjojen hallinnasta, salassapidosta ja tutkimuksen toteuttamisesta noudatettiin.

7.3 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli luoda uutta ja ajankohtaista näkemystä turvallisuuskulttuuria ja sen kehitystä ajatellen. Avaininformanttien haastattelut loivat pohjan varhaiskasvatusyksikön keskeisille turvallisuusriskeille. Lisäksi havainnoin turvallisuuskulttuurin ylläpitoon vaikuttavia tekijöitä. Hyöty tutkielmastani kohdistuu pikkunorssin turvallisuuden ja eri ammattitoimijoiden yhteistyön kehittämiseen. Pikkunorssissa vallitsee toimijalähtöinen ote, joka luo hyvät lähtökohdat turvallisuudelle. Uutena yliopiston alaisena varhaiskasvatusyksikkönä tutkimus kohdistuen pikkunorssiin on tärkeää ja merkityksellistä. Kehitystyötä voidaan jatkaa pelastuslaitoksilla, kun ne siirtyvät

ensi vuoden 2023 alussa hyvinvointialueiden hallintoon sekä kansallisesti myös muissa päiväkodeissa.

Ajatus lapsille suunniteltavasta pelastussuunnitelmasta sai alkunsa sen puutteesta ja mahdollisuudesta luoda ja kehittää uutta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uusi työväline varhaiskasvatusyksikkö pikkunorssin riskienhallintaan sekä opettaa tämän työvälineen käyttö työyhteisölle. Kokonaisuutena turvallisuus on ajatusmalli ja toimintatapa, joka kehittyy ja jonka eteen on tehtävä töitä. Aiemmat turvallisuustutkimukset (Nurmi-Lüthje & Lüthje 2009; Nuikkinen 2009; Lindfors 2012; Schuilenburgin 2015; Denny ym. 2019) ja asiakirjat korostavat turvallisuuden merkityksen tärkeyttä. Tulokset tässäkin tutkimuksessa ovat samankaltaisia.

Tutkimustulosten avulla voidaan suunnitella turvallisuuskasvatus osaksi arkea ja kokonaisuutta aloittamalla opetus ja ohjaus turvallisessa ympäristössä turvallisiin toimintatapoihin mahdollisimman varhain. Turvallisuuden peruseriaatteet heijastuvat lapseen kotona. Vanhempien toimintatavat ja taustalla oleva sosioekonominen asema vaikuttavat turvallisuuteen ja sen käsitteisiin jo varhaislapsuudessa. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen ja koulun merkitys taitojen ja toimintatapojen vahvistajana on merkittävä. (Soininen & Merisuo-Storm 2015, 13–14.) Jotta turvallisuudesta saadaan osa arkea, tulee siitä muodostua toimintatapa ja ajatusmalli. Biancon ym. (2010) interventiotutkimuksen tulokset kertovat, että toiminnan tulee olla riittävän pitkäkestoista ja ymmärrettävää, jotta kehitystä saadaan aikaan. (Bianco ym. 2010, 235).

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tarkastella turvallisuuskulttuurin kehitystä pidemmällä aikavälillä. Uudessa tutkimuksessa voitaisiin ottaa tätä tutkimusta paremmin huomioon henkilökunnan vaihtuvuus sekä uudet, turvallisuuskulttuuria tukevat toimintatavat, esimerkiksi digitaaliset sovellukset. Mielenkiintoista olisi tutkia myös sitä, miten materiaalin käyttö vaikuttaa oppimistuloksiin ja näkyy käytännön toiminnassa. Lapsilta sujuu melko helposti uusien toimintatapojen omaksuminen. Alttius digitaaliselle materiaalille ja sen avulla oppimiselle on alfa-sukupolvelle tyypillistä (Navarra 2021). Sisällöllisesti multimediaset korit sisältävät tekstin lisäksi värejä ja kuvia, jotka puolestaan mahdollistavat sisällön omaksumisen eri aisteja hyödyntäen. Altunin (2017) tutkimuksen mukaan materiaalin ollessa digitaalisessa muodossa, se mahdollistaa oppimista ja kehittymistä monipuolisemmin.

Tutkimusta tehdessä pidin jo lähtökohtaisesti turvallisuutta merkityksellisenä aiheena. Tutkimuksen aihe on konkreettinen osa jokaisen arkipäivää ja lisäksi opettajan työtä. Turvallisuus aiheena on ajankohtainen ja erittäin tärkeä. Tämän tutkielman tarkoituksena oli havainnoida ja konkreettisesti kehittää turvallisuutta kokonaisuutena avaininformatiivisten henkilöiden haastatteluiden avulla sekä paikan päällä kortteja testatessa. Turvallisuudesta puhumisen tulisi olla osa arkipäivää. Riskit ovat jatkuvasti läsnä mutta se, miten niihin suhtaudumme, on merkityksellistä. Yksi haastateltavista tiivisti tämän tutkimustyön tavalla, johon itse tutkijana voin yhtyä:

“Toivoisin, että turvallisuudesta puhuttaisiin riittäväällä vakavuudella riittävän usein. Yrittäisin luoda - - hyvän asenteen turvallisuutta kohtaan, koska - - turvallisuus on eräänlainen arvo” (H2).

Lähteet

- Airaksinen, T. 2012. Yksilöturvallisuutta etsimässä. Helsinki: Suomen pelastusalan keskusjärjestö.
- Altun, D. 2018. The Efficacy of multimedia stories in preschoolers' explicit and implicit story comprehension. *Early Childhood Education Journal* 2018, 46, 629–642. Springer.
- Anderson, T., & Shattuck, J. 2012. Design-based research: A decade of progress in education research? *Educational researcher* 41(1), 16–25.
- Arter 2022. Auditointien periaatteita. Saatavilla: <https://www.arter.fi/koulutukset/sisaisten-auditointien-vahvistaminen/> Luettu: 21.1.2022
- Barab, S. & Squire, K. 2004. Design-Based Research: Putting a Stake in the Ground. *The Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 1–14. Saatavilla: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15327809jls1301_1 Luettu: 14.11.2021
- Baumgartner, Bell, P., Brophy, S., Hoadley, C., Hsi, S., Joseph, D., Orrill, C., Puntambekar, S., Sandoval, W., & Tabak, I. 2003. Design-Based Research: An Emerging Paradigm for Educational Inquiry. *Educational Researcher*, 32(1), 5–8. Saatavilla: <https://doi.org/10.3102/0013189X032001005> Luettu: 4.1.2021
- Bianco, M., Bressoux, P., Doyen, A.-L., Lambert, E., Lima, L., Pellenq, C. & Zorman, M. 2010. Early training in oral comprehension and phonological skills: Results of a threeyear longitudinal study. *Scientific Studies of Reading*, 14 (3), 211–246.
- Brown, A., & Campione, J. 1996. Psychological theory and the design of innovative learning environments: On procedures, principles, and systems. Teoksessa: L. Schauble & R. Glaser (toim.) 69 *Innovations in learning: New environments for education*. Mahwah N J: Lawrence Erlbaum Associates. 289–325.
- Cobb, P. 2001. Supporting the improvement of learning and teaching in social and institutional context. Teoksessa: S. Carver & D. Klahr (toim.). *Cognition and instruction: 25 years of progress*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. 455–478.
- Cole, R., Purao, S., Rossi, M., & Sein, M. 2005. Being proactive: where action research meets design research. *ICIS 2005 Proceedings*, 27. 325–336.
- Collins, A. 1992. Toward a design science of education. Teoksessa E. Scanlon & T. O'Shea (toim.). *New directions in educational technology*. Berlin, Germany: Springer. 15–22.
- Collins, A., Joseph, D., & Bielaczyc, K. 2004. Design Research: Theoretical and Methodological Issues. *Journal of the Learning Sciences*, 13 (1), 15–42.
- Council of Europe 2011. Child and youth participation in Finland. Council of Europe policy review. Council of Europe. Saatavilla: <https://rm.coe.int/168046c47e> Luettu: 20.8.2021
- Denny, S., Gittelman, M., Southworth, H., Anzeljc, S. & Wervey Arnold, M. 2019. Pilot of primary care physician discussionad resource allocation after screening forunintentional

- injuries and socialdeterminants of health. *American Academy of Pediatrics*. 6(1), 1–9.
 Saatavilla: <https://doi.org/10.1186/s40621-019-0206-y> Luettu: 19.1.2022
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Green, Gion and Fisher Robert J. 1998. *Introduction to Security*. 6. painos. Butterworth-Heineman, Woburn, MA, USA.
- Heikkinen, H. L. T., Kontinen, T., & Häkkinen, P. 2008. Toiminnan tutkimisen suuntaukset. Teoksessa H. L. T. Heikkinen, E. Rovio, & L. Syrjälä (toim.). *Toiminnasta tietoon: Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat* (3. painos, ss. 39–75). Helsinki: Kansanvalistusseura.
- HEL 2012. Helsingin kaupungin pelastuslaitos, Omatoimisen varautumisen auditointimalli. Saatavilla: <https://www.hel.fi/static/liitteet/pela/Auditointimanuaali.pdf> Luettu: 7.12.2022
- Helkama, K. 2015. *Suomalaisten arvot: mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hirsjärvi, & Hurme, H. 2008. *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. 2009. *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Hollnagel, E. 2018. *Safety-i and safety-ii: the past and future of safety management* (First edition). CRC Press, an imprint of Taylor and Francis. Saatavilla: <https://doi.org/10.1201/9781315607511> Luettu: 30.11.2021
- Honkalampi T. & Koskinen M-K. & Leppäniemi O. 2006. *Silmät selässäkin*. Tehyn päivähoitoselvitys 2006. Julkaisusarja B: Selvityksiä 5/2006. Helsinki: Tehy. Saatavilla: <http://www.tehy.fi/@Bin/45376/Julkaaisu+207706+Silmät+se+sässäkin.pdf> Luettu: 8.1.2022
- Husso, M. & Heiskala, R. 2016. *Institutionaalinen näkökulma sukupuoleen*. Teoksessa M. Husso & R. Heiskala (toim.) *Sukupuolikysymys*. 54–72. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyppänen, R 2010. *Työhyvinvointi johtaa tuloksiin. Parhaat käytännöt kymmenen vuoden ajalta*. Helsinki: Talentum.
- Hytinkoski, T. & Kiviharju K. 2008. *Lukivaikeudet nuorten koulutuksessa*. Teoksessa: 81 E. Honkanen, L. Kaikkonen & H. Kotila (toim.) *Näkökulmia ammatilliseen erityisopetukseen*. (108–118) Helsinki: WSOY oppimateriaalit.
- Jokinen, L. & Nieminen, A. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu* 2019:30. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161799/OKM_2019_30_Varhaiskasvatuksen_tulevaisuuskuvat_2040.pdf Luettu: 12.11.2021
- Juuti, K. & Lavonen, J. 2013. *Design-tutkimukseen osallistuvien opettajien rooli tutkimuksen eri vaiheissa*. Teoksessa J. Pernaa (toim.) *Kehittämistutkimus opetuslalla*. Jyväskylä: PS-kustannus. Opetus 2000.

- Juvonen, M., Koskensyrjä, M., Kuhanen, L., Ojala, V., Pentti, A., Porvari, P. & Talala, T. 2014. Yrityksen riskienhallinta. Helsinki: Finanssi- ja vakuutuskustannus.
- Kahra, H., Kuusela, H. & Kanto, A. 2005. Taloudellisen riskin hallinta. Teoksessa Kuusela, H. & Ollikainen, R. (toim.) Riskit ja riskienhallinta, s. 72–87. Tampere University Press.
- Kalliolinna H. 2009. Kohti 0-työtaturmaa. Opas kuntien ja seurakuntien turvallisuusjohtamisen tueksi. Helsinki: Työturvallisuuskeskus TTK, Kuntayhtymä.
- Kanerva. 2008. Työ turvalliseksi: työpaikan hyvät työturvallisuuskäytännöt. Helsinki: Edita.
- Karttunen, T. 2013. Itä-Suomen lääkäriyksikön antama hoito pediatriisille potilaille vuosina 2010–2011. Pro gradu. Itä-Suomen yliopisto. Saatavilla: <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20130420>
Luettu: 4.5.2021
- Kaskela, M. & Kronqvist, E. 2012. Niin ainutlaatuinen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Kelly, A. E. 2003. Theme Issue: The Role of Design in Educational Research. Research as Design. Educational Researcher, 32(1), 3–4. Saatavilla: [doi:10.3102/0013189X032001003](https://doi.org/10.3102/0013189X032001003)
Luettu: 4.9.2021
- Kelly, A. E. 2004. Design research in education: Yes, but is it methodological? Journal of the Learning Sciences 13 (1) 115–128.
- Kidisafe 2022. Turvallisuutta – varhaiskasvatukseen. Saatavilla: <https://sites.utu.fi/kidisafe/>
Luettu: 3.12.2022
- Kirmanen, T. 2000. Lapsi ja pelko: sosiaalipsykologinen tutkimus 5-6-vuotiaiden lasten peloista ja pelon hallinnasta = Child and fear: social psychological study of 5-6-year-old children's fears and coping with fears. Kuopion yliopisto. Saatavilla: <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/9478> Luettu: 6.2.2022
- Kiviniemi, K. 2018. Design- eli suunnittelututkimus opetus- ja kasvatusalalla. Teoksessa R. Valli, & E. Aarnos (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin: 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle (5. painos, ss. 231–250). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Knuutila J. & Tamminen A. 2004. Turvallinen hoitoyksikkö – Malli terveydenhuollon hoitoyksikön riskienhallintaan. Saatavilla: https://www.valvira.fi/documents/14444/50159/LH-2004-2_turvallinen_hoitoyksikko.pdf
Luettu:20.12.2021
- Kokljuschkin, M. 2001. Unelmien päiväkotit. 1. painos. Tampere: Tammer-Paino.
- Korpilahti, U. 2019. Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Osa II. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.
- Korpilahti, U., Hakulinen, T., Parkkari, J., Koivusilta, L., Parkkari, I., Rajamäki, R., Heinonen, K., Ojanperä, I., Serlo, W. & Lillsunde, P. 2019. Lasten ja nuorten tapaturmakuolleisuus on Suomessa yleisempää kuin Euroopassa keskimäärin. Duodecim 135(8), 47–54.

- Koskinen, M. 2007. Pikkulasten tapaturmien ehkäisy. Teoksessa A. Armanto & P. Koistinen (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Krippendorff, K. 2004. Content Analysis: An Introduction to Its Methodology. Thousand Oaks: Sage.
- Kuhanen, L. 2014. Henkilöstöriskit. Teoksessa Juvonen, M., Koskensyrjä, M., Kuhanen, L., Ojala, V., Pentti, A., Porvari, P., & Talala, T. (toim.) Yrityksen riskienhallinta. 60–67. Helsinki: Finanssi ja vakuutuskustannus FINVA.
- Kuisma, M., Holmström, P., Nurmi, J., Porthan, K. & Taskinen, T. 2015. Ensihoito. Helsinki: Sanoma Pro.
- Kuula 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys (2. uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Kuusela, H. & Ollikainen, R. 2005. Riskit ja riskienhallinta-ajattelu. Teoksessa Kuusela, H. & Ollikainen, R. (toim.) Riskit ja riskienhallinta, s. 15–54. Tampere University Press.
- Lahikainen, A. R. 2000. Turvallisuus identiteettikysymyksenä. Vastapaino.
- Levä, K. 2003. Turvallisuusjohtamisjärjestelmien toimivuus: vahvuudet ja kehityshaasteet suuronnettomuusvaarallisissa laitoksissa. Helsinki: Turvatekniikan keskus.
- Linnell, J & Rantapelkonen, J. 2017. Pelottaako? Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus. Jyväskylä: Docendo.
- Lindfors, E. 2012. Turvallinen oppimisympäristö, oppilaitoksen turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuskasvatus - käsitteellistä pohdintaa ja tutkimushaasteita. Teoksessa E. Lindfors (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta! Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. OPTUKE-verkoston I tutkimus- ja kehittämisympöposium Hämeenlinnassa 8.–9.02.2011. Tampereen yliopisto.
- Mannermaa, K. 2018. Työsuojelupäällikön käsikirja: turvallisuus ja hyvinvointi työkyvyn edistäjinä. Helsinki: Alma Talent.
- Marchetti, A. M. 2012. Enterprise risk management best practices from assessment to ongoing compliance (1st edition). Wiley.
- Markkula, J. & Råback, M. 2009. Eri elämänvaiheiden riskejä. Teoksessa K. Tiirikainen (toim.) Tapaturmat Suomessa. 161–171. Helsinki: Edita.
- Martikainen, S. 2016. Riskienhallinta turvallisuusjohtamisen keskiössä. Teoksessa Martikainen, S. (toim.) 2016. Varaturva, turvallinen koulu. Laurea julkaisu 70. Laurea ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-799-446-0> Luettu 3.3.2022
- McKenney, S., Nieveen, N. & Van den Akker, J. 2006. Design research from a curriculum perspective. Teoksessa: J. Van den Akker, K. Gravemeijer, S. McKenney N. & Nieveen (toim). 2006. Educational design research. London: Routledge, 62–90.
- Mertanen, V. 2013. Turvallinen koulupäivä. Työterveyslaitos. Tampere: Juvenes Print.

- MLL 2021. Lapsen kasvu ja kehitys. Saatavilla: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/> Luettu: 3.12.2021
- Mutanen, A. 2010. Turvallisuustoiminnasta. Tiede ja Ase, 68, 22–30. Saatavilla: <https://journal.fi/ta/article/view/4129> Luettu: 1.2.2022
- Navarra, R. 2021. How to raise Generation Alpha, children of millennials. Inquirer Lifestyle -blogi 13.5.2021. Saatavilla: <https://lifestyle.inquirer.net/382866/how-to-raise-generation-alphachildren-of-millennials/> Luettu: 3.11.2021
- Nuikkinen, K. 2009. Koulurakennus ja hyvinvointi: teoriaa ja käyttäjän kokemuksia peruskouluarkkitehtuurista. Tampere University Press.
- Nurmi-Lüthje I. & Lüthje P. 2009. Tapaturmat päivähoidossa Kouvolan seudulla. Helsinki: Suomen Lääkärilehti 12/2009 vsk 64. 64(12), 1135–1141. Saatavilla: http://www.kouvola.fi/material/attachments/perusturva/startk_eskus/julkaisut/68MOOQJX4/NurmiLuthje_ym._Tapaturmat_paivahoidossa.pdf Luettu: 25.1.2022
- OPH 2022a. Opetushallitus: Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuus. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opetustoimen-ja-varhaiskasvatuksen-turvallisuus> Luettu: 4.4.2022
- OPH 2022b. Opetushallitus: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivitys 2021-2022. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-paivitys-2021-2022> Luettu: 6.3.2022
- OPH 2022c. Opetushallitus: Varhaiskasvatuksen turvallisuustyön organisointi ja johtaminen. Saatavilla: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-turvallisuustyon-organisointi-ja-johtaminen> Luettu: 4.4.2022
- Paasonen, Huuononen, T., Paasonen, L., Kallinen, L.-M., & Paasonen, J. 2012. Oppilaitoksen turvallisuusjohtaminen. Helsinki: Tietosanoma.
- Palosaari A. & Saarsalmi O. 2006. Päivähoitopaikkojen tilat ja turvallisuus. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:10. Helsinki: STM. Saatavilla: http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1066931 Luettu: 25.1.2022
- Parantainen A. & Soini S. 2011. Riskinarvioinnilla turvallisuutta terveydenhoitoalalle. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Pelastuslaki 379/2011. Finlex. Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379> Luettu: 20.9.2021
- Pernaa, J. 2013. Kehittämistutkimus tutkimusmenetelmänä. Teoksessa J. Pernaa. (toim.) Kehittämistutkimus opetuslalla. Jyväskylä: PS-kustannus. Opetus 2000.
- Perusopetuslaki 1998/628. Pykälä 29 § Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. (30.12.2013/1267). Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628> Luettu: 6.11.2021

Pikkunorssi 2022. Rauman pikkunorssi. Saatavilla: <https://pikkunorssi.fi/> Rauman pikkunorssin pelastussuunnitelma saatavilla; <https://sites.google.com/view/pnturvallisuus/turvallisuusopas-pelastussuunnitelma> Luettu: 20.11.2020

Plomp, T. 2010. Educational Design Research: an Introduction. Teoksessa: Plomp, T. & Nieveen, N. 2010. An Introduction to Educational Design Research. Netherlands insti- 84 tute for curriculum development. (9–33) Enschede: Netzdruk.

POA 2020, Potentiaalisten ongelmien analyysi, Martikainen, S. & Ranta, T. Saatavilla: <https://sites.utu.fi/kidisafe/wp-content/uploads/sites/795/2021/01/Potentiaalisten-ongelmien-analyysi-POA.pdf> Luettu: 3.3.2022

Pro työturva, 2022. Saatavilla: <https://www.riskienhallinta.org/tyoturvallisuuden-riskit> Luettu: 3.3.2022

PTT 2018. Pellervon taloustutkimus. Saatavilla: <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/uutiset/tiedote-suomalaiset-ovat-arvoiltaan-yhtenainen-kansa-vaikka-emme-sita-hoksaakaan.html> Luettu: 3.3.2022

Puolitaival, M. & Lindfors, E. 2019. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteiden tilannekuva perusopetuksessa – dokumenttiaineistoon perustuvaa pohdintaa. Teoksessa M. Rautiainen & M. Tarnanen (2019). (toim.) Tutkimuksesta luokkahuoneisiin. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja. Ainedidaktisia tutkimuksia 15, 119–138. Saatavilla: <http://hdl.handle.net/10138/298542> Luettu: 4.1.2022

Puusa, A. 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint. 114–125.

Pänttönen P. 2007. Päiväkotien leikkipaikkojen ja pihaalueiden turvallisuus Itä-Suomen läänissä vuonna 2007. Joensuu: Itä-Suomen lääninhallitus. Saatavilla: [http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/69F217D237D015AEC225738C003D99FA/\\$file/Leikkipaikkojen_turvallisuus.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/biblio.nsf/69F217D237D015AEC225738C003D99FA/$file/Leikkipaikkojen_turvallisuus.pdf) Luettu: 13.1.2022

Ranta, T. & Martikainen, S. 2019 Turvallisuusjohtaminen varhaiskasvatuksen tukena: lapsen oikeus turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://www.laurea.fi/globalassets/laurea/documents/turvallinen-ja-hyvinvoiva-varhaiskasvatus---opas-varhaiskasvatuksen-turvallisuusjohtamiseen.pdf> Luettu: 23.11.2021

Rantanen, T. & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistumiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino

Rauma 2022. Kaupunki ja hallinto, Turvallisuusasiakirja. Saatavilla: <https://www.rauma.fi/kaupunki-ja-hallinto/viestinta-ja-markkinointi/tapahtumajarjestajan-opas/luvat-ja-ilmoitukset/turvallisuusasiakirja/> Luettu: 13.1.2022

Riskienhallinta ja turvallisuussuunnittelu 2011. Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja turvallisuusasiantuntijoille. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 2011:15. Helsinki: STM.

Ristioja J. & Tamminen H. 2011. Työturvallisuus ja työhyvinvointi päivähoidossa. Helsinki: Työturvallisuuskeskus TTK, Kuntaliitto.

Saarsalmi, O. 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla:<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71936/URN%3aNBN%3afi-fe201504226169.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu: 3.2.2022

Sandoval, W. 2014. Conjecture mapping: An approach to systematic educational design research. *Journal of the Learning Sciences* 23(1), 18–36.

Schuilenburg M, Garland, D., & Hall, G. 2015. *The Securitization of Society: Crime, Risk, and Social Order*. New York University Press. Saatavilla: <https://doi.org/10.18574/9781479881956> Luettu: 5.4.2022

SFS-ISO 31000:2018. Riskienhallinta. Periaatteet ja ohjeet. Risk management. Principles and guidelines. Teoksessa SFS-käsikirja 828 Riskienhallinta ja toimitusketjun turvallisuuden hallintajärjestelmät. 213–264 (1–52). SFS. Helsinki: SFS-ISO.

SFS-Opas 73:2011. Riskienhallinta. Sanasto. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto

Sisäministeriö, 2022. Hallitus teki selonteon turvallisuudesta. Saatavilla: <https://intermin.fi/ministerio/sisaisen-turvallisuuden-selonteko/tiivistelma-selkokielella> Luettu: 14.3.2022

Smith, C. & Brooks, D. 2013. *Security Science: The Theory and Practice of Security*. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Soininen, M. & Merisuo-Storm, T. 2015. Koti lapsen lukemista tukemassa. Kielikukko 1–2/2015, 12–15. Finnish Reading Association.

Somerkoski, B. 2022 Turvallisuusluento 16.2.2022. Ei julkaistu.

SPEK 2019. Turvassa 2019: Kansalaisturvallisuus Suomessa. Saatavilla: https://issuu.com/spek_ry/docs/turvassa_2019_81614e27b352ce Luettu: 10.3.2022

SPEK 2022. Suomen pelastusalan keskusjärjestö. Saatavilla: <https://www.spek.fi/turvallisuus/pelastussuunnitelma/> Luettu: 14.2.2022

Stenvall, J. & Virtanen, P. 2012. Sosiaali- ja terveystalouden uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet. Tallinna: As Pakett (Tietosanoma Oy).

STM 2017. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelma vuosille 2014–2020. 2013. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136108/koti-%20ja%20vapaa-ajan%20tapaturmat_v%c3%a4liraportti_stm_final.31.1.2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 11.12.2022

STM 2020. *Turvallisesti kaiken ikää*. Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021–2030 sekä selvitys kustannuksista. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162537/STM_2020_33_j.pdf?sequence=4&isAllowed=y Luettu: 4.11.2021

Suomen riskienhallintayhdistys, 2022a. Saatavilla: <https://pk-rh.fi/riskienhallintaprosessi.html> Luettu 3.3.2022

Suomen riskienhallintayhdistys, 2022b. Saatavilla: <https://pk-rh.fi/riskienhallintaprosessi/rh-prosessin-vaiheet/riskianalyysi.html> Luettu: 3.3.2022

Suominen, A. 2003. Riskienhallinta. Helsinki: WSOY.

Taylor, S. J., Bogdan, R. & DeVault, M. 2015. Introduction to Qualitative Research Methods: A Guidebook and Resource. Hoboken: John Wiley & Sons, Incorporated.

TEKO 2022. Lasten ja nuorten tapaturmat. Saatavilla: <https://www.tervekoululainen.fi/ylakoulu/tapaturmat/lasten-ja-nuorten-tapaturmat/> Luettu: 22.1.2022

TENK 2012, Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Luettu: 22.2.2022

Teperi, A-M., Lindfors, E., Kurki, A-L., Somerkoski, B., Ratilainen, H., Tiikkaja, M., Uusitalo, H., Lantto, E & Pajala, R. 2018. Turvallisuuden edistäminen opetuslalla. Edusafe-projektin loppuraportti. Saatavilla:http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136842/EduSafe_Loppuraportti.pdf?squence=4&isAllowed=y Luettu: 11.1.2022

Tiirikainen, K. 2009. Tapaturmien seuraukset. Teoksessa: Terveiden ja hyvinvoinninlaitos ja kirjoittajat. Tapaturmat Suomessa. Helsinki: Edita Prima.

Toikko, T. 2009. Toimijalähtöinen kehittäminen. Valtaväyläprojektikonaisuus. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. Saatavilla: <https://docplayer.fi/21850676-Timo-toikko-toimijalahtoinen-kehittaminen.html>. Luettu: 12.9.2021

Tukes, 2022. Turvallisuusasiakirjan laatiminen ja hyödyntäminen. Saatavilla: <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut/kuluttajille-tarjottavat-palvelut/palveluntarjoajan-vollisuusdet/turvallisuusasiakirja#d6e056ac> Luettu: 6.2.2022

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

TY 2020. Turun Yliopisto; Suomen ensimmäinen harjoittelupäiväkoti Pikkunorssi valmistui Raumalle. Saatavilla: <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/suomen-ensimmainen-harjoittelupäiväkoti-pikkunorssi-valmistui-raumalle> Luettu: 9.11.2021

Työsuojelu, 2022. Riskienhallinta. Saatavilla: <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vaarojen-arviointi/riskien-hallinta> Luettu: 4.3.2022

Valtioneuvosto 2017. Sisäisen turvallisuuden strategia. Saatavilla: <https://intermin.fi/sisaisen-turvallisuuden-strategia> Luettu: 31.10.2021

Valtioneuvosto 2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48 Saatavilla:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163149/VN_2021_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu: 12.2.2022

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Saatavilla:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540> Luettu: 5.1.2022

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2022. Opetushallitus. Saatavilla:
<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8274670> Luettu: 15.3.2022

Vesterinen, V-M & Aksela, M. 2013. Opetuksellinen kehittämistutkimus väitöskirjatutkimuksen lähestymistapana. Teoksessa J. Pernaa (toim.), Kehittämistutkimus opetuslalla s. 201–222. Juva: Bookwell.

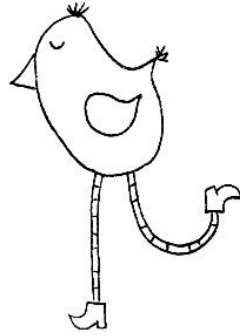
Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

Virta, M., Asanti, R., Junttila, N., Koivusilta, L., Koski, P. & Virta, A. 2011. Mistä syntyy turvallisuuden tunne koulussa? Teoksessa: E. Lindfors (2012). (toim.) Kohti turvallisempaa oppilaitosta!: Oppilaitosten turvallisuuden ja turvallisuuskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishaasteita. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. 120–134.

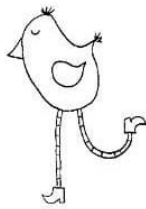
Weber, R. P. 1990. Basic Content Analysis. Second Edition. Newbury Park: Sage

Liitteet

Liite 1. Lintulogo

Liite 2. Saatekirje

TURUN
YLIOPISTO

KIDISAFE

SAATEKIRJE

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Olen Tessa Rautiainen, opiskelen Turun Yliopiston Rauman kampuksella luokanopettajan tutkinto-ohjelmassa.

Teen pro gradu -tutkielmaani osana KIDISAFE-hanketta. Pro gradussani tutkin ja tuotan Rauman Pikkunorssiin mallia turvallisuusviestinnästä turvallisuuskorttien muodossa. Rauman Pikkunorssi on Suomen ensimmäinen yliopistollinen harjoittelupäiväkoti, jossa tarjotaan tutkimusperusteista varhaiskasvatusta. KIDISAFE-hankkeen tavoite on tutkia varhaiskasvatuksen kasvu- ja oppimisympäristön turvallisuutta sekä kehittää päiväkotipikkunorssin turvallisuuskulttuuria.

Osana tutkielmaani toteutetaan haastatteluja, johon pyydän teitä osallistumaan. Osallistuminen merkitsee haastattelua laatimieni ja hankkeen pohjalta muodostuneiden kysymysten pohjalta. Kysyn teitä haastateltavaksi asiantuntijuutenne ja ammattitaitonne pohjalta. Osallistumisenne on vapaaehtoista. Haastattelu tallennetaan äänitteinä jatkokäsittelyä varten. Haastattelutallenteita sekä haastatteluista laadittuja litterointeja käsittelen luottamuksellisesti, eikä niitä luovuteta asiaankuulumattomille. Säilytän aineistoa niin, etteivät ne pääse kolmansien osapuolien käsiin.

Haastatteluaineistoa käytetään pro gradu -tutkielmassa ja KIDISAFE-hankkeen tulosten raportoinnissa. Haastattelu toteutetaan puolistrukturoituna, 30 minuutista 60 minuuttiin kestäväenä keskustelunomaisena haastatteluna. Tulen haastattelussa kysymään muun muassa varhaiskasvatustyksikön keskeisistä turvallisuusriskeistä. Valmis pro gradu -tutkielma tullaan julkaisemaan Internetissä osoitteessa <https://www.utupub.fi/> sekä mahdollisesti myös KIDISAFE-hankkeen sivuilla.

Jos teillä ilmenee kysyttävää pro gradu -tutkielmaan, KIDISAFE-hankkeeseen, tutkielmani toteutukseen tai tulosten käsittelyyn liittyen, voitte ottaa alla oleviin yhteystietoihin rohkeasti yhteyttä. Kiitos osallistumisestanne!

Tessa Rautiainen, thraut@utu.fi, +358 45 120 9646

KIDISAFE-hankkeen johtaja, Brita Somerkoski, brisom@utu.fi, +358 44 209 0040

Pro graduni ohjaaja, Serja Turunen, serja.turunen@utu.fi, +358 50 592 6920

Ystävällisin terveisin,

Tessa Rautiainen

Liite 3. Haastattelurunko

Kuka te olette ja mitä työnkuvaanne kuuluu?

Mitkä ovat varhaiskasvatusyksikön keskeisiä turvallisuusriskejä ja miksi?

Miten pelastussuunnitelmaa / turvallisuussuunnitelmaa tehdään ja mitä siinä tulee ottaa huomioon?

Mitä pelastussuunnitelmassa tulee ottaa huomioon, jotta lapsikin ymmärtää sitä?

Millainen pelastussuunnitelman pitäisi olla, että kaikki toimijat voisivat sitä hyödyntää?

Miten varhaiskasvatusyksikössä pyritään ennaltaehkäisemään turvallisuusriskejä?

Miten tulisi toimia, jotta riskien ennakointi toimisi tehokkaasti?

Minkälaisia rakenteellisia ratkaisuja varhaiskasvatusyksikössä tulee ottaa huomioon, jotta se on turvallinen kaikille?

Minkälaiseksi arvioisitte tällä hetkellä turvallisuuskasvatukseen päiväkodissa

Järjestättekö pelastus- ja tai turvallisuuskasvatusta?

Miten?

Mitä olet kokenut toimivaksi?

Mitä pitäisi vielä kehittää?

Millaiset turvallisuusohjeet antaisit varhaiskasvatusyksikköön?

-Lapselle

-Aikuiselle

Liite 4. Palautekyselylomake

TURVALLISUUSKORTIT

PALAUTE

21.2.–14.3.2022

-Tessa Rautiainen, pro gradu -tutkielmaa

1. Koetko olosi turvalliseksi työpäivän aikana? *

Kyllä

Ei

2. Pidätkö turvallisuutta merkittävänä työssäsi? *

Kyllä

Ei

3. Edistän työssäni Pikkunorssin yhteistä turvallisuuskulttuuria? *

Kyllä

Ei

4. Ovatko turvallisuuskortit mielestäsi toimiva väline turvallisuuskulttuurin kehittämiseen? *

Kyllä

Ei

5. Käyttäisitkö turvallisuuskortteja työssäsi? *

Kyllä

Ei

6. Käyttäisin turvallisuuskortteja työssäni mieluummin..(voit valita useita) *

- digitaalisena
- paperille painettuna
- kirjana
- korttieina
- käyttäisin sekä painettuja että digitaalisia versioita

Vapaa kommenttisi ajatellen korttien kehittämistä *

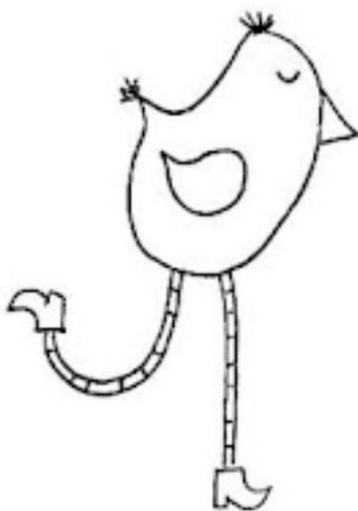
Pitkä vastausteksti

Vastaamalla tähän palautteeseen annan luvan käyttää antamiani anonyymejä vastauksia pro gradu -tutkielmassa turvallisuuskorttien kehitykseen *

Annan luvan vastausten anonyymiin julkaisuun pro gradu- tutkielmassa

Lämmin kiitos yhteistyöstä!

Lähetä

Tyhjennä lomake

Liite 5. Turvallisuuskortit

ARJEN POTENTIAALISTEN RISKIEN HAVAINNOINTI

"TOIMIN TURVALLISESTI
OMASSA TYÖSSÄNI
-ITSENI JA LASTEN KANNALTA"

TOTEUTUS OSANA KIDISAFE- HANKETTA JA PRO GRADU
TUTKIELMAA

-TESSA RAUTIAINEN

VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYKS (VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2022, 33).

VARHAISKASVATUSLAIN JA VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEISIIN VIITATEN TURVALLISUUSKORTTIEN TAVOITTEENA ON:

- EDISTÄÄ LAPSEN KEHITYKSEN MUKAISTA KASVUA, KEHITYSTÄ JA TURVALLISUUDEN NÄKÖKULMASTA
- TUKEA LAPSEN TURVALLISUUSKASVATUSTA ALOITTAMALLA AIHEESEEN PEREHTYMINEN JO VARHAISESSA IÄSSÄ AJATELLEN TULEVAISUUTTA JA ELINIKÄISTÄ OPPIMISTA.
- AVATA KESKUSTELUJA TURVALLISUUTEEN LIITTYEN, JOLLOIN ASIAT KYTKETÄÄN OSAKSI ARKEA, LEIKKIEN, LIIKKUEN JA TAITAEN. MAHDOLLISUUDET HYÖDYNTÄÄ TURVALLISUUDEN AIHEPIIREJÄ MONIPUOLISESTI.
- TURVALLISUUSKORTTIEN YHTEINEN KÄYTTÖ EDISTÄÄ SUHDETTA TURVALLISUUTEEN JA LUO AVOIMEN TURVALLISUUSPOSITIIVISEN VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖN.
- OPETELLA YHTEISIÄ TURVALLISIA TOIMINTATAPOJA KUNNIOITTAEN JA VUOROVAIKUTUSSUHTEITA

- MAHDOLLISTAA TURVALLISUUDEN OPETUSHETKI HYÖDYNTÄMÄLLÄ ERI OPETUSMENETELMIÄ NIIN, ETTÄ JOKAISILLA LAPSELLA ON YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUDET KÄYTTÖÖN JA TOIMINTAAN.
- TURVALLISUUSASIOITA LÄPIKÄYDESSÄ ON MAHDOLLISTA HUOMIOIDA PIENTÄKIN TUEN TARVETTA JA VASTATA SUORAA LASTA ASKARRUTTAVIIN AIHEISIIN OPETUS HETKESSÄ.
- YHTEISTYÖ JA AVOIN KESKUSTELU KEHITTÄVÄT YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUSTAITOJA EETTISESTI VASTUULLINEN JA KESTÄVÄ TOIMINTA RAKENTUU YHTEISTYÖSSÄ YKSIKÖN LASTEN JA AIKUISTEN KESKEN.
- YHTEISTEN TURVALLISTEN TOIMINTATAPOJEN MAHDOLLISTAEN LAPSEN KUULEMISEN, HÄNELLÄ ON MAHDOLLISUUS VAIKUTTAA ITSEÄN KOSKEVIIN ASIOIHIN
- TOIMINTA TURVALLISUUSKORTTIEN KANSSA LISÄÄ LAPSEN TIETOISUUTTA KIINNITTÄÄ HUOMIOTA ITSEÄ JA MUITA KOSKEVIIN ARJEN POTENTIALISIIN RISKEIHIN.
- TOIMINTATAVAT JA KULTTUURIT OPETETAAN KOKO RYHMÄLLE KERRALLAAN, JOLLOIN OPETUS ON TASAPUOLISTA KAIKILLE.

- ARKITURVALLISUUS -

RIKKOUTUMINEN

HAVAINNOI AKTIIVISESTI YMPÄRISTÖÄ

ILMOITA HETI

POISTA RISKI

TILAA KORJAUS SOITTAMALLA
HUOLTOYHTIÖÖN TAI KIINTEISTÖNHOITAJALLE

VARHAISKASVATUSYKSIKÖSSÄMME VALLITSEE
HYVÄ ILMAPIIRI, KUUNTELEVA JA AUTTAVA
LAPSILÄHTÖINEN OTE.

JOKAISEN LAPSEN HUOLTAJAN KANSSA ON KÄYTY
KESKUSTELU, JOSSA SOVITAAN LAPSEN HOIDON
PERIAATTEISTA.

PÄIVÄKODISSA ULKOILLAAN LÄHTÖKOHTAISESTI
JOKA PÄIVÄ. HENKILÖSTÖN VELVOLLISUUTENA
ON KUITENKIN ARVIOIDA, ONKO ULKONA
SELLAINEN SÄÄ, ETTÄ ULKOILU ON TURVALLISTA.

- ARKITURVALLISUUS -

SIIRTYMÄTILANTEISSA

PEREHDY ASIAKIRJOIHIN: PELASTUSSUUNNITELMA
JA LÄHIETSINTÄSUUNNITELMA.

TUTUSTU LISÄKSI RETKISUUNNITELMAAN SEKÄ
TIEDOSTA ILMOITUSVASTUU JA -VELVOLLISUUS.

LUE LÄHIETSINTÄSUUNNITELMA, JOTTA OSAAT
TOIMIA SEN MUKAAN TILANTEEN NIIN VAATIESSA.

HAVAINNOI YMPÄRISTÖÄ

EN JÄTÄ KETÄÄN VALVOMATTA

JOKU LAPSISTA PUUTTUU

ILMOITA MUILLE AIKUISILLE

TOIMI LÄHIETSINTÄSUUNNITELMAN
MUKAISESTI

LÄHIETSINTÄSUUNNITELMAN LÖYDÄT TOIMISTON
KAAPISTA NIMIKOIDUSTA PUNAISESTA KANSIOSTA

- ARKITURVALLISUUS -

HÄTÄ

HAVAINNOI YMPÄRISTÖÄ

PEREHDY ASIAKIRJOIHIN:
PELASTUSSUUNNITELMA, TÄÄLTÄ LÖYDÄT
YKSITYISKOHTAISEMPIA TOIMINTAOHJEITA ERI
TILANTEISIIN

TILANNE: TAPATURMA, ONNETTOMUUS,
KIUSAAMINEN

AUTA, PYSY RAUHALLISENA, TARJOA SYLIÄ,
KUUNTELE

PYYDÄ APUA, HÄLYTÄ APUA **112**

- ARKITURVALLISUUS -

YHTEISET TURVALLISET TOIMINTATAVAT

PEREHDY PELASTUSSUUNNITELMAAN JA
KIINTEISTÖÖN LIITTYVIIN RISKEIHIN

HAVAINNOI YMPÄRISTÖÄ

TOIMIN YHTEISTEN SÄÄNTÖJEN MUKAAN

KUUNTELE LASTA, AUTA

AITO KIINNOSTUS LAPSIIN JA
TURVALLISUUTEEN

PYRI RATKAISUIHIN

OHJAA LAPSIA KÄYTTÄMÄÄN
PÄIVÄKODIN TILOJA JA
VÄLINEITÄ OIKEIN.

TURVALLISUUDEN ERITYISTILANTEET

PEREHDY PELASTUSSUUNNITELMAAN,
LÖYDÄT PELASTUSSUUNNITELMAN LOPUSTA
TARKEMMAT TOIMINTAOHJEET TURVALLISUUDEN
ERITYISTILANTEISIIN

TUNNE VASTUULLASI OLEVAN
TYÖSKENTELYTILAN TURVALLISUUS

HAVAINNOI YMPÄRISTÖÄ

TILANTEEN SATTUESSA, PYSY RAUHALLISENA

KUUNTELE, ANNA OHJEET, HÄLYTÄ APUA 112

TOIMI

MUUTA TÄRKEÄÄ

SÄHKÖKATKO: LASTEN RAUHOITTELU.
(JOS SÄHKÖT EIVÄT PALAUDU 10 MIN SISÄLLÄ,
TARKISTETAAN RYHMÄN PUHELINTA KÄYTTÄEN
SÄHKÖKATKON LAAJUUS)

HENKILÖSTÖ EI SÄÄDÄ RAKENNUKSEN VEDEN-
TAI SÄHKÖNJAKELUA. HÄIRIÖTILANTEESSA
OTETAAN YHTEYS KIINTEISTÖPALVELUUN.

PUTKEN TAI MUUN VASTAAVAAN MENNESSÄ
RIKKI SOITETAAN JA PYYDETÄÄN SULKEMAAN
VEDENJAKELU PIKKUNORSSIIN.

PALOHÄLYTYS

ALOITA SIIRTÄMÄÄN LAPSIA ULOS

SULJE MATKALLA OVET JA IKKUNAT

POISTU LÄHIMMÄSTÄ POISTUMISTUESTÄ.
SIIRRY KOKOONTUMISPAIKALLE

TIIMIVASTAAVA:

OTA PUHELIN MUKAAN,
POISTUT VIIMEISENÄ.
TARKASTA OMAN TIIMISI TILA / PALO-OSASTO
- SULJETTU OVI ON MERKKI TYHJÄSTÄ
TILASTA.

HUOM!

MUISTA TARKISTAA PAIKAT, JOHON LAPSI ON
VOINUT PIILOUTUA.

SIIRRY KOKOONTUMISPAIKALLE.
VALMISTAUDU KERTOMAAN LASTEN JA
AIKUISTEN LUKUMÄÄRÄ.

AVUN HÄLYTTÄMINEN

SOITA 112 TAI KÄYTÄ SOVELLUSTA

KERRO KUKA OLET JA MISSÄ OLET

ODOTA TOIMINTA-OHJEITA

VESIVAHINKO

KATKAISE VIRTÄ SÄHKÖLAITTEISTA
LÄHETTYVILTÄ

ILMOITA VÄLITTÖMÄSTI
ANNELLE / EEROLLE

ODOTA LISÄOHJEITA

SÄHKÖKATKO

ILMOITA ANNE / EERO

ODOTA LISÄOHJEITA

VÄKIVALLAN UHKA

YKSI HENKILÖ SIIRTYY PUHUTTELEMAAN
UHKAAVAA HENKILÖÄ

PYRI RAUHOITTAMAAN

MUUT TIIMISTÄ ALKAVAT SIIRTÄMÄÄN
LAPSIA SISÄLLE

VAROITA MATKALLA MUITA AIKUISIA
RAUHOITTELIJA

ÄLÄ KÄÄNNÄ SELKÄÄSI TAI MENE NURKKAAN.

KERRO POLIISIN OLEVAN TULOSSA
TARVITTAESSA PAKENE.

ASEISTAUTUNUTTA HENKILÖÄ EI KANNATA
VASTUSTELLA.

SISÄLLE SUOJAUTUMINEN

SIIRRY SISÄLLE

KAASUVAARA:
PAINETAAN IV -HÄTÄSEISNAPPIA

VARMISTA OMIEN RYHMÄILOJESI OVIENTA
IKKUNOIDEN KIINNI OLEMINEN
ODOTA LISÄOHJEITA

SÄTEILYVAARA:
PAINETAAN IV -HÄTÄSEISNAPPIA
(OTA JODITABLETIT VASTA KEHOTUKSESTA)

A large, stylized graphic consisting of several overlapping, horizontal brushstrokes in a light blue color, creating a wavy, textured background.

LAPSET

- ARKITURVALLISUUS -

RIKKOUTUMINEN

TAVARA RIKKI

EI HAITTAA!

KERRO HETI ROHKEASTI AIKUISELLE

LAPSET KERTOVAL AIKUISELLE, JOS
HUOMAAVAT JONKUN TOIMIVAN
VAARALLISESTI TAI HUOMAAVAT JONKUN
TILAN TAI VÄLINEEN RIKKOUTUNEEN.

TOIMINTA TURVALLISUUSKORTTIEN KANSSA LISÄÄ LAPSEN
TIETOISUUTTA KIINNITTÄÄ HUOMIOTA ITSEÄ JA MUITA KOSKEVIIN
ARJEN POTENTIALISIIN RISKEIHIN.

MITÄ KUVASSA ON?
VOIKO LELU OLLA RIKKI?
MITÄ TARKOITTAÄ, JOS JOKU ON
RIKKI TAI EPÄKUNNOSSA?
MILLAINEN ESINE TAI ASIA ON VAARALLINEN?
MILLOIN KERRON AIKUISELLE?

- ARKITURVALLISUUS -

SIIRTYMÄTILANTEET

HAVAINNOI YMPÄRISTÖÄ

PYSY AIKUISEN LÄHELLÄ

MISSÄ KAVERI ON?

TILANNE: EN LÖYDÄ KAVERIA?

KERRO HETI AIKUISELLE

MISSÄ OLLAAN?
MINNE OLLAAN MENOSSA? JA MIKSI?
KULJEN RYHMÄSSÄ MUIDEN KANSSA.

- ARKITURVALLISUUS -

KIUSAAMINEN

KERRO ASIASTA AIKUISELLE

OLLAAN KAIKKIEN KAVEREITA

- ARKITURVALLISUUS -

HÄTÄ

HAVAINNOI YMPÄRISTÖÄ

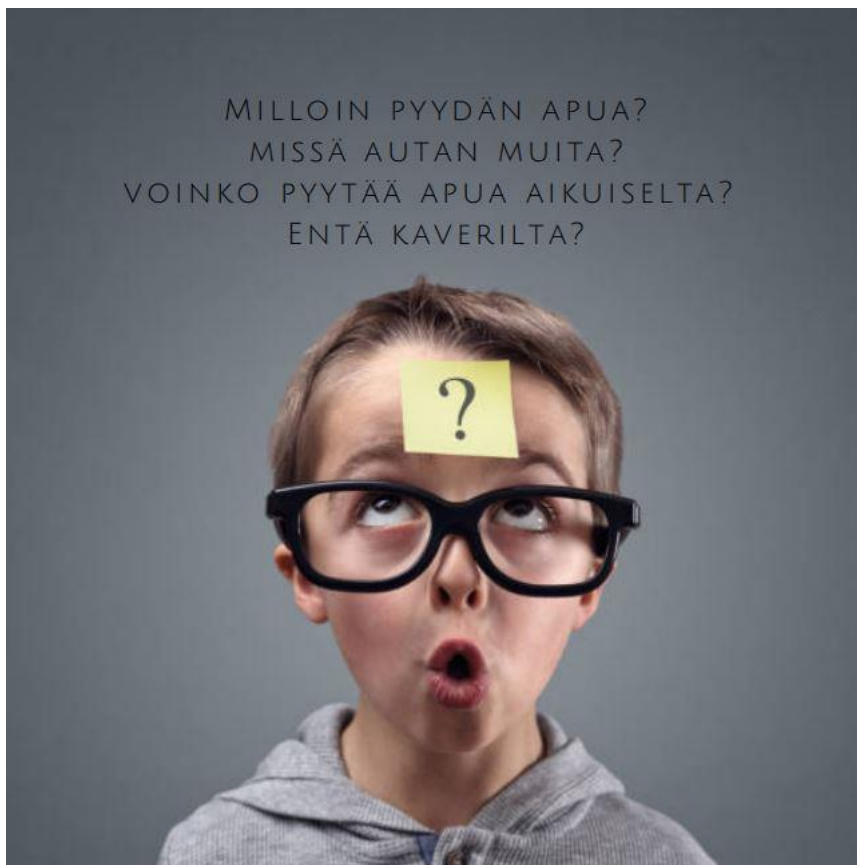
TILANNE:
TAPATURMA, ONNETTOMUUS

JOS SINULLE TAI KAVERILLE ON SATTUNUT
JOTAIN TAI OLET PULASSA,
KERRO AIKUISELLE NIIN SAAT APUA

MILLOIN PYYDÄN APUA?
 MISSÄ AUTAN MUITA?
 VOINKO PYYTÄÄ APUA AIKUISELTA?
 ENTÄ KAVERILTA?

- ARKITURVALLISUUS -

YHTEISET TURVALLISET TOIMINTATAVAT

TOIMIN YHTEISTEN SÄÄNTÖJEN MUKAISESTI.

OLEN KAIKKIEN KAVERI,
 LIIKUN RAUHALLISESTI,
 HUOMIOIN TOISET JA OLEN YSTÄVÄLLINEN

KUUNTELEN AIKUISTA JA KYSYN APUA

TOIMINTATAVAT JA KULTTUURIT OPETETAAN KOKO RYHMÄLLE
 KERRALLAAN, JOLLOIN OPETUS ON TASAPUOLISTA KAIKILLE.
 YHTEISTEN TURVALLISTEN TOIMINTATAPOJEN MAHDOLLISTAEN.
 LAPSEN KUULEMISEN, HÄNELLÄ ON MAHDOLLISUUS VAIKUTTAA
 ITSEÄÄN KOSKEVIIN ASIOIHIN.

OSOITE:
ILVANINKATU 1, 26100 RAUMA

HÄTÄNUMERO:
112

MYRKYTYSTIETOKESKUS:
0800147111

TÄRKEITÄ YHTEYSTIETOJA

PÄIVÄKODIN JOHTAJA
TURVALLISUUSPÄÄLLIKÖ
ANNE TOIVONEN +35844242 7864

PÄIVÄKODIN VARAJOHTAJA
TURVALLISUUSVASTAAVA
EERO RANTANEN +358 50 567 27 79

YLIOPISTON
TURVALLISUUSPÄÄLLIKÖ:
TERO HAAPALA +358 50 448 4893

RAUMAN KAMPUKSEN
APULAISTURVALLISUUSPÄÄLLIKÖ:
JOEL VUORISALO

